

**LES ACTUACIONS
MUNICIPALS A CATALUNYA
EN L'ÀMBIT DE LA IMMIGRACIÓ**

Mònica Nadal, Rosa Oliveres
i Miquel Àngel Alegre

Març del 2002

núm. **27**

L'estudi que presenta aquest informe respon a un encàrrec efectuat per la Fundació Jaume Bofill i l'Associació Consell de Cent de Barcelona. Aquest informe va obtenir un accèssit al Premi Carles Pi i Sunyer 2001.

Edició: Fundació Jaume Bofill
Provença 324 – 08037 Barcelona
Tel. 934 588 700 – Fax 934 588 708
fbofill@fbofill.org
www.fbofill.org

Impressió: GyERSA
Dipòsit Legal: B. 17.703-2002

ÍNDEX

PRESENTACIÓ	5
I. NORMALITZACIÓ versus SERVEIS ESPECÍFICS	15
1. Introducció	15
2. Els límits de la ciutadania	16
3. Algunes aplicacions generals	19
4. Tipologies generals d'estratègies normalització-especificitat	21
4.1 Estratègies indefinides	21
4.2 Estratègies d'especificitat	22
4.3 Estratègies de normalització	23
5. Aplicacions pràctiques	24
6. Els límits de la normalització	25
7. Els límits de l'especificitat	27
II. TRANSVERSALITAT versus SECTORIALITAT	29
1. Introducció	29
2. Tipologies generals de municipis	30
2.1 L'actuació indefinida	30
2.2 L'actuació decidida	32
2.3 L'actuació coordinada i transversal	33
3. La transversalitat com a model d'actuació	33
4. La coordinació de la transversalitat	36
4.1 Regidories específiques	37
4.2 Departaments	39
4.3 Comissions interdepartamentals	39
4.4 Fòrums, taules d'immigració i consells municipals	41
5. Transversalitat i plans d'actuació municipals i comarcals	45
III. PLANS D'ACTUACIÓ MUNICIPALS I COMARCALS	47
A. PLANS D'ACTUACIÓ MUNICIPAL	47
1. Orígens dels plans municipals	47
2. Objectius dels plans municipals	49
3. Elements de què es doten els plans municipals per funcionar	50
4. Metodologia de treball i funcionament dels plans municipals	53
4.1 Nivells de responsabilitat i actuació	53
4.2 Comissions de treball	54
4.3 Ubicació dels plans municipals	55
5. Problemes i dificultats dels plans municipals	55
5.1 Interns a l'Administració	55
5.2 Externes	62
B. PLANS COMARCALS D'INTEGRACIÓ DELS IMMIGRANTS	65
1. Els plans comarcals i els municipis	66

2. Els plans comarcals	68
3. Elements dels plans comarcals	71
3.1 Consens i compromís	71
3.2 Les entitats gestores	72
3.3 Els mediadors	74
3.4 Els recursos	75
IV. RELACIONS ENTRE L'ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL I LA SOCIETAT CIVIL	77
1. Agents que hi participen	77
1.1 Regidories implicades	77
1.2 Personal municipal	77
1.3 Associacions d'immigrants	78
1.4 Associacions d'ajuda a la població immigrada	79
1.5 Associacions autòctones	81
2. Tipus de relacions que s'estableixen	82
2.1 Formulació de demandes i disseny d'actuacions	82
2.2 Realització de les actuacions	83
V. EIXOS DE TREBALL DE L'ACTUACIÓ MUNICIPAL	85
1. Principals àrees de treball	86
1.1 Informació i assessorament	86
1.2 Formació i inserció laboral	88
1.3 Habitatge	92
1.4 Educació d'adults i infants	95
1.5 Sanitat	101
1.6 Oci i cultura	102
1.7 Pràctica religiosa	105
1.8 Convivència ciutadana	107
1.9 Formació dels agents socials	113
1.10 Canals de participació ciutadana	114
2. Grups de població diana	117
2.1 Marroquins	117
2.2 Dones	118
2.3 Infants i joves	119
2.4 Persones sense regularitzar	119
2.5 Entitats	120
2.6 L'esfera comunitària	121
VI. RECURSOS: D'ON SURTEN I COM ES GESTIONEN	123
1. Introducció	123
2. Principals fonts públiques de finançament	124
3. El paper dels consells comarcals	128
4. Els recursos humans	130
4.1 Capacitació inexistent en recursos humans	131
4.2 Capacitació puntual en personal espacialitzat	132
4.3 Cap a una política de recursos humans	132
5. Punts de complement: el paper de la iniciativa civil o privada	134
6. Punts generals d'inseguretat	136
ANNEX	141

PRESENTACIÓ

Objecte i objectius de l'estudi

Tal com diu el títol d'aquest document, en aquestes pàgines presentem un estudi sobre les actuacions municipals en l'àmbit de la immigració a Catalunya. En efecte, aquest treball centra l'atenció en la manera i el sentit com s'aborda, des de l'Administració municipal catalana, el tractament d'una de les qüestions que cada vegada té més presència en les agendes polítiques així com en la resta de nivells administratius: la qüestió immigratòria.

Com se situa l'atenció de les necessitats i demandes de la població immigrada en l'àmbit municipal? Com s'estructuren els models d'actuació al respecte? Quin n'és l'origen? Com es planifiquen i coordinen les accions? Quins eixos de treball es configuren com els principals? Quines iniciatives poden ser qualificades d'innovadores? Com s'organitzen i gestionen els recursos? Quin lloc ocupen en aquest context la resta d'actors socials (entitats, associacions, col·lectius d'immigrants i autòctones) i institucionals (diputacions provincials, consells comarcals, Generalitat, Estat, Unió Europea)? Aquests són alguns dels interrogants bàsics que guien la redacció de l'informe.

Abans de prosseguir, s'imposa un aclariment. Sense perdre de vista que és tan immigrant un alemany jubilat que viu de rendes a Mallorca o un japonès directiu de la filial espanyola d'una gran multinacional com una filipina ocupada informalment en el sector domèstic o un marroquí ocupat amb un permís inicial a la construcció, l'estudi que presentem focalitza l'atenció en el tractament polític que es dona, en l'àmbit municipal, a la població immigrada d'origen no comunitari i procedent de països empobrits.

Aquest treball centra l'atenció en com aborda, l'Administració municipal catalana, el tractament de la qüestió immigratòria.

Focalitzem l'atenció en el tractament polític que es dona a la població d'origen no comunitari i de països empobrits.

Cal posar l'accent en la manera com es pren políticament en consideració l'única immigració que centra l'àmbit d'aplicació de les tres lleis d'estrangeria.

La transcendència del marc jurídic que textifica la política estatal en matèria d'estrangeria determina les condicions objectives de l'existència d'aquests col·lectius.

Es tracta d'una focalització justificable no tant des del punt de vista estadístic (veure, per exemple, l'apartat sociodemogràfic de l'Anuari de la Immigració a Catalunya, 2000, elaborat per la Fundació Jaume Bofill i editat per Mediterrània) com des de la crítica a una política d'estrangeria tan "europeïtzant" com restrictiva de la immigració procedent d'estats en vies de desenvolupament. Actualment, i aquesta ha estat la nostra intenció, cal posar l'accent en la manera com es pren políticament en consideració la immigració extracomunitària a Catalunya (als seus municipis), és a dir, l'única immigració que centra l'àmbit d'aplicació de les tres lleis d'estrangeria que hi ha hagut fins ara a l'Estat espanyol (així com de tota la producció jurídica i política que s'hi recolza): la quasi-inconstitucional Llei orgànica 7/1985; la més "generosa" i pràcticament inaplicada Llei orgànica 4/2000, dels drets i llibertats dels estrangers a Espanya i la seva integració; i la novament restrictiva Llei orgànica 8/2000 aprovada pel Partit Popular (amb majoria absoluta), Convergència i Unió i Coalició Canària.

Tal com introduïm al capítol I, per tal de valorar en la seva justa mesura el rol atribuïble als ajuntaments respecte al tractament de la qüestió immigratòria, convé tenir sempre present la transcendència del marc jurídic que textifica la política estatal en matèria d'estrangeria, ja que aquesta determina, en molt bona mesura, les condicions objectives de l'existència d'aquests col·lectius: accés al treball, a l'habitatge, als serveis i a les prestacions públiques, participació política i ciutadana, etc. Com aleshores justificàvem, en situar el debat sobre les possibilitats funcionals en disposició dels municipis, cal partir de la divisió de competències existent entre els diversos nivells administratius en joc, fonamentalment, Estat – Generalitat – àmbit local. Llavors es podran comprovar les reiterades queixes dels responsables municipals en relació a les constriccions d'ordre administra-

tiu que afecten el nivell municipal així com a les seves conseqüències sobre la reducció efectiva de la capacitat interventora dels ajuntaments. Difícilment es pot criticar la base del motiu d'aquestes preocupacions, particularment si es manté la consideració de l'àmbit municipal com el context administratiu més proper a (i potencialment més incisiu sobre) la vida quotidiana dels ciutadans i ciutadanes.

Ara bé, de la mateixa manera, caldria no passar per alt les argumentacions d'alguns dels treballadors municipals entrevistats en la línia de qüestionar-se en la següent direcció: què fa que –tot i que disposin genèricament d'un mateix marc competencial i funcional– alguns ajuntaments hagin apostat per la definició i aplicació d'estratègies d'actuació que tendeixin a la normalització decidida, al disseny operatiu de plans transversals d'immigració, a l'aprofundiment en les relacions amb els actors polítics i socials presents al municipi, a la recerca sistemàtica de diverses fonts de finançament, a l'estructuració d'autèntiques polítiques de recursos humans, etc., mentre que d'altres consistoris romanen en una situació d'absoluta inacció i passivitat davant dels reptes i problemàtiques suscitées per la immigració?

Aquest interrogant esdevé un justificant de fons de l'elaboració d'estudis com el que presentem a continuació.

Metodologia i mostra de l'estudi

Per tal de comprendre oportunament la mostra de municipis amb què hem treballat, abans cal donar un cop d'ull a tres dels principals trets característics que, en el pla analític i metodològic, estructuraren el plantejament de l'estudi:

- Es tracta d'un estudi principalment descriptiu. Si bé tant l'organització de la informació obtinguda com el mateix tractament dels diversos apartats conside-

Què fa que alguns ajuntaments apostin per aplicar estratègies d'actuació que tendeixin a la normalització decidida mentre altres romanen en una situació d'absoluta inacció davant dels reptes i problemàtiques?

L'objecte bàsic d'estudi són les dinàmiques i línies d'abordatge polític local de la qüestió immigratòria.

rats parteixen de la implicació de determinades opcions interpretatives pròpies, la voluntat ha estat més aviat la de plasmar en l'informe les línies bàsiques i els eixos de treball dels municipis en l'àmbit de la immigració.

■ Es tracta d'una aproximació que pren com a nucli de referència l'actuació municipal. En altres paraules, l'objecte bàsic d'estudi no són tant els consistoris en i des d'ells mateixos, com les dinàmiques i línies d'abordatge polític local de la qüestió immigratòria amb plasmació municipal. A la pràctica, aquest matís ens ha dut a procurar acompanyar la informació obtinguda dels responsables municipals de referències al paper dels consells comarcals, diputacions, Generalitat, així com de la societat civil.

■ Es tracta d'una recerca plantejada sobre els paràmetres metodològics de la intensivitat (no pas de l'extensivitat). És a dir, l'estratègia no ha estat la d'obtenir dades quantitatives d'un gran nombre de municipis sinó la de reproduir la informació sorgida d'estudis de cas, tot basant-nos en determinats criteris de mostreig. En aquest sentit, la tria dels municipis informants es justifica pel seu caràcter de guia de possibles casos exemplificadors, per bé que no deixa de respondre a certs principis generals de representativitat com ara: municipis grans / municipis petits; municipis urbans / municipis rurals; municipis amb presència important de població immigrada / municipis amb poca presència de població immigrada; municipis costaners / municipis d'interior. Així mateix, s'han pres en consideració municipis de les quatre províncies catalanes.

Des d'aquest marc, s'ha concretat la mostra de municipis que enumerem i especifiquem, segons l'àmbit de responsabilitat administrativa amb qui s'ha contactat (ubicació de l'entrevistat), a continuació:

Municipis	Ubicació de les persones entrevistades
<i>Barcelona província</i>	
Manlleu	-Departament de Benestar Social
Manresa	-Programa Municipal d'Immigració
Mataró	-Regidoria d'Igualtat i Solidaritat
Olesa de Montserrat	-Programa d'Immigració
Santa Coloma de Gramenet	-Comissionat del Pla per al desenvolupament de la convivència
Sant Boi de Llobregat	-Regidoria de la Dona, Cooperació i Solidaritat
Sant Celoni	-Àmbit de Cooperació i Solidaritat
Sant Pere de Ribes	-Àrea de Serveis Personals
Terrassa	-Regidoria d'Acció Cívica -Patronat Municipal d'Educació -Institut Municipal de Salut i Qualitat de Vida
<i>Girona província</i>	
Banyoles	-Programa Municipal d'Immigració
Cassà de la Selva	-Àrea de Serveis Personals
Olot	-Departament de Benestar Social
Palafrugell	-Oficina d'Atenció al Nouvingut
Salt	-Àrea de Serveis Socials
Sant Pere Pescador	-Secretaria de l'Ajuntament
<i>Lleida província</i>	
Alcarràs	-Alcaldia
Lleida	-Àrea de Serveis Personals -Institut Municipal del Treball -Dep. de Solidaritat, Immigració i Drets Civils
Tàrrega	-Àrea de Serveis Socials
<i>Tarragona província</i>	
Alcanar	-Àrea de Serveis Socials
Cambrils	-Departament de Benestar Social -Oficina d'Atenció a l'Immigrant
Reus	-Pla per a la Igualtat Multicultural
Roda de Barà	-Regidoria d'Ensenyament i Cultura
Tortosa	-Àrea de Serveis Socials de l'Ajuntament
Consells Comarcals	
C.C. del Montsià	-Àrea de Serveis Socials
C.C. de la Segarra	-Àrea de Serveis Socials
C.C. del Tarragonès	-Gerència

Total de municipis: 23

Total d'entrevistes: 32

D'entre els municipis que conformen aquesta mostra, es pot detectar una absència notable: la de la ciutat de Barcelona. El fet de no haver inclòs aquest municipi respon fonamentalment a tres raons: a) en

primer lloc, una d'ordre material: la dificultat d'abastar amb certa garantia d'exhaustivitat el conjunt de necessitats, demandes i problemàtiques que planteja la presència de població immigrada a la ciutat comtal, així com la globalitat de l'organització municipal dels dispositius, serveis, recursos, programes i nivells de responsabilitat (segons districtes i seccions administratives) que s'articulen al respecte; b) en segon lloc, caldria adduir la quantitat de documents i d'informes de tot tipus ja existents que prenen com a objecte central la immigració i les respostes institucionals a Barcelona; c) finalment, els mateixos trets característics del plantejament de l'informe situen diversitat de casos probablement exemplificadors de la diversitat de línies d'actuació que aglutina la mateixa ciutat.

Fonts i tècniques d'informació de l'estudi

Les fonts de provisió d'informació per a cadascun dels municipis o consells comarcals considerats han estat dues: les entrevistes als responsables o treballadors municipals corresponents, d'una banda, i els materials i documents que ens han proporcionat bona part d'aquests, per l'altra. Pel que fa a la segona d'aquestes fonts, se'ns han fet a mans diversos documents: plans integrals d'immigració; línies estratègiques per al disseny d'actuacions; estructura, composició i funcions dels òrgans de coordinació dels plans comarcals; documents específics sobre determinades actuacions (informació, habitatge, formació ocupacional, salut, alfabetització, etc.); memòries d'activitats realitzades; informes sobre l'estat de la immigració al municipi corresponent, etc.

La tècnica d'investigació utilitzada ha estat la de l'entrevista presencial semidirigida.

Efectivament, la tècnica d'investigació utilitzada per a l'obtenció d'informació ha estat la de l'entrevista presencial semidirigida. S'han realitzat un total de 32 entrevistes als càrrecs municipals, tant tècnics com polítics, situats en àrees de responsabilitat privi-

legiades pel que fa a la dilucidació del tractament de la qüestió immigratòria (veure quadre anterior). Totes elles han tingut lloc a les pròpies dependències de l'ajuntament (o consell comarcal) corresponent.

Ara no és el moment d'analitzar els "pros" i els "contres" de l'ús d'aquesta tècnica metodològica en el context del disseny i la realització d'aquest estudi. Tanmateix, sí que caldria recordar que el guió d'entrevista utilitzat (i prèviament acordat amb els responsables de l'Associació Consell de Cent i de la Fundació Jaume Bofill) contempla un ventall força exhaustiu de temes: des de qüestions relatives a l'inici i la trajectòria de les actuacions municipals en la matèria, a l'especificació d'actuacions concretes per a cadascun dels possibles eixos de treball (informació i assessorament a l'immigrant, formació i inserció laboral, habitatge, educació d'adults i nens, sanitat, oci i cultura, pràctica religiosa i convivència ciutadana), tot passant per la possible presència d'estratègies de gestió i coordinació transversal de les actuacions i els recursos.

Deixant de banda la valoració de la persona per part dels entrevistadors, el rendiment de les entrevistes depèn, en bona mesura, de la ubicació laboral i de les característiques personals de l'entrevistat. En aquest sentit, val la pena constatar l'existència d'una important heterogeneïtat pel que fa als resultats de les entrevistes realitzades: discurs crític / discurs acomodatí; domini exhaustiu de les actuacions municipals existents / poc domini del conjunt d'actuacions engegades; implicació personal / manca d'implicació, etc.

Sigui com sigui, recordem que una de les potencialitats derivables de les situacions d'entrevista semi-rígida (com succeeix en major mesura en les de tipus obert) és la de derivar coneixement no tan sols del discurs explícit sinó també, i fonamentalment, dels silencis i les absències discursives.

En aquest punt, convindria assenyalar, no obstant,

El guió d'entrevista utilitzat contempla un ventall força exhaustiu de temes.

una de les limitacions bàsiques del procediment metodològic adoptat: la procedència de la informació. En la mesura que tota la informació obtinguda prové de responsables i treballadors de l'ajuntament, es parteix d'un biaix que obvia els discursos, opinions i experiències de la "contrapart", la població a qui van dirigides les actuacions descrites. Aquest fet obliga a prendre's amb cautela alguns dels resultats de l'estudi i a plantejar la conveniència d'abordar en properes ocasions l'esfera de la recepció i els impactes de l'acció municipal. En tot cas, quatre elements contemplats en el desenvolupament de la investigació ajuden a relativitzar els possibles efectes d'aquest biaix: a) el mateix discurs crític mantingut per bona part de les persones entrevistades; b) els silencis i les absències detectats en el decurs de les entrevistes; c) la possibilitat de contrastació de les actuacions dels ajuntaments a partir d'altres experiències municipals o comarcals; d) la documentació i coneixement previs per part de l'equip d'investigadors de les problemàtiques tractades.

L'estructura de l'informe

Acabarem la presentació d'aquest estudi fent referència a la manera com hem estructurat l'informe.

El primer capítol centra l'atenció en el sentit en què els municipis i els programes estudiats situen genèricament el tractament de la immigració. Es tracta de valorar la qualitat de les estratègies d'abordatge dels reptes i de les necessitats que planteja la presència de població immigrada al municipi a l'entorn del continuum normalització-especificitat. Es reflexiona, en aquest punt, sobre les potencialitats i els límits de cadascun d'aquests abordatges i se'n descriuen alguns casos i formes de procedir.

El segon capítol tracta de les maneres que hi ha de contemplar el disseny del conjunt d'actuacions re-

alitzables des dels municipis. Partint del predomini de “discursos municipals” que semblen optar per solucions administratives transversals, integrals o globals, s’analitzen algunes plasmacions pràctiques d’aquests principis, tot oposant-les a les tradicionals –i encara presents– formes procedimentals caracteritzables com a parcials o sectorials.

A l’estela d’aquest segon, el tercer capítol amplia la descripció de les principals traduccions pràctiques de l’aposta per la transversalitat: els plans d’actuació municipals i comarcals. Concretament, se n’analitzen els orígens, els objectius i metodologies, els elements de què es dota el seu funcionament i algunes de les dificultats bàsiques per a la seva adequada implementació (manca de competències, de recursos, resistències internes, etc.).

Al quart capítol s’intenta recuperar el paper que juga la iniciativa civil i privada pel que fa a la dilucidació de la pràctica política municipal en l’àmbit de la immigració. Amb aquest objectiu s’expliquen els principals canals, formes i plasmacions de les relacions que s’estructuren entre l’Administració municipal i la diversitat d’actors socials i polítics (associacions d’immigrants, associacions autòctones, consells i taules de participació ciutadana, etc.) que conformen la societat civil.

El capítol cinc resumeix i descriu el conjunt d’actuacions municipals en aquesta matèria a l’entorn del que poden entendre’s com les seves principals àrees de treball: informació i assessorament a l’immigrant, formació i inserció laboral, habitatge, educació d’adults i nens, sanitat, oci i cultura, pràctica religiosa i convivència ciutadana. Així mateix, es dedica un segon apartat a valorar com aquest conjunt d’activitats es configura tot basant-se (i, alhora, reproduint) en uns grups de població objecte d’intervenció: marroquins, dones immigrades, nens i joves, persones sense regularitzar, entitats civils i comunitàries.

Finalment, el darrer capítol fa referència a la delicada qüestió de l'origen i la gestió dels recursos, humans i econòmics, necessaris per al desenvolupament efectiu de les actuacions dissenyades. Un punt bàsic d'aquest sisè capítol remet a una de les argumentacions que hem apuntat més amunt: la capacitat municipal en recursos humans i monetaris depèn no només del marc existent de divisió competencial segons nivells administratius sinó també d'aspectes relatius a la capacitat i la voluntat per mobilitzar políticament l'acció municipal. Sense oblidar la referència a alguns punts bàsics d'inseguretat pel que fa a la dotació pressupostària de les intervencions, també s'hi descriuen diverses formes i estratègies de solució del problema compartit de la manca de recursos.

I. NORMALITZACIÓ versus SERVEIS ESPECÍFICS

1. Introducció

Juntament amb la de la transversalitat, l'aposta per la normalització de l'atenció a la població immigrada sol impregnar el discurs de bona part de les persones entrevistades. Del que es tracta és d'evitar els efectes d'estigmatització d'aquesta població i, en canvi, d'afavorir la concepció segons la qual aquestes persones són tan ciutadanes com les autòctones.

Per exemple, un dels principis generals del Pla Integral d'Immigració de la ciutat de Manresa és el de "Universalitat, normalització i especificitat" i s'explicita de la següent manera:

Tota actuació en el camp de la immigració ha de permetre interrelacionar la societat d'acollida i el col·lectiu immigrant, per tal d'actuar sobre els elements que poden generar processos d'estigmatització, marginalitat, rebuig, etc. fruit de la desconexió i de la no relació entre elles.

Com a principi general cal orientar les actuacions de tal manera que l'immigrant accedeixi en grau d'igualtat als recursos, prestacions, participació, promoció... sense la necessitat d'una distinció específica vers l'origen nacional, cultural, ètnic. La integració dins els programes i recursos normalitzats i universals cal que sigui dins el marc general. Quan les necessitats específiques precisen d'una atenció diferenciada, caldrà ofertar aquestes respostes de la forma més adequada possible, tenint en compte les característiques pròpies dels recursos i mitjans ja existents, el temps que pot caldre pel manteniment de recursos punt o tracte diferenciat.

L'objectiu final és, doncs, el principi d'anivellament amb la mitjana de la ciutadania.

La normalització tracta d'evitar els efectes d'estigmatització i afavorir la concepció segons la qual aquestes persones són tan ciutadanes com les autòctones.

2. Els límits de la ciutadania

El debat a l'entorn de l'aposta per la normalització versus l'especificitat té com a rerafons plantejaments generals sobre la qüestió de l'extensió real i formal dels criteris de conceptualització de la ciutadania. En la mesura en què el municipal es presenta com el nivell administratiu més pròxim a la vida quotidiana de les persones, l'acció dels ajuntaments en aquest terreny resulta determinant pel que fa a la localització del tracte amb la immigració i la seva integració social en el context de l'extensió i complexificació de les formes de ciutadania. Al mateix temps es fan evidents les limitacions funcionals i competencials de l'Administració municipal a l'hora d'ocupar-se d'aquesta qüestió. Tot seguit, fem un cop d'ull al paper que atorga als municipis la divisió de competències entre els diversos nivells administratius.

La Constitució espanyola, concedeix a l'Estat la competència exclusiva en la determinació dels fluxos d'immigració, i en la concessió d'asil i refugi, de la nacionalitat i dels permisos de treball i residència.

La Constitució espanyola, en el seu article 149.1.2, concedeix a l'Estat la competència exclusiva en la determinació dels fluxos d'immigració, en la concessió d'asil i refugi, de la nacionalitat i dels permisos de treball i residència. I aquí rau l'enorme transcendència del paper de l'Administració central, en el seu monopoli regulador pel que fa a l'especificació i canalització efectiva dels diferents tipus de contingents d'immigrants "assumibles" pel mercat laboral espanyol, i, per tant, en relació al control exclusiu dels criteris de mercantilització d'aquesta força de treball estrangera.

Efectivament, per molt necessària que sigui la integració social de la població immigrada, aquesta difícilment es pot plantejar sense que, prèviament, es resolgui la seva entrada i es garanteixi la seva estabilitat laboral i residencial. Des de principis dels anys noranta i fins a l'entrada en vigor de la nova llei d'estrangeria, és cert que des de l'Administració central s'havien observat gestos significatius d'una voluntat

explícita de tendir cap a la integració dels immigrants. Tanmateix, mentre la política d'estrangeria espanyola continuï vinculant el dret a viure a l'Estat a una determinada situació administrativo-laboral, el recurs més valuós que s'ha de controlar en la lluita política que ens ocupa continuarà essent el que actualment roman en mans del Govern central.

A diferència de la resta d'administracions autonòmiques, des de principis dels noranta, sembla que la Generalitat opta per la vertebració d'un model polític que tendeix a la integració social de les persones immigrades. La creació, el 1992, de la Comissió Interdepartamental d'Immigració (presidida pel conseller del Departament de Benestar Social), autora del Pla Interdepartamental d'Immigració –que donà lloc a organismes de suport com el Consell Assessor– és una acció pionera en aquest sentit. Efectivament, fins aleshores, cap govern autonòmic disposava de mesures d'aquestes característiques. Fins i tot es podria argumentar que la Comisión Interministerial de Extranjería, el Plan para la Integración Social i el Foro, prenen com a model els corresponents moviments, anteriors en el temps, realitzats pel Govern català.

No obstant això, a la pràctica política, tant el Pla Interdepartamental (elaboració programàtica amb molt escassa repercussió política i pressupostària) com el Consell (instrument que no és vinculant ni organitzativament funcional) han resultat ser uns mecanismes totalment insuficients a l'hora de donar cobertura a la voluntat explícita d'avançar cap a una política d'immigració pròpiament catalana.

En bona mesura, l'explicació es troba en la constatació de l'estricta divisió de competències amb l'Estat. Alhora, convé fer notar que, sovint, quan s'ha disposat de via lliure –és a dir, quan el fenomen de la immigració es creua amb els camps competencials transferits: salut, ensenyament, benestar social, cultura, infància, joventut, formació ocupacional, infor-

Tant el Pla Interdepartamental com el Consell han resultat ser insuficients a l'hora de donar cobertura a la voluntat explícita d'avançar cap a una política d'immigració pròpiament catalana.

No existeix cap normativa que obligui l'Administració municipal catalana a assumir competències específiques en l'àmbit de la immigració.

Tal vegada l'anomenat Informe Girona sigui el primer document que estableix les funcions pròpies de l'Administració local en relació a la inserció social dels immigrants.

mació i sensibilització de drets i deures, entre d'altres– tampoc no hi ha hagut una atenció ni pro-activa ni coordinada de les problemàtiques específiques dels immigrants.

No existeix cap normativa que obligui l'Administració municipal catalana a assumir competències específiques en l'àmbit de la immigració, tret de les que tenen relació amb el procediment d'empadronament. A finals dels vuitanta, prevalia una situació de manifesta passivitat davant les necessitats socials plantejades per la creixent immigració d'origen no comunitari. Tot i aquest punt de partida, des del 1991 (any de la ja citada regularització extraordinària) “hem assistit a un canvi, s'han multiplicat les actuacions i s'ha incrementat força la presència dels immigrants als SSAP (Serveis d'Assistència Primària). En aquest nou clima, les administracions han anat elaborant plans d'immigració i es pot començar a parlar d'una política social per a la immigració” (II Informe sobre immigració i treball social, Diputació de Barcelona, 1997: 290).

Tal vegada l'anomenat Informe Girona (elaborat per un conjunt d'ONG i entitats oficials de la província de Girona i on es formulen 50 propostes i recomanacions sobre política d'immigració) sigui el primer document que estableix les funcions pròpies de l'Administració local en relació a la inserció social dels immigrants. A la llum d'aquest informe, el 1995, una comissió mixta de la Federació de Municipis de Catalunya i l'Associació Catalana de Municipis va redactar un document que consensuava l'esperit que havia d'impregnar la política municipal en matèria d'immigració i que, alhora, realitzava certes propostes centrades en els àmbits de l'habitatge i la sanitat. S'hi esmentava la conveniència de facilitar l'accés dels immigrants als serveis socials, tot posant en marxa – quan fos necessari– serveis i projectes específics. El document també reclamava la unificació de criteris i

l'harmonització de les polítiques municipals en matèria d'immigració.

El cert és que cal parlar de l'existència d'una gran diversitat de situacions (pel que fa a les normes d'em-padronament, l'existència de serveis i recursos específics, de consells consultius, de dotació pressupostària a programes d'intervenció, etc.); generalment, diversitat en relació a la realitat immigratòria de cada municipi. Tanmateix, Antonio Izquierdo retreu la manca d'una política municipal explícita d'integració social. Majoritàriament, «no hi ha criteris ni mesures concretes. No se sap si són els ajuntaments els puntals de la política d'integració, ni existeix un acord, a la pràctica, sobre si són els serveis comunitaris o els especialitzats els qui han de dur el pes de la tasca» (A. Izquierdo, "Consecuencias de la regularización de extranjeros de 1991", a PAPERS, n.43, 1994).

En aquest punt, apareixen limitacions i dificultats atribuïbles a la pròpia realitat social i administrativa municipal que, més enllà de les constriccions relatives al repartiment competencial entre administracions, afecten l'aposta dels ajuntaments tant per la normalització com per l'especificitat.

3. Algunes aplicacions generals

A partir d'aquí, ens trobem que moltes de les regidories i plans d'actuació que aborden, entre d'altres, les problemàtiques associades als col·lectius immigrants es presenten sota designacions del tipus "nova ciutadania", "drets civils", "igualtat", "convivència", "cooperació" (quan sorgeixen de comissions anteriors encarregades de gestionar el 0,7%), etc. Vegem-ne alguns exemples.

■ A Sant Celoni: Àmbit de Cooperació i Solidaritat, sustentat des del pressupost municipal amb el

0,84% dedicat a l'ajuda al desenvolupament. L'Àmbit es crea formalment l'any 1997 arran de la demanda formulada per un col·lectiu d'immigrats (senegalesos i gambians) d'iniciar un procés de cooperació amb les seves terres d'origen. A banda del finançament que es rep des de l'Ajuntament per al desenvolupament de projectes de solidaritat, l'Àmbit també rep ajuts del Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, de l'Àmbit d'Integració Europea i Solidaritat de la Diputació de Barcelona i del Consell Comarcal del Vallès Oriental. Efectivament, el punt fort de l'actuació municipal en aquest terreny són els programes de Cooperació amb Gàmbia i Senegal.

- A Lleida: Departament de Solidaritat, Immigració i Drets Civils. De recent constitució (maig de 2001), l'oportunitat d'aquest departament parteix de la inexistència al municipi d'un dispositiu global d'atenció a la qüestió immigratòria, en un moment en què es fa del tot necessari abordar la qüestió des d'un punt de vista transversal.

- A Terrassa: Regidoria d'Acció Cívica, creada l'estiu de 2000 arran dels incidents a Ca n'Anglada. La composició d'aquesta regidoria és la següent: regidora, directors d'àrea (cultura de la pau, drets humans, etc.) i personal tècnic (dedicat principalment al treball relacionat amb la immigració).

- A Reus: Pla per a la Igualtat Multicultural. Es tracta d'un pla transversal que implica les següents regidories: Drets Civils i Cooperació (de la qual depèn), Polítiques d'Igualtat (formació ocupacional, inserció laboral...), Serveis Socials, Relacions Cíviques (associacionisme, participació ciutadana...), Activitats (regidoria amb perfil flexible), Urbanisme, Salut Pública i Ensenyament.

- A Mataró: Pla Municipal per a la Nova Ciutadania. Aquest pla depèn de la Regidoria d'Igualtat i Solidaritat, que també treballa en altres plans transversals (Pla de Joventut, Pla de la Dona,...). Tot i que el

pla proposa determinats serveis específics, s'adreça a la població en general i pretén establir-se com a marc d'un pacte social, polític i de ciutadania.

■ A Santa Coloma de Gramenet: Pla Integral per al Desenvolupament de la Convivència. Directament depenent de l'alcaldia, neix com un pla marcadament transversal, interinstitucional i consensuat. Pretén implicar tots els departaments (Ocupació, Serveis Socials, Sanitat, Educació, Seguretat, Habitatge, Urbanisme, Participació i Cohesió Social, Drets de Ciutadania, Solidaritat i Cultura), així com representants de les entitats locals (associacions d'immigrants, associacions de veïns, AMPA,...), entitats supralocals (Fundació Jaume Bofill, CIREM, Creu Roja, CITE, AMIC,...) i partits polítics amb representació municipal. Com en el cas de Mataró, l'objectiu de fons d'aquest Pla Integral és establir-se com a marc d'un pacte de ciutat per a la convivència (igualment plural, integral i consensuat).

4. Tipologies generals d'estratègies normalització-especificitat

A la pràctica, ens trobem amb estratègies d'intervenció força diverses a l'hora de combinar normalització i serveis específics. A títol fonamentalment analític, podríem pensar en l'existència de tres grans tipologies de prioritització o modes de combinació d'aquestes estratègies normalització versus especificitat.

4.1 Estratègies indefinides

Potser un cas extrem el representen aquells municipis (generalment petits o mancats de trajectòries o experiències com a societats receptores d'immigració) que no tenen cap disseny d'actuació, ni específic

Hi ha municipis que no tenen cap disseny d'actuació, ni específic ni integral, sobre la "problemàtica" de la immigració.

ni integral, sobre la “problemàtica” de la immigració. Davant l’arribada, més o menys eventual, de població immigrada i davant el plantejament de necessitats i demandes més o menys específiques, es reacciona gairebé exclusivament per la via de la incorporació de la seva atenció en els serveis i dispositius institucionals ja existents. En aquests casos, però, no és que s’estigui apostant per la normalització; més aviat ens trobem davant uns consistoris que no han fet emergir la preocupació per la immigració a l’agenda política.

4.2 Estratègies d’especificitat

Una segona categoria la conformarien aquelles estratègies que prioritzen com a forma procedimental d’actuació línies i principis que tendeixen a l’especificitat. Sota aquesta categoria, òbviament, es poden valorar multiplicitat de situacions. A tall d’exemple, n’especifiquem dues:

Altres municipis desenvolupen serveis o recursos específics davant l’emergència de problemàtiques puntuals suscitàdes per la presència creixent d’immigració.

- Municipis amb situacions properes al cas 1 (caracteritzades per la inexperiència en el tracte amb la immigració) que desenvolupen reactivament determinats serveis o recursos específics davant l’emergència de problemàtiques puntuals suscitàdes per la presència creixent d’immigració dins el municipi. Aleshores, s’intervé tot focalitzant els esforços en la manca detectada. Oficines d’assessorament sobre temes diversos (legals, d’habitatge, sanitaris, etc.), cursos ocupacionals específics, activitats d’habilitats socials (sobretot per a dones i joves), aules d’acollida, mediació intercultural, taules o fòrums sobre la immigració, adequacions de determinats espais d’oci (centres oberts, espais joves, etc.)... sovint es converteixen en recursos creats més aviat sobre uns criteris reactius i parcials que no pas per plantejaments pro-actius en el marc d’unes línies d’intervenció global.

■ Situacions de municipis que reben una immigració de marcat caràcter temporer. Sol ser el cas d'aquells nuclis ubicats en zones agrícoles que necessiten molta mà d'obra durant la temporada de recollida de la fruita. Dels municipis que conformen la nostra mostra, sobretot és el cas d'Alcanar (Tarragonès), d'Alcarràs (Baix Segre) i, cada vegada més, la mateixa ciutat de Lleida. En aquests municipis, s'hi sol concentrar –bàsicament durant els mesos d'estiu– un volum important de treballadors d'origen immigrant, fet que provoca problemes principalment relacionats amb l'habitatge i les condicions de regularitat o no dels immigrants. Aquests municipis, sovint amb la implicació dels propis sindicats (fonamentalment Unió de Pagesos) i, de vegades, dels propis empresaris contractants, dediquen esforços en la línia de l'habilitació d'albergs, hostals i d'altres locals per a l'allotjament específic de la població immigrada. Paral·lelament, es treballa amb d'altres entitats, com els sindicats CCOO o UGT, per resoldre l'assessorament jurídic i els tràmits de la seva regularització en el cas –molt freqüent– que no disposin de la situació legal regularitzada.

4.3 Estratègies de normalització

Una altra categoria la representarien aquells altres municipis que han desenvolupat estratègies normalitzadores reals (molt lligades a la generació de regidories o plans de disseny transversal, amb el funcionament del treball interdisciplinari, amb la importància de formar el personal que hi treballa, etc.) i que resolen les problemàtiques que afecten particularment la població immigrada (i que quedarien desateses per l'estructura administrativa “normalitzada”) mitjançant la creació de recursos complementaris específics (assessorament i informació, formació lingüística, habitatge, atenció de la dona, etc.). Acostu-

I altres municipis han desenvolupat estratègies normalitzadores que resolen les problemàtiques que afecten particularment la població immigrada.

men a ser municipis amb una experiència més dilatada en el terreny de la recepció d'immigrants i/o caracteritzats per la presència d'un consistori (o d'una part d'aquest consistori) políticament sensibilitzat pel que fa als reptes i les necessitats que plantegen els processos immigratoris.

5. Aplicacions pràctiques

Tot seguit prenem els eixos de treball de l'actuació municipal en matèria d'immigració descrits en el capítol V per tal de subratllar la proximitat d'algunes de les actuacions que en deriven respecte els pols del binomi normalització-especificitat.

Eixos de treball	Principis tendencials de les actuacions		
	Normalització	Especificitat	Recursos normalitzats específicament utilitzats per immigrants
<i>Informació i assessorament</i>	-Oficines municipals d'atenció al públic	-Oficines d'informació a l'immigrant -Oficines d'atenció als nouvinguts -Manuais d'acollida i guies de recursos	
<i>Formació i inserció laboral</i>	-Cursos formatius (plans o tallers ocupacionals) subvencionats pel Departament de Treball -Escoles taller	-Cursos formatius amb fons europeus (Equal, Integra, Interreg)	-Alguns cursos formatius: paleta, metall, etc.
<i>Habitatge</i>	-Oficines d'accés a l'habitatge de protecció oficial	-Allotjament per a treballadors temporers al camp -Oficines d'assessorament sobre l'habitatge a persones estrangeres	

<i>Educació d'infants i adults</i>	-Departament d'Ensenyament: xarxa pública de CEIP, IES i Universitats -Escoles d'adults	-Cursos d'alfabetització -Classes adaptades per al carnet de conduir -Coneixement de l'entorn -Tallers de conversa per a adults	-Educació compensatòria -Tallers d'Adaptació Escolar (TAE) (tots dos recursos del Departament d'Ensenyament)
<i>Sanitat</i>	-Departament de Sanitat: Xarxa sanitària (ICS i SCS)	-Formació sanitària dels immigrants -Programes sobre malalties tropicals	
<i>Oci i cultura</i>	-Casals i altres espais juvenils -Centres oberts -Esplais -Activitats esportives -Projectes de promoció de l'oci intercultural (Calidoscopi, "Barri Jove"...))		
<i>Presència ciutadana</i>	-Ajuts econòmics a associacions i entitats (lloguer dels locals, activitats concretes, etc.)	-Col·laboració en l'organització d'actes en favor de la diversitat -Cooperació per al desenvolupament de les zones d'origen -Mediació intercultural	

6. Els límits de la normalització

Les limitacions bàsiques de les estratègies normalitzadores es troben en les pròpies dificultats del procés d'inserció social (laboral, residencial i política) de la població immigrada d'origen extracomunitari: discriminació laboral (informalització, precarització i segmentació), discriminació social i política, guetització residencial i escolar, manca de papers, distàncies idiomàtiques i culturals, etc. És en l'àmbit municipal on emergeixen unes necessitats d'ordre específic, moltes d'elles difícilment assumibles per l'estructura de l'oferta d'atenció administrativa preexistent. Es fa evident, doncs, l'exigència de generar recursos i meca-

nismes específicament adreçats al tracte d'aquestes necessitats particulars: oficines municipals d'atenció, informació i assessorament generals o sobre temes específics (papers, mercat laboral, habitatge, serveis del municipi, etc.); cursos formatius o tallers d'ocupació per a immigrants; cursos especialitzats per treure's el carnet de conduir; sistemes de contractació específics; formació sanitària dels immigrants; aules d'acollida, compensatòria o d'aprenentatge intensiu per als alumnes nous; tallers de coneixement de l'entorn i d'impuls del contacte entre dones immigrades; promoció de la convivència ciutadana (per exemple, organització d'actes per a la diversitat) i de la participació política (promoció de l'associacionisme entre els col·lectius immigrants), etc.

L'existència de necessitats específiques d'aquesta població immigrada es fa visible quan un servei o recurs municipal dissenyat per al conjunt de la ciutadania és utilitzat majoritàriament o exclusivament per immigrants. Caldria distingir aquests sistemes d'atenció en funció de si el seu disseny ha estat pensat per a aquesta població o si ha estat la pròpia dinàmica social (concentració elevada en un territori, o en unes escoles, o en determinats sectors ocupacionals, etc.) la que ha fet que majoritàriament siguin utilitzats per immigrants. Cal tenir en compte la diferència ja que, mentre en el primer dels casos les línies d'actuació han estat previstes per seguir processos d'intervenció informats (generalment amb personal preparat), en el segon ens trobem amb serveis poc adequats per resoldre els requeriments particulars que presenten les situacions de les persones immigrades. A la pràctica, sovint succeeix que l'origen dels serveis específicament dissenyats per a població d'origen immigrant es troba en situacions prèvies d'ús sobrevingut per part d'aquesta població: determinats cursos de formació, determinats ajuts de serveis socials, determinats recursos d'atenció escolar, etc.

Sovint l'origen dels serveis específicament dissenyats per a població d'origen immigrant es troba en situacions d'ús sobrevingut per part d'aquesta població.

7. Els límits de l'especificitat

Tal com hem assenyalat anteriorment, un dels “efectes perversos” de la proliferació i del manteniment de sistemes d'atenció específics per a població immigrada és el de la generació de processos d'estigmatització social. L'aposta excessiva per l'especificitat, com que manté dues vies d'accés als serveis públics, accentua l'atribució a aquest segment de població d'imatges de “diferència”, àdhuc de “ciutadans de segona”. Tot plegat evita el contacte en termes d'igualtat entre gent autòctona, estrangera i institucions públiques i aprofundeix les distàncies entre immigrants i “ciutadans reals”.

Paral·lelament, no s'ha de menystenir la preocupació de les administracions municipals en l'ordre de la legitimació social de les seves accions. Quan s'opta obertament per la via de determinades intervencions específiques és evident que es corre el risc de donar la imatge davant l'opinió pública que les necessitats dels immigrants passen per davant de les de la resta. En aquest punt, els ajuntaments es troben amb el vell risc de les accions de “discriminació positiva”.

L'aposta excessiva per l'especificitat accentua l'atribució a aquest segment de població d'imatges de “diferència”, de “ciutadans de segona”.

II. TRANSVERSALITAT versus SECTORIALITAT

1. Introducció

En els propers dos capítols volem veure de quina manera els ajuntaments aborden i treballen el tema de la immigració. Ho farem prenent com a eix d'anàlisi l'articulació de les actuacions municipals.

La manera com els ajuntaments treballen el fenomen de l'arribada i instal·lació de persones no nacionals en el territori depèn, en gran mesura, de com el personal polític i tècnic comprèn el fenomen migratori i del paper que vol i creu que ha de jugar el municipi davant d'aquesta nova realitat.

Si bé és cert que l'abordatge de la temàtica depèn de la realitat de la immigració dins el municipi, no es pot reduir només a aquesta realitat. Elements com l'experiència en les actuacions amb la població immigrant, la reflexió feta a nivell col·lectiu o individual o la voluntat política, entre d'altres, juguen un paper molt important a l'hora de dissenyar amb major o menor coherència el que ha de ser l'aproximació de l'ajuntament als reptes que representen els canvis en l'estructura social dels municipis. Així, no hi ha un únic model de funcionament possible i factors com ara el gruix de la població, l'estructura econòmica de la zona, el tipus d'immigració i de teixit associatiu local... permeten una certa variabilitat. Tot i així, ens atrevim a dir –tot basant-nos en les experiències recollides– que només es poden qualificar d'accions responsables la presa de consciència clara del que està en joc en el fenomen de la immigració i la seva traducció en accions decidides.

A continuació, agrupem els municipis en categories diferenciades, sense una pretensió tipològica ex-

Si bé l'abordatge de la temàtica depèn de la realitat de la immigració dins el municipi, no es pot reduir només a aquesta realitat.

Només es poden qualificar d'accions responsables la presa de consciència clara del que està en joc en el fenomen de la immigració i la seva traducció en accions decidides.

haustiva però amb voluntat d'ordenar la diversitat que hem recollit.

2. Tipologies generals de municipis

2.1 L'actuació indefinida

Una primera aproximació al fenomen de la immigració per part dels municipis és la indiferència o la negativa a prendre's seriosament els reptes que planteja.

Una primera aproximació al fenomen de la immigració per part dels municipis és la indiferència o la negativa a prendre's seriosament els reptes que la immigració, i especialment l'extracomunitària, planteja per a les poblacions. Hem de dir que aquesta posició no ha estat gaire freqüent en els casos recollits. Les raons d'aquesta absència relativa, que contrasta amb la realitat constatada en altres estudis, és que nosaltres vam buscar municipis que d'una manera o altra havien iniciat processos de reflexió i de treball sobre la immigració i la seva inserció en la vida comunitària.

De totes maneres, i a partir de les entrevistes realitzades, sabem que hi ha ajuntaments que deleguen tota responsabilitat a la mateixa societat civil, a les dinàmiques socials o a la iniciativa d'altres municipis. Aquesta actitud, que només pot qualificar-se de ceguesa, té conseqüències socials que a mig termini poden esdevenir desastroses: generar bosses de pobresa i marginació i fomentar situacions d'exclusió i racisme que es tradueixin en conflictes socials oberts i de difícil resolució. Es tracta, doncs, d'actuacions basades en la inacció, ja que no podem ignorar que la inhibició és també una forma d'actuació que té unes conseqüències reals clares que prefiguren un model social determinat.

Com dèiem, no hem trobat municipis que ignorin obertament el tema de la immigració i la situació de la població immigrada resident o temporal al municipi. Resulta més freqüent la posició d'alguns ajuntaments

que, tot i que són conscients de la necessitat de prevenir i resoldre alguns temes, no prenen la iniciativa i només es mostren disposats a treballar-hi si altres instàncies, com ara els consells comarcals, fan pressió i posen en marxa programes d'actuació. Per justificar aquesta tebiesa en l'actuació, al·leguen problemes de competències, la irrellevància numèrica de la població immigrada en el municipi, l'absència de conflictes o la manca de recursos.

Aquesta posició, però, no és incompatible amb l'atenció –a nivell de serveis socials– d'algunes necessitats que es puguin presentar per part d'individus o famílies immigrades. És, precisament, en l'atenció de serveis socials en aquests municipis on més perceben la necessitat d'un abordatge global i coordinat i d'una major implicació per part del consistori davant el que és un fenomen immediat i irreversible. El contacte amb la realitat de la immigració es produeix, fonamentalment, en el nivell de l'atenció primària o a través de les activitats per o amb la població immigrada que impulsen entitats i associacions.

En aquests municipis, però, hi trobem dinàmiques que van en direccions diverses. Així, la inactivitat de l'ajuntament com a institució pot contraposar-se a l'activitat i voluntat individual o d'equip de part del personal del consistori (sobretot a nivell de serveis socials). Aquestes persones, amb una visió més oberta, han començat a reflexionar i actuar sobre les necessitats de la població immigrada i sobre els problemes de convivència que la nova realitat pot generar dins el municipi. Des d'aquesta posició, han començat a fer pressió a l'ajuntament perquè assumeixi una acció més decidida. En d'altres casos, la inèrcia de l'administració municipal es veu compensada per les iniciatives privades d'entitats i associacions culturals o de suport a la població immigrada; l'ajuntament, aleshores, deixa fer i dóna suport puntual a la iniciativa de les entitats.

La inactivitat de l'ajuntament com a institució pot contraposar-se a l'activitat i voluntat individual o d'equip de part del personal del consistori.

La inèrcia de l'administració municipal es veu compensada, a vegades, per les iniciatives d'entitats i associacions culturals o de suport a la població immigrada.

2.2 L'actuació decidida

Són força els municipis que han establert activitats i serveis específicament per a la població immigrant o bé inserits en els serveis normalitzats a la població en general.

Una tercera categoria, força freqüent, és la dels municipis que han establert activitats i serveis específicament per a la població immigrant o bé inserits en els serveis normalitzats a la població en general. Aquests municipis han diversificat la seva oferta i treballen en diferents àmbits, tot distanciant-se de la perspectiva purament assistencialista per introduir una perspectiva més àmplia que inclogui aspectes culturals, sanitaris, d'habitatge, etc. La voluntat és doncs integradora i orientada a la convivència.

En general, es tracta de municipis que ja fa temps que s'han adonat de la realitat de la immigració a la població i, mitjançant programes propis o mitjançant convenis amb d'altres entitats, duen a terme activitats d'atenció a les necessitats específiques (oficines d'atenció als immigrants, cursos d'alfabetització, tallers de coneixement de l'entorn, reforç escolar), d'integració sociolaboral (cursos de formació ocupacionals, tallers, plans d'inserció laboral) o de sensibilització social (actes culturals, jornades, taules), entre d'altres.

Es tracta de municipis que no disposen d'un pla global d'immigració o d'una regidoria específica que coordini les activitats que s'estan duent a terme des de serveis socials, fonamentalment, però també des d'altres instàncies de l'ajuntament. En el cas dels pobles petits i mitjans, aquesta funció coordinadora la realitza de facto, sense mandat polític explícit, l'àrea de serveis socials.

La dinàmica d'actuació d'aquests municipis els està conduint cap a la creació d'òrgans, instàncies o propostes d'abast més global i integral.

La dinàmica d'actuació d'aquests municipis els està conduint cap a la creació d'òrgans, instàncies o propostes d'abast més global i integral, que introduïxin una major coordinació i racionalització dels recursos per tal de poder respondre de manera eficient als canvis i necessitats dels nouvinguts i de la població en general.

2.3 L'acció coordinada i transversal

Finalment, trobem ajuntaments que han decidit dotar-se d'algun tipus de mecanisme (administratiu, organitzatiu) de coordinació, optimització i racionalització dels recursos destinats a la immigració amb l'objectiu últim d'afavorir la integració de la població immigrada en el municipi en condicions d'igualtat i de garantir la convivència.

Fonamentalment, es tracta d'iniciatives que sorgeixen de l'experiència adquirida en el treball amb la població immigrada, de la reflexió sobre el fenomen i sobre la necessitat de prevenir conflictes i garantir la convivència i prosperitat de la ciutadania. Tot i això, val a dir que en alguns casos es tracta de respostes a situacions de conflicte que han desbordat al propi ajuntament o d'iniciatives personals d'algun regidor que, a partir de l'experiència de municipis veïns, veu la necessitat de començar a treballar per prevenir conflictes futurs.

Aquesta coordinació té com a motor la idea de la transversalitat que, assumida en major o menor grau, és l'impuls que anima els plans d'immigració/convivència, la creació de regidories d'acció cívica o la posada en marxa de fòrums o taules de la immigració.

3. La transversalitat com a model d'actuació

La perspectiva de la transversalitat és el nucli dur del discurs i de les pràctiques d'aquells municipis que volen abordar les polítiques municipals de forma integral. No sempre hi ha acord sobre el que vol dir la transversalitat ni sobre les actuacions que s'han d'impulsar per fer-la efectiva. De vegades es fa servir de manera laxa i un xic abusiva, però quasi sempre connota la voluntat d'assumir responsabilitats en el treball per a la integració social.

Trobem ajuntaments que han decidit dotar-se d'algun tipus de mecanisme de coordinació, optimització i racionalització dels recursos destinats a la immigració tenint com a motor la idea de la transversalitat.

No sempre hi ha acord sobre el que vol dir la transversalitat ni sobre les actuacions que s'han d'impulsar per fer-la efectiva.

La transversalitat fa referència a una manera d'abordar horitzontalment temes que per la seva naturalesa escapen la divisió compartimental de l'Administració pública o que impliquen simultàniament diverses dimensions. Podem assenyalar dues reflexions, íntimament associades, que justifiquen l'adopció de la transversalitat com a perspectiva de treball:

Alguns dels municipis que es decideixen per una perspectiva transversal en l'atenció a la immigració ho fan també en altres temàtiques.

- Alguns dels municipis entrevistats que es decideixen per una perspectiva transversal en l'atenció a la immigració ho fan també en altres temàtiques: dones, gent gran, joventut, etc. Des del punt de vista polític, parteixen de la reflexió que l'Administració ha articulat la seva actuació a partir de la idea d'un ciutadà estàndard, i que l'emergència i la presa en consideració de nous subjectes tradicionalment invisibles qüestiona d'arrel les maneres de treballar. És a dir, parteixen del reconeixement de la complexitat de la realitat de la ciutadania, com a treballadora, sexuada, immigrada, etc.

La pregunta és si l'estructura institucional pot donar resposta a les demandes i les necessitats de la població immigrada i quins són els mecanismes.

- La segona reflexió està vinculada a la voluntat d'impulsar nous canals de participació social i d'aprofundiment democràtic. La pregunta és, doncs, i pel que fa a la immigració, si l'estructura institucional actual pot donar resposta a les demandes i les necessitats de la població immigrada i quins són els mecanismes que permeten integrar aquesta població en la dinàmica de la comunitat i en el benestar col·lectiu.

L'adopció d'un principi de transversalitat implica treballar en el territori amb les persones més que no pas sobre les persones. Atendre la població immigrada implica fer-ho de forma integral, com a població treballadora, resident en el municipi, amb necessitats i potencialitats formatives, amb recursos familiars i socials diversos, amb dinàmiques culturals pròpies, etc. La transversalitat implica haver reflexionat sobre la realitat objecte de l'actuació i sobre el propi funcionament de l'Administració. Si del que es tracta –i so-

bre el que hi ha consens— és que la temàtica de la immigració només pot abordar-se des de la complexitat multifacètica de la vida de les persones novinyudes i la seva ubicació en la societat d'acollida, cal que l'Administració faci els canvis necessaris en el seu propi funcionament perquè aquest abordatge integral sigui factible.

Tota política d'integració ha de seguir uns criteris coneguts per tots els sectors públics i ha de ser el resultat d'una decisió consensuada. Cal haver definit uns objectius bàsics consensuats i uns principis d'actuació i metodològics. Cal tenir present que a l'hora de treballar sobre els reptes que representa la immigració (canvi d'estructura ocupacional, modificació del territori, transformació de l'estructura social, noves demandes, etc.) l'objectiu final és garantir una bona convivència i la prosperitat social i econòmica del municipi. En aquest sentit, la tasca de l'Administració no és nova, ja que és quasi per definició el seu objectiu prioritari; és tracta de fer-ho en un nou context, en una nova realitat que requereix nous plantejaments.

- Implica, en primer lloc, conèixer a fons la realitat de la immigració en el municipi i, d'aquesta manera, poder abordar la realitat a nivell de territori. A partir d'aquest diagnòstic, cal definir els principis generals d'actuació, els objectius finals i els principis metodològics que han de regir l'acció municipal.

- En segon lloc, implica un compromís polític clar per part del consistori. Convé un consens polític a nivell municipal que eviti la politització del tema i que asseguri la continuïtat dels plantejaments més enllà de les contingències polítiques.

- En tercer lloc, cal articular mecanismes fluïts de comunicació i de treball entre totes les regidories i els departaments; es tracta, per exemple, de treballar en comissions que superin la segmentació departamental. Per poder fer això cal un treball no només de reorganització administrativa i de canvi d'hàbits de fun-

Tota política d'integració ha de seguir uns criteris coneguts per tots els sectors públics i ha de ser el resultat d'una decisió consensuada.

cionament sinó també de formació del personal tècnic i polític perquè integrin els principis de la transversalitat en el funcionament quotidià. Cal, doncs, que aquesta horitzontalitat temàtica s'insereixi verticalment a tot el cos de treballadors municipals, particularment tècnics i polítics que, en definitiva, són els qui faran possible o no la transversalitat.

- També cal conèixer els recursos disponibles i reorganitzar-los de manera eficient i òptima i implicar les diferents instàncies de competència municipal en la gestió d'aquests recursos en funció d'uns objectius comuns.

- Si bé un dels objectius de la transversalitat és la reorganització eficient dels recursos disponibles (econòmics, administratius i humans), cal que siguem conscients de la necessitat d'incrementar-los per tal de fer sostenible aquest nou model de treball de l'Administració.

- Implica, també, establir vincles sòlids entre l'Administració i les associacions i entitats del municipi i crear instàncies de comunicació i d'intercanvi que permetin superar reticències, detectar necessitats i evitar duplicitats en les activitats. En aquest sentit, una part de les iniciatives estudiades s'inscriuen en una dinàmica d'aprofundiment democràtic i de participació ciutadana.

- Aquesta actuació interdepartamental ha d'anar acompanyada, també, d'un plantejament interinstitucional i intermunicipal.

4. La coordinació de la transversalitat

La idea de la transversalitat, quasi per pròpia definició, busca desubicar la temàtica de la immigració d'una vessant concreta (molt freqüentment l'assistencial) per inserir-la horitzontalment en l'actuació municipal. Ara bé, per dur la transversalitat a la pràctica

esdevé imprescindible que alguna instància específica de l'ajuntament coordini, proposi, dirigeixi, controli i –en general– vetlli pel compliment dels objectius establerts.

Aquesta instància específica pot ser una regidoria, un departament, una àrea, etc. Val a dir, però, que en algunes ocasions la creació o designació d'una instància específica de coordinació no implica necessàriament que el principi de transversalitat s'apliqui de manera eficaç o eficient. Com en d'altres casos, el principi de transversalitat que ha de guiar l'acció municipal només pot dur-se a la pràctica si hi ha voluntat política i s'apliquen mecanismes i instruments per fer-la possible. Són modalitats de coordinació diferents que expressen, en última instància, la voluntat política de l'Administració.

Tot seguit, recollim diversos dels mecanismes de coordinació que han establert els ajuntaments. Els tres primers fan referència a la coordinació de la transversalitat dins la mateixa Administració municipal; el darrer fa referència a la coordinació de la transversalitat entre els ajuntaments i la societat civil.

4.1 Regidories específiques

L'estiu de 2000, arran dels fets de ca n'Anglada a **Terrassa**, l'Ajuntament s'adona de les limitacions de les actuacions municipals que s'havien dut a terme fins aquell moment. A la manca de coordinació s'hi afegeix l'absència d'una perspectiva integral i global del fenomen que havia conduït a la guetització de la població immigrant i a un creixement del recel de la comunitat autòctona. Llavors, es crea una nova regidoria –Acció Cívica– que, des de la perspectiva de la participació ciutadana i del desenvolupament dels drets cívics, es proposa treballar transversalment la immigració, entre d'altres temes. Pel que fa a la immigració, aquesta regidoria té com a objectius prioritaris:

El principi de transversalitat només pot dur-se a la pràctica si hi ha voluntat política i s'apliquen mecanismes i instruments per fer-la possible.

- Recollir informació sobre el que s'està duent a terme en les diferents regidores i àrees.
- Orientar i aconsellar les diferents àrees.
- Dissenyar i proposar projectes d'actuació que impliquin les diferents instàncies municipals.
- Tot i que la regidoria neix amb un pressupost força reduït, l'estratègia ha de ser utilitzar els recursos de les altres àrees per dur a terme les iniciatives.

A **Reus**, la Regidoria de Drets Civils i Cooperació, que fins aleshores treballava el tema de la immigració de manera secundària, l'any 2000 assumeix el mandat polític de coordinar l'actuació municipal en matèria d'immigració. Sota la responsabilitat del regidor, s'ha contractat una tècnica, encarregada de dissenyar les línies estratègiques i d'impulsar la creació i el funcionament d'un Pla per a la Igualtat Multicultural. Ara per ara, i pel que fa a la immigració, la tasca principal de la regidoria, a més de l'elaboració del Pla, és convèncer la resta de regidories i instàncies polítiques i tècniques del consistori de la necessitat de treballar transversalment i de manera integrada per fer front als reptes que representa la incipient arribada d'immigrants a la ciutat.

A **Mataró**, en canvi, aquesta feina de conscienciació política i de treball conjunt fa temps que es va posar en marxa. A partir d'una experiència d'anys de treball en l'àmbit de la immigració, l'Ajuntament de Mataró ha articulat mecanismes de funcionament en la transversalitat que ja han donat els seus fruits. La funció de coordinació la porta la Regidoria d'Igualtat i Solidaritat ja que, tal com assenyala la regidora, encara que els programes siguin transversals cal que a la pràctica algú vetlli perquè les coses es duguin a terme. En aquest moment, des d'aquesta regidoria s'està elaborant un Pla Municipal per la Nova Ciutadania que, com la majoria dels plans, té una forta vocació de transversalitat.

4.2 Departaments

Una altra modalitat és la creació d'un departament específic inscrit dins una regidoria. Aquest és el cas de l'Ajuntament de **Lleida** on des del mes de maig de 2001 funciona un Departament de Solidaritat, Immigració i Drets Civils. La creació d'aquest departament parteix de la inexistència al municipi d'un dispositiu global d'atenció a la qüestió immigratòria, en un moment en què es fa del tot necessari abordar la qüestió des d'un punt de vista transversal. El Departament neix sense pressupost i amb una persona encarregada d'engegar la seva definició organitzativa i substantiva.

Per tal de crear aquest departament s'han donat alguns passos. S'han entrevistat les entitats d'immigrants per poder detectar necessitats i anar establint criteris d'actuació preferent. Una dificultat important és la inexistència d'un interlocutor unificat i potent que faciliti el diàleg amb l'Administració. En segon lloc, s'ha fet un recull de les dades estadístiques per tal de dotar de justificació la jerarquització de les prioritats d'actuació. Per últim, s'ha elaborat un document marc genèric on s'indica la filosofia de les línies d'actuació, encara per definir: transversalitat, convivència, integració, subsidiarietat, coneixement mutu, etc.

Un element central de la tasca del Departament és la coordinació interdepartamental. Atesa la voluntat de transversalitat del Departament i el seu projecte de crear –a mig termini– un Pla Interdepartamental d'Immigració, s'ha iniciat una ronda de primers contactes amb els tècnics responsables de les diferents àrees de l'Ajuntament.

4.3 Comissions interdepartamentals

Les comissions interdepartamentals són un altre dels mecanismes emprats a l'hora de fer efectiu el

Les comissions interdepartamentals són un requisit de gran importància per vetllar pel funcionament de la transversalitat perquè permeten dissenyar programes i actuacions que impliquin diverses regidories.

treball transversal. En alguns casos, les comissions interdepartamentals són la primera iniciativa presa per l'ajuntament un cop plantejada la necessitat de treballar de manera coordinada; constitueixen el primer pas que ha de conduir a l'establiment de mecanismes de treball conjunt dins l'Administració. En altres ocasions, les comissions s'inscriuen en la metodologia dels plans municipals. En tots els casos, les comissions són un requisit de gran importància per vetllar pel funcionament de la transversalitat. Entre les funcions més destacades, hi trobem:

■ **Formació i sensibilització del personal tècnic i polític de l'ajuntament.** El desconeixement, la desinformació, els prejudicis sobre la realitat de la immigració també afecten al personal de l'ajuntament, com a membres de la societat on viuen. El treball en comissions interdepartamentals genera una familiarització amb el tema des de vessants diverses, permet posar sobre la taula experiències i prejudicis, etc. Aquesta és una dimensió particularment valorada a Sta. Coloma de Gramenet.

■ **Coordinació de les activitats.** A les comissions interdepartamentals, es posa en comú el treball que s'està duent a terme en cada una de les regidories o àrees; s'estudien les duplicitats i redundàncies; es modifiquen actuacions; es defineix el finançament de les actuacions, etc.

■ **Disseny, execució, seguiment i avaluació d'actuacions transversals.** Les comissions interdepartamentals permeten dissenyar i dur a terme programes i actuacions que impliquin simultàniament diverses regidories. Al mateix temps, aquest treball conjunt permet, també, una avaluació conjunta dels resultats.

■ **Canvis en la metodologia de treball.** La transversalitat implica una metodologia de treball nova, menys sectorialitzada i més dinàmica. Podríem dir que, davant el model tradicional, que ubica el personal en una secció que gestiona i executa unes actua-

cions sectorials, el nou model proposa la ubicació del personal en una comissió multisectorial que proposa, executa i avalua.

Un bon exemple és la Comissió Interdepartamental d'Immigració Municipal de Manresa que, des de fa aproximadament quatre anys, reuneix totes les àrees que treballen el tema de la immigració de manera directa o indirecta. Es troben en reunions periòdiques de tècnics i professionals municipals i dos cops l'any es realitzen reunions amb polítics de les àrees. A Santa Coloma de Gramenet també fan servir les comissions interdepartamentals. A Mataró, a més, n'han constituït *ad hoc* per dur a terme projectes concrets d'actuació.

4.4 Fòrums, taules d'immigració i consells municipals

La creació de fòrums, consells consultius o taules d'immigració representa un altre model de treball. Com hem assenyalat a l'inici, les diverses modalitats que aquí presentem no s'exclouen sinó que, en moltes ocasions, són paral·leles. A continuació, introduïm aquestes iniciatives perquè juguen un paper molt important en la coordinació, proposició i supervisió de les activitats que s'impulsen a nivell municipal, tant des de l'ajuntament com des de la societat civil.

Són molts els municipis que sota la iniciativa d'una regidoria o directament de l'alcaldia creen alguna instància que permeti treballar de manera global i conjunta l'administració municipal i la societat civil. Evidentment, la responsabilitat última, l'aprovació de propostes i l'avaluació, correspon a l'executiu, però la major part d'aquestes iniciatives pretenen convertir-se en veritables instruments de participació ciutadana. Són instruments privilegiats que permeten integrar la societat civil en el procés de definició política.

Els fòrums, les taules i els consells municipals són instruments privilegiats que permeten integrar la societat civil en el procés de definició política.

En la majoria dels casos, aquestes instàncies s'integren en els plans municipals i són un requisit de la seva metodologia de treball. En aquests casos, els consells municipals, consells assessors, fòrums o taules constitueixen el principal òrgan de participació ciutadana. Articulen el consens social que, juntament amb el polític i la coordinació tècnica, són els tres pilars sobre els quals s'assenten els plans municipals. Val la pena assenyalar que, com veurem més endavant, en alguns municipis aquest nivell de consens social no es fa via consells municipals, sinó que s'articulen comissions de treball integrades en el plans. En algunes poblacions, com per exemple a Sta. Coloma de Gramenet, es combinen totes dues formes de treball.

A d'altres municipis com Terrassa, Cambrils o Salt, on encara no s'ha articulat un pla municipal, els consells, taules i fòrums estan cridats a jugar un paper fonamental.

Les taules, consells i fòrums acostumen a ser òrgans consultius i de participació social. Són convocats per l'ajuntament (o una regidoria a instàncies de l'alcaldia) i acostumen a implicar:

- Totes les instàncies municipals: regidories, departaments, instituts municipals, guàrdia urbana.
- Grups polítics amb representació a l'ajuntament (en alguns municipis se n'inclouen d'altres amb presència municipal però sense representació).
- Associacions i entitats del municipi: culturals, de lleure, esportives, etc.
- Associacions d'immigrants o entitats que treballen amb immigrants (AMIC, CITE, Càritas, Creu Roja, SOS Racisme, entitats locals).

Tot i que la casuística és diversa, pel que fa a l'amplitud de la convocatòria i a les funcions atribuïdes, prenem l'exemple del Consell Consultiu d'Immigració de Cambrils (sense menystenir altres iniciatives simi-

lars com el Consell per a la Convivència de Mataró o el Consell Assessor per a la Igualtat Multicultural que vol posar en marxa l'Ajuntament de Reus).

El Consell Consultiu d'Immigració de Cambrils té com a funcions:

- L'elaboració de plans, programes i projectes d'actuació per a la coordinació i realització conjunta de les activitats de la immigració.

- Analitzar, debatre i proposar solucions a qualsevol problema, tant de caràcter individual com col·lectiu, que afecti els immigrants.

- Analitzar, revisar i debatre els pressupostos de caràcter públic que es cregui oportú destinar en cada moment a la immigració, així com a les infraestructures que l'afectin.

- Informar respecte a la idoneïtat de criteris d'índole fiscal aplicables al sector de la immigració.

- Analitzar i valorar projectes d'obra o infraestructures que, empresos des de les diverses instàncies de l'Administració, afectin o interessin el conjunt físic o social de l'entorn de la població immigrant.

- Cooperar en la confecció de programes municipals que incideixin en la població immigrada i en la seva promoció i difusió.

- Planificar, coordinar i dur a terme cursos, conferències o altres activitats de caràcter formatiu, informatiu, cultural i d'animació en el sector de la immigració.

Com veiem, el Consell Consultiu de Cambrils adopta una perspectiva centrada en la immigració. Altres municipis han optat per un marc de referència més ampli, centrat en la convivència ciutadana. Així, el Consell Municipal per a la Convivència de Mataró desglossa les seves funcions de la següent manera:

- Aportar, des del teixit associatiu, les entitats i les administracions, informació de la realitat social, les necessitats i les experiències que resultin d'utilitat per a la cohesió social.

Els consells consultius són òrgans consultius i assessors que analitzen, proposen, impulsen i avaluen les actuacions municipals.

- Analitzar la informació que arribi al Consell tenint en compte les causes i les repercussions socials.
- Proposar vies de resolució de conflictes, actuacions que millorin o potenciïn la convivència, així com campanyes de sensibilització en els temes que ho requereixin.
- Impulsar l'assoliment dels drets i deures de tots els ciutadans i ciutadanes que resideixen a la ciutat.
- Acordar i consensuar línies de treball i propostes d'actuació conjunta.
- Fer el seguiment del pla.

Es tracta, en tots els casos, d'un òrgan consultiu i assessor que analitza, proposa, impulsa i avalua les actuacions municipals. Tot i la diversitat terminològica, que de vegades tradueix diferències de contingut, els objectius de la major part d'aquestes iniciatives són similars. Pel que fa a la dinamització de la participació ciutadana, els objectius perseguits són:

- Implicar la societat civil en el procés de definició política de les actuacions. L'objecte és "la consulta, informació, col·laboració, assessorament, debat i elaboració de projectes pel que fa a qüestions i iniciatives locals que afectin o es relacionin amb l'activitat de la immigració en els àmbits de l'actuació pública municipal" (Consell Consultiu d'Immigració de Cambrils).
- Posar en comú perspectives diferenciades, a partir de les diverses experiències.
- Crear un lloc d'intercanvi i de treball entre la població immigrant, representada per les seves associacions (o en altres casos per una representació proporcional de les comunitats immigrants presents al municipi), i la població autòctona, representada per associacions de veïns i veïnes, entitats culturals i socials, etc.
- Evitar la «rumorologia» i detectar els potencials conflictes entre les diferents comunitats i la població autòctona.

■ Aquestes instàncies serveixen, també, per “donar comptes” a la societat civil del que s’està fent i del compromís assumit. És per aquest motiu que els fòrums, taules i altres models afins són un element central de la major part dels plans municipals i comarcals d’actuació.

5. Transversalitat i plans d’actuació municipals i comarcals

Els plans semblen ser la manera més freqüent de posar en marxa la idea de la transversalitat, encara que no l’única. En els darrers anys, ha crescut el nombre d’ajuntaments que es decideixen a dissenyar plans d’actuació municipal o a participar en plans d’àmbit comarcal, amb la voluntat de treballar de manera coordinada i global la immigració. Els plans municipals acostumen a dissenyar-se en poblacions de gruix mitjà (fonamentalment de la Província de Barcelona) mentre els municipis més petits tendeixen a adscriure’s o impulsar plans comarcals que permeten un major aprofitament dels recursos disponibles a nivell intermunicipal.

En els capítols que segueixen veurem de més a prop el funcionament d’aquests plans integrals d’actuació.

Els plans d’actuació semblen ser la manera més freqüent de posar en marxa la idea de la transversalitat, encara que no l’única.

III. PLANS D'ACTUACIÓ MUNICIPALS I COMARCALS

A. PLANS D'ACTUACIÓ MUNICIPAL

Pla Integral pel Desenvolupament de la Convivència (Santa Coloma de Gramenet), Pla per a la Igualtat Multicultural (Reus), Pla Municipal per a la Nova Ciutadania (Mataró), Pla Integral per a la Immigració (Banyoles), Pla Integral d'Immigració (Manresa) i Pla d'Actuació Municipal (Sant Boi de Llobregat) són els noms dels plans municipals en marxa o en fase de disseny a diversos ajuntaments de Catalunya per fer front als reptes de l'arribada i l'assentament de població immigrada en el territori. Més enllà de la seva denominació específica, tots ells tenen com a objectiu principal assegurar la convivència i la cohesió social de les poblacions un cop es constata el caràcter estructural de la presència d'immigrants extracomunitaris. Tots ells parteixen de la necessitat de reflexionar i actuar des del territori.

1. Orígens dels plans municipals

Quasi tots els plans tenen una estructura similar, tot i que l'abast dels objectius, la implicació, el grau de concreció i l'estadi d'implementació dibuixen una gran variabilitat entre els municipis:

- Per alguns ajuntaments, el pla és l'instrument de què es doten per donar major coherència a les actuacions i als programes que ja estan en funcionament. Per d'altres, el pla és el primer pas per començar a treballar.
- En alguns casos, sorgeix d'una vocació política

clara i en d'altres encara està per definir quin serà el grau d'implicació un cop s'aprovi.

- En alguns municipis la necessitat d'elaborar un pla es planteja des de dalt, des de l'Administració; en d'altres des de la societat civil. En municipis més petits, la demanda de fer un pla o de dotar-se d'un marc ampli prové de la iniciativa conjunta entre l'Administració (o un sector de l'Administració) i les entitats que treballen amb immigrants. Són situacions, com per exemple a Tortosa, en què es comença a treballar en la creació d'un pla abans que aquest tingui un paraigües clar des del consistori.

- Alguns es plantegen com a plans per a la immigració i d'altres com a plans per la convivència. La voluntat última, en qualsevol cas, és la de garantir la cohesió social.

La diversitat d'experiències recollides ens permet comprendre les raons que impulsen els diversos municipis a passar de les actuacions aïllades, més o menys nombroses i ambicioses, a la creació d'un pla d'actuació municipal. D'on sorgeix la posada en marxa d'un pla?

- A partir de l'experiència acumulada d'actuacions en l'àmbit de la immigració, alguns municipis s'adonen dels problemes i limitacions derivades de l'absència d'un marc global que orienti de manera coherent les actuacions. Cal, doncs:

- Racionalitzar els recursos disponibles i els serveis que s'ofereixen.
- Coordinar el que es fa per evitar duplicitats i arribar a un major grau d'eficiència.
- Adoptar una perspectiva global que impliqui tot el consistori i tota la societat, per dotar de coherència les actuacions.
- Dinamitzar i estudiar la creació d'altres recursos i serveis necessaris.

- En d'altres casos, el pla sorgeix de la iniciativa política d'un regidor o d'alguns tècnics i treballadors d'una àrea de l'ajuntament (sobretot dels Serveis Socials), que veuen amb major claredat que cal treballar de manera coordinada.

- En alguns municipis, on la immigració és un fenomen molt recent i encara escàs, els plans sorgeixen per "imitació" del que passa i s'està fent en altres municipis, amb la voluntat de prevenir futurs conflictes.

- En d'altres, la idea de dissenyar un pla municipal sorgeix arrel d'algun conflicte obert a la població. A partir d'aquí es pren consciència de la necessitat de treballar integralment el tema.

- Finalment, l'experiència d'haver participat en plans comarcals o mancomunats, condueix a alguns municipis a fer una aposta decidida i elaborar els seus propis plans d'actuació.

2. Objectius dels plans municipals

- Afavorir la integració de la població immigrant. Prenem com a exemple la definició dels objectius del Pla Municipal per a la Nova Ciutadania de Mataró. L'objectiu del pla és:

La integració de les persones nouvingudes en el marc de respecte dels principis i valors democràtics, de normalització de la prestació de serveis, de la igualtat d'oportunitats i de la qualitat de vida de tots els ciutadans i ciutadanes; de gestió del canvi social i cultural des de la concertació i el consens social i polític.

- Afavorir la convivència. Els plans volen estimular la creació de punts de trobada entre la població immigrada i l'autòctona mitjançant la creació de comissions de treball temàtiques, fòrums etc.

- Coordinar les actuacions que fan les entitats i associacions del municipi en relació a la immigració

Els objectius dels plans municipals són afavorir la integració de la població immigrant, afavorir la convivència i coordinar les actuacions que fan les entitats i associacions del municipi.

per garantir la satisfacció de les necessitats detectades i evitar que els serveis se superposin, la competència entre entitats, etc. En aquest sentit, alguns municipis estan elaborant protocols d'atenció que, tot prenent en consideració els serveis que ofereixen les entitats amb presència en el municipi, racionalitzin els recursos. En d'altres casos, l'Administració i les entitats es reparteixen àrees d'actuació i l'oferta disponible.

Pel que fa a la pròpia Administració, els plans han de servir per a:

- Crear un discurs únic sobre immigració dins de l'Administració municipal. Cal que a nivell polític i tècnic hi hagi consens sobre els principis i els eixos de treball. Per aquest motiu els plans incorporen entre les activitats prioritàries cursos de formació del personal tècnic i polític i la creació de comissions interdepartamentals.
- Optimitzar i racionalitzar els recursos i els serveis disponibles. Normalment, s'inclouen les activitats de les regidories així com les dels instituts i entitats dependents de o vinculades a l'ajuntament.
- Proposar, coordinar, executar i avaluar actuacions.

3. Elements de què es doten els plans municipals per funcionar

Tal com hem assenyalat, actualment els plans estudiats es troben en diferents fases d'implementació. La major part dels municipis entrevistats assenyalen que, si bé els plans busquen assegurar una major eficiència –fruit de l'experiència acumulada–, encara es troben en una fase experimental. Tot i així, a partir de les entrevistes realitzades i de les experiències estudiades, podem assenyalar algu-

La major part dels municipis entrevistats assenyalen que els plans encara es troben en una fase experimental.

nes constants en el disseny i la implementació de la major part dels plans.

- **Coneixement de la realitat.** Els plans parteixen de l'elaboració d'un diagnòstic de la situació i les necessitats de la població immigrada en el municipi, així com dels serveis i recursos disponibles, tant des de l'Administració com des de la societat civil.

- **Definició d'objectius, principis de treball i metodologia.** Un cop fet el diagnòstic, cal establir línies i eixos de treball prioritaris, consensuats pel consistori.

- **Concreció de les actuacions en programes d'actuació** (part executiva), definició en el territori i en el temps. Aquest és un element fonamental. L'èxit d'un pla depèn en gran mesura de la capacitat dels dissenyadors de definir el pla d'actuació amb gran concreció: actuacions, població diana, terminis d'implementació i criteris d'avaluació. D'aquesta manera, es redueix el risc que els plans quedin en meres declaracions de principis o en paper mullat.

- **Coordinació interdepartamental.** Cal establir mecanismes que permetin el treball conjunt entre diferents regidories i àrees de l'ajuntament. Tal com hem vist a l'apartat 4.3 del capítol anterior (p. 39), les comissions interdepartamentals són un bon instrument de coordinació.

- **Lideratge polític i tècnic.** Cal que alguna instància de l'Administració assumeixi la responsabilitat del compliment del pla. En la major part dels casos es tracta d'una regidoria o d'un departament. En altres casos, com a Santa Coloma de Gramenet, es crea un comissionat que depèn directament de l'alcaldia i es fa càrrec del disseny i la implementació del pla municipal. En qualsevol cas, sembla fonamental que el pla sigui plenament assumit pel consistori i que respongui al mandat polític de l'alcaldia.

- **Consens polític.** Aquesta també és una de les constants en la major part dels municipis entrevis-

tats. El consens polític implica que tots els grups polítics amb representació a l'ajuntament es comprometin a no utilitzar la immigració com a tema de disputes polítiques, més enllà del debat democràtic sobre la millor manera d'abordar la temàtica. Per aquest motiu, una part fonamental del treball previ a l'aprovació d'un pla és la discussió oberta sobre els principis d'actuació, els objectius i les línies estratègiques, a fi i efecte d'aconseguir el consens i d'assegurar la continuïtat dels esforços en cas d'un canvi d'equip de govern.

■ **Coordinació entre l'Administració municipal i la societat civil** (entitats, associacions):

- Afavorir la implicació de les diferents instàncies de la societat.
- Afavorir l'associacionisme de les persones immigrades perquè triïn els seus representants i puguin fer sentir la seva veu en les dinàmiques de definició de les polítiques. Cal assegurar la diversitat i estabilitat d'associacions per tal de garantir aquesta representativitat.
- Crear comissions de treball, consells, fòrums, taules, etc. amb presència de les diverses entitats i instàncies presents en el municipi: associacions cíviques i polítiques del municipi, entitats supramunicipals (sindicats, Càritas, Creu Roja)

■ **Coordinació interinstitucional:** Aquesta és una dimensió fonamental. Alguns dels plans municipals treballen conjuntament en el marc de plans comarcals o en col·laboració amb les diputacions. D'igual manera, la coordinació i la cooperació entre els ajuntaments i la Generalitat, diputacions i altres institucions permet articular recursos ja existents, crear-ne de nous, dissenyar iniciatives i dur a la pràctica actuacions en l'àmbit local.

4. Metodologia de treball i funcionament dels plans municipals

Pel que fa al funcionament i la metodologia de treball, trobem de nou una gran diversitat. A continuació, recollim els elements més significatius.

4.1 Nivells de responsabilitat i actuació

En primer lloc, i com a element central, cal articular tres nivells de responsabilitat i actuació: el nivell polític, el tècnic i el social.

- En alguns casos, aquesta articulació es tradueix en la creació de tres comissions diferenciades. Si prenem per exemple el cas de Reus (encara en fase de definició), es preveu la creació d'una *comissió política* que aplegui els responsables polítics de les regidories implicades; una *comissió tècnica* amb la presència dels tècnics de les diferents àrees de l'ajuntament; un *consell assessor* (CAIM) que integrarà les diferents entitats dels municipis (associacions, sindicats, partits polítics, AAVV).

- En d'altres casos, com a Santa Coloma de Gramenet l'organització compta amb una Comissió Impulsora, una Comissió Permanent i diverses comissions de treball. La primera, òrgan màxim, compta amb 45 membres i aplega membres de l'Administració municipal (tots els departaments i els instituts municipals; tinent d'alcalde), representants de les entitats locals (associacions d'immigrants, comerciants, AAVV, AMPA, casals, etc.), entitats supralocals i partits polítics. La Comissió Permanent, més operativa, la formen vuit membres, entre representants municipals i representats de les entitats. Finalment, trobem les comissions de treball.

4.2 Comissions de treball

No tots els plans contempnen formalment la creació de comissions de treball, si bé la mateixa dinàmica dels plans requereix algun tipus d'organització que faci operativa la voluntat de treball del pla.

Amb presència tant política/tècnica com social, les comissions sorgeixen vinculades a la definició dels *eixos de treball* o *línies estratègiques*. Trobem una gran diversitat en el nombre i la denominació dels eixos de treball. En general, la quantitat de comissions depèn principalment dels problemes detectats en el municipi, però també hi tenen un paper rellevant la dinàmica de participació social, els recursos disponibles i l'experiència acumulada tant per part de l'ajuntament com de les entitats implicades. Alguns dels eixos són:

- Drets, participació, solidaritat
- Sensibilització i convivència
- Informació, acollida i orientació
- Educació (infantil, lleure i adults)
- Urbanisme i habitatge
- Economia i treball
- Serveis socials
- Sanitat
- Cultura

En general, les comissions de treball segueixen la següent metodologia:

1. Elaboració d'un diagnòstic (o bé utilització del diagnòstic general) de la situació a l'àrea de treball.
2. Formulació dels objectius i de les actuacions.
3. Assignació de responsabilitats a les entitats participants o les instàncies municipals.
4. Avaluació.

4.3 Ubicació dels plans municipals

Normalment, els plans depenen d'una regidoria (per exemple a Mataró, depèn de la Regidoria d'Igualtat i Solidaritat; a Reus, de la Regidoria de Drets Civils i Cooperació). A Sant Boi, el pla s'inscriu dins el Pla d'Actuació Municipal (PAM) que depèn de l'alcaldia. Trobem, també, el model del Comissionat a Santa Coloma de Gramenet. El Comissionat depèn de l'alcaldia i la comissionada pel pla respon directament a l'alcaldesa del seu funcionament. En el cas de Santa Coloma, la persona responsable del pla també és responsable d'altres àrees de treball dins l'Ajuntament (treball, dona, sanitat...), la qual cosa reforça la voluntat transversal del pla.

Val a dir, però, que perquè el pla funcioni no és tan important el lloc on s'ubica de l'organigrama municipal o de quin departament depèn; el que resulta fonamental és que sigui assumit per l'alcaldia i pel ple municipal i que respongui a una voluntat política clara. Per poder tirar-lo endavant cal tant la voluntat política del consistori com la implicació de la societat civil. Sense la primera, el pla queda en paper mullat i sense la segona, l'objectiu últim, que és la convivència, té poques possibilitats d'èxit.

És fonamental per al bon funcionament d'un pla que sigui assumit per l'alcaldia i pel ple municipal i que respongui a una voluntat política clara.

5. Problemes i dificultats dels plans municipals

5.1 Interns a l'Administració

Competencials

Aquest és un dels problemes centrals denunciats per les persones entrevistades. Els ajuntaments no disposen de les competències ni dels recursos necessaris per fer front al projecte integral que pretén

És un problema que els ajuntaments no disposin de les competències ni dels recursos per fer front al projecte integral que pretén ser el pla.

ser el pla. Àrees com la de Sanitat o Educació s'escapen del seu control i depenen d'altres instàncies supramunicipals. Tot i l'existència de dispositius de coordinació entre els municipis i la Generalitat, les relacions no són sempre fluïdes. Els recursos i serveis previstos per la Generalitat per fer front a les demandes dels ajuntaments en matèria d'immigració no sempre s'adeqüen ni són suficients per a les necessitats detectades en els municipis.

Segons les persones entrevistades, els ajuntaments han d'obtenir més competències que estiguin acompanyades de recursos. Les raons adduïdes són:

- En primer lloc, l'ajuntament, com a nivell de l'Administració més proper als ciutadans, rep moltes demandes que ha de satisfer. Noves i velles necessitats, demandes –a vegades contradictòries– que pressionen l'administració local que, al seu torn, s'enfronta a reptes i problemes que no pot solucionar per manca de poder i competències. Hem trobat ajuntaments que s'extralimiten en les seves funcions per poder fer front a les necessitats específiques en matèria d'educació, sanitat o habitatge que consideren imprescindible que es cobreixin. Això implica una pressió sobre els pressupostos i una implicació humana i tècnica que no sempre és sostenible a mig termini.

- En segon lloc, per als ajuntaments, garantir la convivència, evitar els conflictes i assegurar un mínim de qualitat de vida per a tota la ciutadania són objectius centrals. La majoria dels ajuntaments entrevistats saben que això implica nous esforços, tenint en compte la realitat canviant dels municipis, i estan disposats a assumir els reptes sempre que rebin el suport i el reconeixement per la tasca que fan.

- En tercer lloc, els ajuntaments perceben amb més precisió i de manera més immediata que l'Administració autonòmica o central quins són els problemes quotidians que cal resoldre, quins són els con-

flictives i quines són les àrees de treball. El coneixement de la realitat quotidiana de la població i l'experiència acumulada en la resolució de problemes concrets els converteix en veus privilegiades en la definició de polítiques generals.

Manca de recursos

Una queixa freqüent a les entrevistes realitzades és la manca de recursos, o l'escassetat, per impulsar els plans. Cal distingir entre el finançament del pla en si mateix i el finançament de les actuacions aprovades en el marc del pla.

Pel que fa al primer, l'organització i la posada en marxa del pla implica fer un esforç en els pressupostos municipals.

Recursos Humans

En alguns casos es contracta personal específic, en d'altres es trasllada personal adscrit a d'altres dependències municipals. Recollim, però, la queixa de la insuficiència de personal per dissenyar, gestionar i aplicar el pla.

- En primer lloc, els plans municipals impliquen una dinàmica nova de treball. Tal com hem assenyalat quan parlàvem de la transversalitat, els plans exigeixen un treball important de mobilització, tant del personal de l'ajuntament com de la societat civil. Convèncer la societat i la mateixa institució municipal de la importància dels plans i dels esforços que calen (financers, humans) forma part de la tasca d'aquest personal.

- En segon lloc, tenint en compte la novetat dels plans, falta experiència perquè no hi ha un protocol únic de funcionament i cada ajuntament ha d'improvisar el seu propi model.

- En tercer lloc, molt sovint el mateix personal en-

El coneixement de la realitat quotidiana de la població i l'experiència en la resolució de problemes concrets converteix els ajuntaments en veus privilegiades en la definició de polítiques generals.

Una queixa freqüent és la insuficiència de personal per dissenyar, gestionar i aplicar el pla.

carregat d'impulsar el pla i de treballar-hi té assumides altres tasques dins la mateixa Administració. El resultat és la sobrecàrrega de feina i responsabilitats.

- Tenint en compte que la major part del personal dels plans se sent implicada i molt motivada per la feina que fa, cal reconèixer que hi ha una part molt important de “voluntariat”: jornades llargues, multitud de tasques no definides en el càrrec que ocupen, mobilització de recursos personals perquè les coses funcionin.

L'esforç individual i el voluntarisme detectat en les entrevistes és difícilment sostenible a mitjà termini sense un suport decidit per part de l'Administració.

És fonamental afirmar la necessitat de dotar els plans dels mitjans humans i tècnics necessaris per tal de fer-los viables. L'esforç individual i el voluntarisme que nosaltres hem detectat en les entrevistes és difícilment sostenible a mitjà termini sense un suport decidit per part de l'Administració, equivalent a la importància dels objectius que persegueixen els plans.

Pel que fa a les actuacions, l'ajuntament contracta personal per realitzar projectes concrets. Aquest és el cas dels contractes a mediadors culturals, una figura que –tot i que és controvertida– s'ha utilitzat en diversos municipis. En altres ocasions, es troben fórmules mixtes de contractació mitjançant la signatura de convenis entre diverses administracions o entre Administració i entitats o associacions.

Recursos Econòmics

Els plans acostumen a néixer amb un petit pressupost que només cobreix les despeses mínimes per a la seva posada en marxa.

Sorprenentment, hem constatat que els plans acostumen a néixer sense pressupost específic o amb un petit pressupost que només cobreix les despeses mínimes per a la seva posada en marxa. Per aquest motiu, de vegades s'utilitzen formes complementàries de finançament. Per exemple, la Diputació de Barcelona va finançar la fase d'estudi-diagnòstic per al Pla Integral de Manresa. Altres ajuntaments han utilitzat els recursos que provenen de diversos programes de la Unió Europea.

Pel que fa al finançament de les actuacions impulsades en el marc dels plans, les fórmules de finançament són diverses. Vegem-ne alguns exemples:

- La major part de les actuacions es financen amb recursos provinents dels departaments o regidories implicades en l'actuació concreta. Aquesta és, com veurem més endavant, una font de tensió i negociació constant.

- Els programes de la Unió Europea, com l'EQUAL o l'INTEGRA. Aquests tipus de programes, destinats al finançament de plans i activitats d'integració sociolaboral de col·lectius específics, sovint són utilitzats pels ajuntaments per treballar sobre la població immigrada en el marc dels plans municipals.

El problema més important vinculat a la utilització d'aquests recursos és la seva temporalitat. Així, si bé permeten posar en marxa alguns serveis (oficines d'atenció als immigrants, etc.), cal tenir present que la fi del finançament qüestiona la seva continuïtat. Els esforços tècnics i humans esmerçats en la creació de serveis o en la gestió de projectes particularment centrals dins l'estratègia dels plans han de tenir una garantia de continuïtat en el temps.

- Convenis amb d'altres instàncies. Tal com hem apuntat, alguns ajuntaments treballen conjuntament amb els consells comarcals. D'igual manera, les subvencions de la Generalitat (Departament de Treball o de Benestar Social), de la Diputació o d'instàncies estatals permeten la posada en marxa d'activitats, cursos i serveis.

Cal fer un esforç pressupostari i paral·lelament buscar noves fórmules de finançament. Es tracta de fer sostenible el nivell d'implicació que proposen els plans. També cal avaluar curosament la utilitat i eficàcia de les iniciatives impulsades, tot evitant inèrcies, duplicitats o ineficiències que consumeixen recur-

Cal fer un esforç pressupostari i paral·lelament buscar noves fórmules de finançament per fer sostenible el nivell d'implicació que proposen els plans.

sos. Aquest és, de fet, un dels objectius centrals dels plans: racionalitzar i optimitzar els recursos. Ara bé, si l'ambició de l'Administració és treballar per a la cohesió social i la convivència, cal aportar recursos que estiguin a l'alçada dels objectius fixats als plans. Si – com assenyalen gairebé totes les persones entrevistades – l'arribada i assentament de persones no nacionals en el territori és un fenomen estructural i no merament contingent, les administracions locals s'enfronten al repte de repensar la distribució dels recursos i la manera de fer viable l'adaptació a les transformacions en l'estructura dels seus territoris.

Resistències a les noves formes de treball

Tal com hem indicat, la transversalitat que volen aplicar els plans requereix que l'Administració modifiqui les formes tradicionals de treballar. És per aquest motiu que una de les primeres tasques impulsades a l'Administració és la creació de comissions interdepartamentals o altres mecanismes de treball conjunt (comissions ad hoc) entre regidories o àrees que normalment actuen de manera més autònoma. Ara bé, aquestes noves formes de treball es troben amb resistències de diversa naturalesa:

- Resistències del personal a abandonar maneres de fer o inèrcies ben instaurades en els departaments o àrees.
- Resistències del personal polític o tècnic a ser dirigits/controlats per la regidoria, comissionat o instància encarregada de vetllar pel compliment del pla.
- Resistència a cedir part del pressupost per activitats o projectes que no han sorgit de la mateixa àrea o departament.
- Resistències a ser avaluats. L'avaluació de l'activitat municipal no és una moneda corrent dins l'Administració. En els darrers anys, alguns ajuntaments intenten establir un sistema d'indicadors que permeti

avaluar el resultat de les diverses actuacions i serveis oferts; alguns plans, com hem indicat, hi fan especial èmfasi. Tot i que l'avaluació, en un terreny com aquest, a voltes resulta complicada, cal fer un esforç per introduir-la de manera sistemàtica.

Prejudicis i estereotips sobre la immigració

En general, podem dir que els plans responen a la voluntat dels ajuntaments de treballar seriosament el tema de la immigració i de la convivència de manera global, integral i seriosa. Ara bé, tal com hem mostrat anteriorment, no totes les regidories o instàncies de l'ajuntament en perceben la seva necessitat amb la mateixa claredat. És per aquest motiu que una part fonamental de la tasca consisteix a convèncer el propi executiu de la importància de l'esforç pressupostari i humà que requereix. D'igual manera, cal convèncer la resta de partits polítics amb presència al ple per trobar el consens necessari i evitar la politització d'un tema tan rellevant.

El personal de l'ajuntament, tant el tècnic i administratiu com el que treballa de cara al públic, té –com la resta de la societat– idees preconcebudes, prejudicis i actituds que poden reproduir el racisme o l'hostilitat cap a la població immigrada. Cal prendre's molt seriosament la formació i sensibilització d'aquest personal, particularment d'aquell que treballa en contacte amb la població (policia local, personal d'atenció al públic, treballadors socials, etc.). Alguns ajuntaments han dut a terme jornades de formació sobre el fet migratori, cursos sobre l'atenció a la població nouvinguda i sobre els recursos disponibles. Cal explicar quina és la posició de l'ajuntament i quins són els objectius i el sentit de les activitats i projectes que es volen impulsar.

No totes les regidories o instàncies de l'ajuntament perceben la necessitat de treballar el tema de la immigració amb la mateixa claredat.

Cal prendre's seriosament la formació i sensibilització del personal dels ajuntaments.

5.2 Externes

Els interlocutors

L'Administració cerca la creació d'interlocutors vàlids entre les comunitats d'immigrants per detectar necessitats, per establir un diàleg que eviti conflictes o per incorporar-les en les dinàmiques de participació social (Fòrums, AAVV, etc.). Es detecten, però, alguns problemes.

- No totes les comunitats d'immigrants tenen la mateixa tendència a associar-se. Algunes comunitats ja fa temps que estan implantades al municipi i han tingut temps de constituir-se en col·lectius per fer sentir la seva veu. En altres casos, la manca de tradició associativa o d'altres raons socioeconòmiques, legals i culturals dificulten la constitució d'entitats.

- S'hi afegeix el problema de la representativitat de les associacions d'immigrants existents. Cal garantir que, efectivament, aquestes associacions recullin la diversitat immigrant en el municipi. Sovint, les lluites de poder entre entitats per l'accés als recursos redueixen la pluralitat; en d'altres, processos d'inclusió i exclusió dins les comunitats poden deixar algunes veus fora del diàleg amb l'Administració.

Resistències de la població autòctona

Aquest és un dels problemes fonamentals. En les nostres entrevistes hem recollit la timidesa d'algunes administracions a l'hora de donar visibilitat a les actuacions que fan en l'àmbit de la immigració per por de despertar el recel de la població autòctona. Un lema, que no és formulat explícitament però que es troba implícit en l'actitud d'alguns ajuntaments, és "fer molt sense que es vegi". Les actuacions en relació a la immigració no són populars, no rendeixen de manera favorable electoralment. Probablement, aquesta és

Un lema implícit en l'actitud d'alguns ajuntaments és "fer molt sense que es vegi".

una raó poderosa que inhibeix alguns ajuntaments a l'hora de posar en marxa plans d'actuació decidits. Els ajuntaments que posen en marxa els plans són conscients de les resistències que han de vèncer per sensibilitzar la població sobre la realitat multicultural que ha de marcar el futur de la població i han posat en marxa alguns dispositius.

- **La falta d'informació sobre el fenomen migratori**, sobre el seu abast i les seves conseqüències. Les taules d'immigració, els consells consultius, les festes de la diversitat, etc. són actuacions encaminades a crear espais de trobada i reflexió entre la població autòctona i la immigrada.

- **La imatge, no sempre positiva, que donen el mitjans de comunicació** sobre la immigració i que contribueix a alimentar pors i malfiances. En aquest sentit, els ajuntaments han començat a prendre's seriosament la necessitat de treballar amb els mitjans de comunicació locals, per desmentir dades errònies, informar-los del que s'està duent a terme o incorporar-los a la dinàmica de participació local.

- **La competència pels recursos escassos.** Aquest és un element molt important, ja que una part de la població autòctona percep que els immigrants usen i abusen dels recursos estatals i municipals en detriment de la resta de la població. El cert és que l'arribada de població immigrant amb condicions de vida força precàries ha situat els serveis socials dels municipis en una situació delicada pel que fa als recursos que ha de distribuir. Això s'ha d'entendre en el context de reducció de l'Estat del Benestar, que genera la percepció que les poblacions en situacions de precarietat han de competir entre si.

- **El sorgiment de conflictes.** Tot sovint, l'arribada de població amb costums, tradicions i llengües diferents de les autòctones pot generar malestar entre la població autòctona. Els conflictes que poden sor-

Molts municipis han començat a articular mecanismes de resolució de conflictes. Un exemple és l'aparició de la figura del mediador cultural.

gir, a priori solucionables, prenen una major rellevància en un context de malfiança i desconeixement. La inexistència de dispositius de detecció i solució dels conflictes de vegades desencadena reaccions desmesurades a les quals l'Administració ha de fer front en situacions límit.

Per això, molts municipis han començat a articular mecanismes de resolució de conflictes. Un exemple és l'aparició de la figura del mediador cultural; tot i la controvèrsia generada al voltant d'aquesta figura (que veurem més endavant), la contractació d'un membre de la comunitat immigrant a temps parcial o complet permet, en ocasions, desactivar malentesos i arribar a vies de resolució.

Recollim una reflexió feta per la comissionada del Pla per al desenvolupament de la convivència de Santa Coloma de Gramenet en el sentit de treballar a partir dels conflictes, sense negar-los o tancar-los: «els conflictes oberts són ocasions úniques, si es treballen bé, per posar sobre la taula tots aquells implícits, prejudicis i potencialitats pel diàleg que, sovint, queden amagats».

El treball de les entitats i associacions

El treball de les entitats i associacions és important ja que els ajuntaments no sempre poden ni han d'assumir tota la responsabilitat i iniciativa.

Tal com hem indicat, un element central dels plans municipals és la gestió i la coordinació dels recursos i les iniciatives existents, tant en l'àmbit de l'Administració com en el de la societat civil. El treball de les entitats locals i associacions de suport als immigrants o de sensibilització cultural és important ja que els ajuntaments no sempre poden ni han d'assumir tota la responsabilitat i iniciativa. Ara bé, les persones entrevistades evidencien les dificultats amb què es troben a l'hora de coordinar les actuacions de les entitats entre si i amb l'Administració.

- Entitats amb una llarga trajectòria de treball amb i per a la població immigrant han generat les seves

pròpies maneres de treballar i sovint es resisteixen a coordinar-se amb altres associacions o entitats.

- També es donen fenòmens d'un cert clientelisme i competència entre les entitats per atraure el públic al qual es dirigeixen.

- L'accés als recursos públics per la via de les subvencions, per exemple, també pot ser font de tensions entre les entitats.

En aquests casos, el paper dels ajuntaments és el de crear instàncies de trobada entre les entitats, espais de diàleg i consens que permetin la distribució de responsabilitats de manera equitativa i amb vista a l'eficàcia i eficiència dels recursos globalment existents. Els hotels d'entitats o les mateixes comissions de treball dels plans poden permetre aquest diàleg.

En altres ocasions, els serveis socials i les entitats es distribueixen les "competències" en certes àrees. Per exemple, l'ajuntament pot finançar serveis que són executats per entitats sense ànim de lucre. Tot i així, en aquests processos d'externalització cal anar amb compte, ja que és responsabilitat de l'ajuntament assegurar la qualitat del servei així com les condicions de treball dignes per al personal que el du a terme (veure capítol VI).

El paper dels ajuntaments és el de crear espais de diàleg i consens que permetin la distribució de responsabilitats amb vista a l'eficàcia dels recursos existents.

B. PLANS COMARCALS D'INTEGRACIÓ DELS IMMIGRANTS

Ja fa temps que els consells comarcals treballen el tema de la immigració. Mitjançant serveis coordinats amb els municipis o a través de serveis socials, alguns consells comarcals s'han caracteritzat per la seva activitat en aquest àmbit. És durant aquests darrers anys que s'ha iniciat l'elaboració de plans comarcals d'integració dels immigrants.

1. Els plans comarcals i els municipis

Els plans comarcals impulsats a les comarques estudiades tenen orígens diversos:

- En alguns casos, els municipis integrants ja havien participat en experiències de treball supramunicipal en l'àmbit de la immigració. Així, per exemple, Sant Pere de Ribes tenia l'experiència del Pla Mancomunat Penedès-Garraf, dins del qual s'havia elaborat un pla d'acollida i promoció dels immigrants.

- De vegades, la iniciativa sorgeix del consell comarcal més que no pas dels municipis. El consell comarcal percep la necessitat d'impulsar un pla coordinat d'actuacions i proposa als municipis –a vegades reticents– que se sumin a la iniciativa i aportin recursos tècnics i humans per a la seva definició i execució. Alguns consells comarcals són especialment actius en matèria d'immigració, a la qual destinen una part important dels seus escassos recursos. En última instància, el consell comarcal busca endegar una dinàmica de treball als municipis perquè siguin ells mateixos els que plantegin necessitats i mirin de trobar-hi solucions.

- En altres ocasions són els municipis els que s'aproximen al consell comarcal perquè impulsi un pla d'actuació. Normalment, es tracta de municipis importants de la comarca, amb una població immigrant que comença a ser considerable i que no poden fer front tots sols als reptes que aquesta representa. En ocasions, són municipis que ja disposen de serveis i actuacions però que necessiten suport tècnic. Aquests municipis plantegen la necessitat d'implicar els altres ajuntaments de la comarca i, d'aquesta manera, evitar la insolidaritat –quan no és deixadesa– d'alguns municipis que, tot ignorant la realitat, pròpia s'aprofiten dels recursos i serveis en marxa als pobles veïns.

- També trobem casos en què la necessitat d'ela-

borar plans coordinats sorgeix del treball conjunt, a través dels Serveis Socials del consell comarcal, entre els municipis. D'aquest consens sorgeix una proposta al consell comarcal, que és qui inicia els tràmits per a impulsar-la: mirar de convèncer els municipis reticents, buscar el consens, sol·licitar recursos, etc.

Les raons per les quals els municipis decideixen participar del pla comarcal són molt diverses i depenen tant de la voluntat política com de la realitat social més o menys complexa dels municipis:

- Necessitat de treballar coordinadament entre diversos municipis per evitar duplicitats i per racionalitzar els recursos existents.

- Hi ha iniciatives que només tenen sentit i són viables en el marc d'un territori més ampli.

- Evitar que la inacció d'uns municipis provoqui problemes en d'altres. No és infreqüent que un ajuntament ignori la realitat de la immigració dins el propi territori i aprofiti les activitats i els serveis d'altres ajuntaments més actius, tant per passiva com de manera activa (enviant els immigrants als pobles veïns). L'existència d'un pla comarcal al qual s'adhereixen voluntàriament els municipis pot servir d'incentiu per als municipis menys decidits i pot exercir una certa autoritat moral sobre els que s'hi mostren més reticents.

- Hi ha municipis que –per les seves mides i recursos– no poden oferir serveis adequats a la població immigrada resident o temporal. Els plans comarcals permeten, mitjançant l'actuació coordinada, la participació en la utilització de dispositius d'àmbit comarcal.

- En altres ocasions, la inquietud per posar en marxa els plans sorgeix de la convergència de diversos problemes aparentment aïllats que es detecten en diversos nivells: l'arribada d'immigrants atrets per les ofertes de treball al camp o a les cooperatives;

L'existència d'un pla comarcal pot servir d'incentiu per als municipis menys decidits i pot exercir una certa autoritat moral sobre els que s'hi mostren més reticents.

entitats d'assistència que alerten del nombre d'immigrants que atenen i no són detectats pels serveis socials; problemes a les escoles per l'arribada de nois i noies amb dèficits educatius importants; la detecció de noves malalties des dels centres d'atenció primària, entre d'altres.

2. Els plans comarcals

Actualment, hi ha aproximadament 20 comarques que han iniciat el procés d'elaboració d'un pla comarcal. Nosaltres hem entrevistat els responsables dels Plans del Consells Comarcals de La Garrotxa, La Segarra, El Tarragonès, El Montsià i El Baix Ebre i disposem de la informació indirecta sobre altres plans comarcals, obtinguda a través de les entrevistes als responsables de la seva implementació als municipis.

Els plans comarcals d'integració dels immigrants acostumen a tenir una formulació estàndard, dissenyada per l'Òrgan Tècnic del Pla Interdepartamental d'Immigració del Departament de Benestar Social de la Generalitat de Catalunya. Tal com recull el document de presentació, els plans comarcals són l'aplicació pràctica sobre el territori del Pla Interdepartamental d'Immigració de la Generalitat de Catalunya. A partir del treball conjunt i coordinat de totes les institucions (autonòmiques i locals) presents al territori i les entitats o agents que desenvolupen la seva tasca en l'àmbit de la immigració dins el territori, els Plans tenen com a objectius generals:

- Contribuir a la plena integració dels col·lectius d'immigrants a la vida social de Catalunya.
- Potenciar la convivència i la cohesió comunitària.
- Potenciar la igualtat d'oportunitats i d'accés als recursos col·lectius, en la direcció de lluitar contra l'exclusió social.

Per fer tot això, els plans es doten d'una metodologia de treball d'“investigació-acció-participació”. El model de funcionament, tot i que és variable en algun dels seus punts, segueix les següents línies generals:

- Hi ha d'haver un consens polític entre el consell comarcal i l'administració local. El primer escull important és convèncer els responsables polítics dels municipis de la necessitat d'incorporar-se al pla. El segon escull important –i clau de la viabilitat dels plans– és el de poder garantir que un cop signat el pacte de col·laboració hi hagi voluntat tècnica. És a dir, que hi hagi el compromís de participar activament en la proposició i implementació de les activitats del pla, en el seu seguiment; que les administracions municipals impliquin el seu personal i els seus recursos per finançar el cost de les activitats.

- Un cop establert el pacte, se signa un conveni entre les administracions on aquestes es comprometen a promoure la interculturalitat, la participació i a col·laborar tècnicament, políticament i científicament en el pla.

- Signat el conveni, es posa en marxa un procés en diverses fases:

1. **Diagnòstic participatiu** de la situació dels immigrants dins el territori i dels serveis i recursos als quals poden o podrien accedir. Aquest diagnòstic, com veurem més endavant, s'encarrega a una entitat independent que és, també, qui s'ocupa posteriorment de la gestió del pla.

2. Aprovació del diagnòstic per part de les administracions. Es concreta una **pla de treball** i un **calendari** d'execució.

3. Creació de **comissions de treball** d'on sorgeixen les actuacions que s'han de realitzar.

4. Pacte dels **òrgans d'actuació**:

- *Comissió política o consell rector*

Hi participen els representants polítics de cada administració: els ajuntaments adherits, el con-

sell comarcal i un representant de la Generalitat. A més, també en formen part els delegats territorials de la Generalitat, el representant de la comissió tècnica i el representant de la comissió de participació. Es reuneixen dos cops l'any i, en última instància, són els qui decideixen el que es farà.

– *Comissió tècnica*

Hi participa una persona representant de l'òrgan tècnic del Pla Interdepartamental de la Generalitat, la persona coordinadora de serveis socials del consell comarcal i la dels ajuntaments de més de 20.000 habitants i la persona representant de la comissió de participació. Es reuneix un cop per trimestre.

– *Comissió participativa*

Està formada per les entitats de col·lectius d'immigrants de la comarca, per persones representatives dels immigrants i per les associacions que treballen en aquest àmbit.

– *Grups de treball*

En funció del diagnòstic i de les necessitats detectades, es constitueixen els grups de treball, que s'encarreguen de proposar i dissenyar actuacions en els àmbits d'actuació prioritaris. En aquests grups o taules de treball, hi participen responsables polítics, tècnics i associacions i entitats que treballen en l'àmbit de la immigració. Tal com vàiem quan parlàvem dels plans municipals, els àmbits de treball i posterior actuació acostumen a ser:

- Sensibilització
- Ensenyament
- Salut
- Ocupació
- Habitatge
- Formació

En els plans comarcals, generalment, en funció del diagnòstic i de les necessitats detectades, es constitueixen els grups de treball que dissenyen actuacions.

Els plans comarcals no tenen recursos propis destinats a la realització d'activitats específiques. La Generalitat, mitjançant el Departament de Benestar Social (del qual depèn el Pla Interdepartamental), atorga sis milions de pessetes per a la realització de l'estudi-diagnòstic i per posar en marxa l'estructura anteriorment recollida. Si sobren diners, es poden utilitzar per realitzar alguna activitat. Per aquest motiu, és fonamental que els municipis estiguin disposats a destinar part dels seus recursos al finançament dels serveis i activitats aprovades als plans.

És fonamental que els municipis estiguin disposats a destinar part dels seus recursos al finançament dels serveis i activitats aprovades als plans.

3. Elements dels plans comarcals

Hem vist la metodologia dels plans i quins són els seus elements formalment constitutius. A partir de les entrevistes realitzades i les experiències recollides, volem destacar els elements i aspectes fonamentals que en permeten el funcionament pràctic. És a dir, què fan els municipis i el mateix consell comarcal per tirar endavant el projecte.

3.1 Consens i compromís

El primer element, que ja hem destacat anteriorment, és aconseguir el consens necessari entre el consell comarcal i el o els municipis implicats. Cal garantir que, un cop acceptada la iniciativa, els municipis assumeixin els compromisos adquirits:

- Col·laborar, en la mesura del possible, en el diagnòstic, tot aportant la informació sobre el municipi i els contactes disponibles.
- Participar en els grups de treball. Cal que els polítics i tècnics dels municipis s'integrin a les taules de treball de les seves àrees de responsabilitat o a les que més s'adiguin a les necessitats del municipi.
- Aportar els recursos tècnics i humans necessa-

ris. Els plans comarcals no disposen de gaires recursos per a la seva implementació i, per tant, és imprescindible que els ajuntaments aportin recursos propis o en busquin per tal de poder realitzar activitats i serveis.

3.2 Les entitats gestores

El document de presentació dels plans comarcals elaborat pel Departament de Benestar Social recull que aquest pot donar la gestió dels plans a entitats d'iniciativa social. Aquestes són les entitats gestores, que juguen un paper fonamental en la dinamització dels plans.

El document esmentat recull que es procurarà que aquestes entitats siguin alienes al territori, per tal d'assegurar el paper de mitjanceres i dinamitzadores. Desenvolupament Comunitari i ACISI són les principals entitats gestores encarregades de posar en marxa alguns dels plans comarcals actualment en funcionament. La primera, ja fa anys, va desenvolupar una metodologia de treball que, avui dia, s'ha convertit en un model força acceptat. Tot i així, hem observat que hi ha consells comarcals que s'estimen més establir convenis amb entitats i ONG arrelades al territori, o amb qui ja han treballat anteriorment en d'altres àmbits, per poder garantir una bona coordinació.

Les entitats gestores tenen diverses funcions:

- **L'estudi-diagnòstic:** les entitats gestores són les encarregades de contractar la persona o equip que du a terme l'estudi-diagnòstic previ al disseny del pla. A l'estudi s'hi recullen totes les activitats i serveis disponibles a la comarca. Alhora, es fa un diagnòstic de la situació de la població immigrant: quantitat, nacionalitats, distribució territorial, necessitats específiques, problemes detectats, etc. Normalment es combinen diverses tècniques de recollida d'informació: anàlisi estadística dels padrons municipals, entrevis-

Hi ha consells comarcals que s'estimen més establir convenis amb entitats i ONG per garantir una bona coordinació.

tes amb agents qualificats, persones immigrants, polítics i tècnics dels ajuntaments i entitats que treballen amb la població. És a partir d'aquest diagnòstic que s'estableixen les àrees de treball prioritàries i els eixos que han d'articular les actuacions a nivell municipal i comarcal.

■ **Dinamització de la societat civil:** durant el procés d'estudi-diagnòstic s'inicien els contactes amb les entitats i associacions que treballen amb la població immigrada així com amb les diverses associacions d'immigrants establertes al territori. Una part important d'aquesta feina és estimular la creació d'associacions d'immigrants i col·laborar perquè articulin les seves demandes i necessitats per fer sentir la seva veu. Aquesta funció és particularment important, ja que la participació social és un dels eixos fonamentals dels plans.

■ **Treball amb els polítics i tècnics:** tal com vam veure en l'anàlisi dels plans municipals, la implicació política i tècnica dels ajuntaments és fonamental. Cal garantir la continuïtat del compromís inicial i això implica convèncer-los de la importància de treballar el tema coordinadament i, sobretot, de la necessitat d'invertir recursos propis (tècnics i econòmics) en la posada en marxa dels plans.

■ **Articular l'estructura:** com hem vist, els plans contempen com a requisit la creació de tres comissions diferenciades: la comissió política o consell rector, la comissió tècnica i la comissió participativa. L'entitat gestora s'encarrega, també, de la seva formació, convoca els participants i gestiona la informació.

■ **Gestions administratives:** els tràmits administratius també són competència de les entitats gestores. Una funció igualment important és la de la recerca de recursos. Com hem indicat, els plans no disposen de gaire pressupost i per a la realització de determinades activitats cal cercar recursos tant a les administracions locals com en d'altres instàncies, com

Una part important de la feina de les entitats gestores és estimular la creació d'associacions d'immigrants i col·laborar perquè articulin les seves demandes i necessitats per fer sentir la seva veu.

ara la Unió Europea o el Departament de Treball de la Generalitat.

- **Seguiment del pla:** tot i que, un cop en marxa, els plans han de tendir a funcionar de manera autònoma, les entitats gestores acostumen a fer-ne el seguiment durant força temps. Per les entrevistes realitzades, sabem que la relació entre els responsables del pla i l'entitat gestora continua un cop aquesta última ha finalitzat la seva tasca. Això és particularment cert en el cas de les entitats amb més experiència en la matèria.

3.3 Els mediadors

El mediador és una figura controvertida i no tots els consells comarcals i municipis estan d'acord amb la seva implantació.

El mediador intercultural és una figura força freqüent en els plans comarcals. De fet, aquesta és una de les seves característiques, a diferència dels plans municipals. El mediador, però, és una figura controvertida i no tots els consells comarcals i municipis estan d'acord amb la seva implantació.

- L'eficàcia del mediador com a intermediari entre l'Administració i la població immigrada, o com a figura de suport per a necessitats específiques de les persones immigrants, depèn molt més de la qualitat humana i capacitat de comunicació de la persona contractada que no pas de la qualificació tècnica acreditada. Així, característiques com l'empatia, la capacitat d'iniciativa, l'anticipació dels conflictes possibles o la sensibilitat vers altres realitats són centrals per les expectatives que tenen les administracions locals del paper que pot jugar el mediador.

- Els municipis reben immigrants de diverses nacionalitats i aquests es distribueixen pel territori de manera desigual. Per atendre les necessitats dels diferents col·lectius caldria mediadors que coneguessin les diverses llengües i cultures, cosa que resulta poc viable si tenim presents els recursos financers de què es disposa.

- De vegades, el mediador no pot abastar totes les demandes. Contractats a temps parcial o complet, sovint no poden atendre les necessitats que sorgeixen, per exemple, fora de la jornada de treball o els dies festius. A voltes, encara que el volum de feina no justifiqui la contractació de més mediadors, les demandes poden ser simultànies (acompanyar al metge, gestionar papers o assistir a reunions) i la persona contractada no pot cobrir-les.

Per resoldre aquest problema, la persona responsable d'un dels plans comarcals estudiats considerava més efectiva la possibilitat de crear una borsa de mediadors que recollís persones motivades, de diverses nacionalitats i sexes, i amb un ventall de disponibilitats horàries. A la borsa de mediadors, les persones rebrien una formació mínima i serien contractades per hores o per servei efectuat.

3.4 Els recursos

De moment, els plans comarcals són més una estructura de treball que una instància d'actuació. Econòmicament, els plans estan dotats de sis milions de pessetes per a la realització de l'estudi-diagnòstic i la posada en marxa de les estructures. En general no hi ha recursos econòmics destinats específicament a la realització d'activitats concretes i, per tant, fins ara, només s'han fet algunes actuacions de caire demostratiu. En general, per tal impulsar activitats, els plans recorren a diverses fonts:

- Algunes vegades, els ajuntaments disposen de serveis específics ja en marxa. Aleshores, es tracta de coordinar-los amb els d'altres ajuntaments per veure si poden fusionar-se, repartir-se franges horàries o especialitzar-se per tal d'alliberar recursos o optimitzar els que ja existeixen.
- De la mateixa manera, a molts municipis hi ha

De moment, els plans comarcals són més una estructura de treball que una instància d'actuació.

entitats i associacions que ofereixen els seus serveis a la població immigrada o a la població en general i que reben subvencions municipals. Integrar aquestes activitats dins els plans i sol·licitar la col·laboració d'aquestes entitats en la concreció dels eixos prioritars de treball és un altre dels mecanismes que permeten la realització d'activitats.

- Els ajuntaments han de col·laborar a finançar les activitats i serveis aprovats; han d'aportar recursos tècnics, humans, logístics i financers.

- Els plans recorren a fons de la Unió Europea a través de programes específics finançats pels Fons Social Europeu, com el programa EQUAL. Les entitats gestores col·laboren activament en la recerca d'aquests recursos.

- La Generalitat de Catalunya disposa de línies de subvencions i programes vinculats al Departament de Treball o d'Ensenyament, entre d'altres, destinats a la formació de la població immigrada o a l'atenció de necessitats educatives específiques.

IV. RELACIONS ENTRE L'ADMINISTRACIÓ MUNICIPAL I LA SOCIETAT CIVIL

1. Agents que hi participen

1.1 Regidories implicades

El model transversal aposta per la implicació de totes les regidories, ja que aquest model contempla el ciutadà en totes les seves dimensions. Així doncs, per abordar la complexitat de la integració dels immigrants al municipi, no només hi hauria d'intervenir l'àmbit dels serveis socials sinó que ha de comptar amb la col·laboració i la cooperació d'altres regidories o departaments, com:

- Cultura
- Ensenyament
- Esports
- Joventut,
- Policia local
- Promoció de la dona
- Promoció econòmica
- Sanitat
- Urbanisme

Encara que al municipi hi hagi un pla integral que inclogui més d'una regidoria, sol ser la Regidoria de Serveis Socials o Benestar Social la que més s'implica.

1.2 Personal municipal

Trobem ajuntaments on l'alcaldia s'implica d'una manera molt directa, però no acostuma a ser el model més seguit; ni tan sols el regidor de l'àrea més compromesa. Normalment, els tècnics de serveis so-

És fonamental no enganyar els immigrants sobre el que poden obtenir de la intervenció municipal, ni jugar amb ells i amb la confiança dipositada en el sistema participatiu.

cials (o benestar social) són els encarregats de fer els contactes i buscar les persones de referència per als agents socials.

És fonamental no enganyar els immigrants sobre el que poden obtenir de la intervenció municipal, ni jugar amb ells i amb la confiança dipositada en el sistema participatiu. També és molt important comprendre'ls, conèixer com són, quins valors tenen i com entenen el món per tal d'evitar malentesos.

Arribats a aquest punt, és molt recomanable arribar a un pacte on es respectin les regles de joc que s'estableixin.

1.3 Associacions d'immigrants

Les persones amb qui ens hem entrevistat detecten una manca d'associacions d'immigrants, ja que alguns d'aquests col·lectius (sobretot els marroquins) no acostumen a associar-se. Tanmateix, a molts municipis, aquestes associacions desenvolupen una tasca primordial perquè són l'única instància que s'encarrega del treball que els ajuntaments no assumeixen i fan front a la indiferència dels responsables polítics. És en aquest context que les associacions tenen un paper important com a impulsores de l'actuació municipal.

Per la seva banda, l'Administració té un paper com a impulsora de l'associacionisme dels col·lectius d'immigrants i de contribució a la seva integració i participació dins la vida ciutadana.

Les persones entrevistades ens han indicat una sèrie de dificultats amb les quals es poden trobar:

- Als municipis on hi ha associacions d'immigrants, molt sovint, els responsables municipals es troben amb la impossibilitat d'assignar un únic interlocutor amb qui poder negociar, ja que cada col·lectiu crea les seves pròpies associacions i fins i tot pot ser que es divideixin en funció del sexe (associacions

Les associacions tenen un paper important com a impulsores de l'actuació municipal alhora que l'Administració té un paper com a impulsora de l'associacionisme dels col·lectius d'immigrants.

d'homes i de dones), de les idees polítiques, culturals o religioses.

- Poden existir rivalitats entre associacions que defensen els interessos d'un mateix col·lectiu o fins i tot dins les mateixes associacions per ostentar el lideratge.

- Poca representativitat de les associacions pel seu escàs arrelament al col·lectiu, la desconfiança que poden suscitar els seus líders (per l'abús que poden fer de la seva posició i per la sospita que actuen per interessos propis o dels consolats) i la falta de consens en els temes que es negocien amb l'Administració (no se'ls demana l'opinió i no se'ls transmet el que s'ha pactat).

- A vegades, s'ha detectat l'existència d'associacions amb més força (ubicades als municipis més grans) que poden dificultar que els col·lectius d'immigrants que viuen en municipis més petits creïn la seva pròpia dinàmica.

Respecte els col·lectius que no solen associar-se (com el marroquí, el xinès i altres asiàtics i de l'Europa de l'Est), a Cambrils han optat per donar-los veu al seu consell consultiu, en funció del nombre d'empadronats majors de 18 anys.

1.4 Associacions d'ajuda a la població immigrada

Hi ha associacions que tenen una extensa experiència en el treball amb immigrants; són aquestes les que més actuen al territori català. Així, diverses entitats assumeixen una sèrie de responsabilitats que són pròpies dels responsables municipals.

Per altra banda, amb el creixent interès que alguns municipis manifesten per actuar en aquesta matèria, han anat sorgint associacions d'ajuda que veuen una font de treball en aquest camp.

A les seus d'aquestes associacions, hi acostumen a arribar més immigrants que als centres de serveis socials, ja que, sovint, tenen por d'entrar en contacte amb una institució de control sense tenir la documentació en regla. A més, molts recursos i serveis que ofereix l'administració municipal exclouen la població en situació irregular i, per tant, es troben que no poden accedir als cursos de formació, a les prestacions assistencials, etc.

És per això que moltes d'aquestes associacions realitzen una tasca de denúncia de les injustícies, les explotacions i les màfies que s'aprofiten dels immigrants i intenten impulsar l'actuació municipal vers aquesta població.

Des de l'Administració municipal s'ha de potenciar la col·laboració entre aquestes associacions i amb els responsables municipals per delimitar les línies d'actuació i evitar duplicitats en les actuacions.

Des de l'Administració municipal, es potencia la col·laboració, coordinació i planificació entre aquestes associacions i amb els responsables municipals per poder delimitar les línies d'actuació, evitar duplicitats i contradiccions en les seves actuacions i enfocaments i per poder repartir les prestacions i aprofitar millor els recursos. Però, la col·laboració entre aquestes associacions de vegades és difícil perquè s'estableixen unes dinàmiques de competència pels immigrants que, al cap i a la fi, són els qui donen significat a la seva existència.

De vegades, costa delimitar quines persones representen les associacions d'ajuda i les associacions d'immigrants, ja que n'hi ha que formen part dels dos tipus d'associacions (sobretot a les associacions mixtes, formades per autòctons i immigrants), cosa que pot provocar que es confonguin els conceptes i es puguin desvirtuar les actuacions.

1.5 Associacions autòctones (de veïnes i veïns, de mares i pares, empresarials, culturals, etc.)

L'acció s'ha de dirigir cap al treball amb aquestes associacions, ja que són les que estan arrelades al territori on viuen els immigrants i són les que poden ajudar a la integració d'aquests col·lectius amb més bons resultats.

Les persones entrevistades ens han indicat que es troben amb poques associacions que estiguin preparades per assumir aquest repte. Es fa necessària la intervenció dels tècnics municipals per a dotar-les de les eines necessàries que els permetin integrar els immigrants a les seves estructures i participar de la política municipal.

La conseqüència de tot això és que, amb l'excepció d'alguns municipis, hi ha poques associacions i entitats locals que estiguin disposades a treballar amb els ajuntaments per tal de fer viables les seves actuacions encaminades cap a la integració dels immigrants i la seva participació als fòrums ciutadans. I han de fer un paper molt important, sobretot pel que fa a la rebuda dels nouvinguts.

S'ha de fer tot un procés de debat sobre les futures actuacions que s'han de dur a terme amb les entitats locals, però s'ha de tenir en compte que la seva implicació estarà supeditada a les seves possibilitats reals i no se'ls podrà imposar una forma d'actuar políticament correcta: l'important és que comencin a involucrar-se en el procés participatiu i integrador engegat i, d'aquesta manera, les actituds reticents aniran canviant amb el treball en comú.

Hi ha poques associacions i entitats locals disposades a treballar amb els ajuntaments per fer viables les seves actuacions encaminades a la integració dels immigrants.

2. Tipus de relacions que s'estableixen

2.1 Formulació de demandes i disseny d'actuacions

Les relacions que s'estableixen entre l'administració municipal i la societat civil respecte aquest punt estan marcades pel pes i el paper que cadascuna de les parts pot i vol desenvolupar dins la política municipal sobre la integració dels immigrants.

Si l'ajuntament aposta per realitzar una política activa sobre aquest tema, es dotarà dels mecanismes necessaris per fer participar el major nombre possible d'actors. Si no, la societat civil haurà d'actuar sense el suport institucional. I si la societat civil no està prou involucrada en el tema, les actuacions municipals patiran una mancança prou severa per alentir la integració d'aquest col·lectiu.

Amb tot, és important que es defineixi el que pot esperar cadascun dels actors de l'altra part per tal d'evitar malentesos i decepcions.

Participació formal en el disseny de la política municipal

Hi ha municipis que compten amb la participació de la societat civil per engegar, dur a terme i avaluar les actuacions encaminades a la integració dels immigrants.

Aquesta participació s'emmarca dins les plataformes participatives (veure el capítol II) i està en concordança amb el paper que la societat civil desenvolupa a cada municipi. Així, podem observar que hi ha municipis que només compten amb la participació d'organitzacions que actuen a tot Catalunya (Càritas, Creu Roja, sindicats...) i municipis que apleguen gairebé tot el teixit social municipal.

És important que es defineixi el que pot esperar cadascun dels actors de l'altra part per evitar malentesos i decepcions.

Hi ha municipis que només compten amb la participació d'organitzacions que actuen a tot Catalunya i altres que apleguen gairebé tot el teixit social municipal.

Altres canals de participació ciutadana

La participació de la societat civil se circumscriu, gairebé sempre, a les entitats i associacions a les quals es demana col·laboració en el disseny d'activitats i a l'hora de dur a terme els projectes aprovats.

Però, de vegades, és la mateixa societat civil la que proposa les activitats que considera més oportunes i demana a l'administració municipal suports puntuals, ja siguin tècnics, econòmics o logístics.

Als municipis on l'actuació municipal vers la integració dels immigrants no és prou sòlida, les entitats cíviques engeguen les seves pròpies iniciatives per tal de cobrir i fer visible aquesta mancança i fan pressió per propiciar la intervenció municipal (taules de debat, festes al carrer, etc.).

Als municipis petits podem trobar que els canals participatius es formalitzen mitjançant la relació directa amb els immigrants i comptant amb la seva col·laboració.

2.2 Realització de les actuacions

Convenis

Hi ha diferents tipus de convenis a través dels quals els ajuntaments estableixen la col·laboració amb les associacions i entitats, però, bàsicament, hi ha dues tipologies:

- Els convenis puntuals per dur a terme una activitat (com poden ser les festes multiculturals anuals), i
- Els convenis continus, on les activitats que es desenvolupen tenen una durada anyal (cursos de formació, assessorament i informació, activitats de lleure, etc.) i que estan subjectes a renovacions.

La participació dels ajuntaments se circumscriu, en molts casos, a l'aportació de béns (locals, mate-

rials...) i de personal, tot depenent del pressupost que s'hi dediqui.

Quan en un programa es compta amb la col·laboració de diverses entitats, poden sorgir dificultats pel que fa a l'enfocament que s'ha de donar a les actuacions i a la percepció de com abordar el tema, cosa que planteja un debat intern.

L'externalització de les activitats i els serveis pot comportar problemes com ara la pèrdua de contacte amb la realitat per part dels responsables municipals i la falta d'implicació directa.

Les persones amb qui ens hem entrevistat detecten una sèrie de dificultats:

- A molts dels convenis, el control de les activitats no el té l'ajuntament sinó que és informat a través de l'associació o empresa de serveis que realitza l'actuació, cosa que suposa que la informació que es té d'aquestes activitats no és de primera mà.

- L'externalització de les activitats i els serveis pot comportar tota una sèrie de problemes com ara una qualitat precària, la pèrdua de contacte amb la realitat per part dels responsables municipals i la falta d'implicació directa.

Col·laboracions puntuals

De vegades s'estableixen col·laboracions puntuals amb entitats, del municipi o externes, perquè participin en la subvenció d'una activitat, en l'elaboració de materials o en l'organització d'algun acte.

L'administració municipal col·labora puntualment amb les associacions i entitats tot donant-los suport legal i administratiu per a la seva formació (amb les dels immigrants) i subvencions i suport tècnic per a les seves activitats i el seu funcionament.

V. EIXOS DE TREBALL DE L'ACTUACIÓ MUNICIPAL

Als ajuntaments catalans, hi ha tot un ventall de tipologies respecte el moment de l'arribada d'immigrants als municipis: hi ha municipis on els immigrants fa més de 10-15 anys que s'hi han instal·lat i municipis d'acollida recent. Encara que hi ha uns quants ajuntaments que han realitzat actuacions al llarg dels darrers anys, a molts municipis l'actuació vers aquesta població és recent. I aquesta actuació se centra, gairebé sempre, en la població que prové del Marroc que, a molts municipis, és el col·lectiu immigrant més nombrós. Però s'ha de tenir en compte que la immigració no és un fenomen estàtic sinó dinàmic. Ara, el col·lectiu principal a molts municipis és el d'origen marroquí, però s'observen noves arribades que poden canviar substancialment aquest panorama i que, per tant, requeriran unes actuacions concretes diferents a les que ara s'ofereixen, tot i que continuarà essent essencial posar l'èmfasi en les actuacions que afavoreixin la convivència, la tolerància i l'acceptació dels nous veïns.

Gran part dels municipis es troben en la fase d'estudi i diagnòstic de la situació i de presentació de propostes de treball (ja sigui per part del municipi, dels consells comarcals o de les diputacions –sobretot la de Barcelona–). Els municipis que ja han finalitzat aquesta primera fase, es troben en la segona fase de posada en marxa de les actuacions dissenyades. Així doncs, queda pendent una tercera fase de consolidació dels programes, projectes o actuacions i la seva avaluació.

Hem trobat una sèrie d'àrees d'actuació comunes a gran part dels municipis, tot i que hi ha ajuntaments que no actuen en tots els àmbits.

Gran part dels municipis es troben en la fase d'estudi i diagnòstic de la situació i de presentació de propostes de treball.

1. Principals àrees de treball

1.1 Informació i assessorament

Aquesta és una de les grans preocupacions dels immigrants, sobretot la informació i l'assessorament legal pel que fa a l'obtenció i renovació dels permisos (tant de residència com de treball).

Els municipis també volen saber amb quants immigrants compten (desmitificar la idea de la invasió) i de quines nacionalitats són; és per això que la major part dels ajuntaments promouen l'empadronament d'aquests ciutadans.

Des dels ajuntaments s'han realitzat diferents actuacions en aquest camp:

- Creació d'oficines municipals d'atenció al públic, on s'informa sobre els recursos i serveis del municipi; les oficines estan obertes a tota la població (no fan una atenció específica per als immigrants). Aquestes oficines són un canal útil per a les persones immigrants que tenen la seva situació regularitzada.

- Creació d'oficines d'atenció a l'immigrant, on s'assessora sobre la situació legal i s'informa sobre l'accés als recursos i serveis del municipi. Aquestes oficines compten només amb el personal municipal o contractat expressament per fer aquesta feina i deriven els casos que presenten més dificultats als sindicats, que els ajuden a tramitar els documents oportuns per aconseguir la seva regularització o el reagrupament familiar. Aquestes oficines solen ser gestionades per alguna entitat, principalment Càritas o la Creu Roja, i la supervisió és a càrrec del responsable tècnic municipal.

- Creació d'oficines d'informació als immigrants en conveni amb algun sindicat (sobretot amb els serveis d'informació als treballadors estrangers dels sindicats principals com són CITE de CCOO o AMIC de la UGT), a qui s'encarrega de donar la informació i

ajudar en la tramitació dels documents. Els ajuntaments faciliten el local i financen el recurs, encara que de vegades el finançament pot córrer a càrrec d'altres institucions (per exemple, de les diputacions). També donen informació sobre l'accés als recursos i serveis del municipi i sobre la vida social i associativa. Es dóna el cas que alguna vegada l'assessorament s'ha realitzat al carrer, amb aquelles persones que cerquen una feina temporal als municipis agrícoles.

- Creació d'oficines d'atenció als nouvinguts amb la finalitat de facilitar la integració i adaptació al nou entorn. Donen informació sobre els recursos i serveis del municipi, els drets i deures dels ciutadans (per exemple, l'empadronament), assessorament legal i les formes de participar a la vida associativa del municipi. Aquestes oficines treballen de forma coordinada amb les institucions, els serveis i les associacions i entitats que coneixen més de prop les dificultats que poden sorgir. Aquest és el cas de l'Ajuntament de Palafrugell

- Creació d'un pla d'acollida dissenyat com un circuit. Es tracta d'un pla molt àgil i amb el qual s'eviten gestions innecessàries. Quan arriba un nouvingut, se l'informa del servei al qual s'ha d'adreçar i la persona a qui s'ha de dirigir, cosa que afavoreix la creació d'un vincle personalitzat. El personal municipal sap la documentació que ha de donar i, així, s'evita que el nouvingut faci viatges inútil. Per exemple, quan va a empadronar-se se l'informa que ha d'aportar el full d'empadronament a l'hora de formalitzar la matriculació dels fills perquè siguin atesos als centres de salut i se li donen les còpies que necessita. Aquest circuit permet que un servei detecti si una persona o família ha passat per l'acolliment i, si no és així, se'l remet a aquest servei. Aquest és el cas de l'Ajuntament d'Olesa de Montserrat.

- Elaboració de manuals d'acollida i guies de re-

cursos que es difonen a través d'aquestes oficines, de les associacions d'immigrants i d'altres associacions implicades en el tema.

Als municipis petits, on tothom es coneix i es relaciona, la informació es canalitza a través de les xarxes informals, tant de la població com dels professionals.

1.2 Formació i inserció laboral

D'entre les principals causes que provoquen la immigració, trobem el tema del treball, d'aconseguir una feina que els permeti millorar la seva situació. El mercat laboral està en condicions d'absorbir aquesta mà d'obra, ja sigui de forma legal o il·legal. Les actuacions que poden dur a terme els municipis respecte aquest sector són molt secundàries i l'únic paper que poden assumir és el d'integrador laboral en aquells sectors de la població que tenen dificultats per incorporar-se al mercat laboral (situacions semblants a les que es donen en la població autòctona).

Existeix una gran varietat de situacions entre la població immigrada. S'acostuma a creure que es tracta d'un sector de població amb una formació i una qualificació baixes però, sovint, hi trobem persones amb una alta preparació acadèmica i professional. El que tenen en comú és que són contractats per desenvolupar unes feines que responen a la segmentació del mercat laboral per ètnies. Des de la política municipal es promou l'especialització dins les àrees amb demanda laboral (construcció, serveis, etc.), fet que reproduïx aquesta desigualtat i no contribueix gaire a la seva normalització.

Hi ha immigrants que accedeixen als cursos formatius normalitzats que subvenciona el Departament de Treball, ja siguin plans ocupacionals o tallers ocupa-

El que té en comú la població immigrada és la seva inserció laboral en un mercat de treball segmentat per ètnies o col·lectius.

cionals. Però hi ha població que no hi pot accedir, ja sigui per la seva situació legal ja sigui pel desconeixement de la llengua.

També hi ha programes europeus (com Equal o Integra) als quals es demana una subvenció per programes de formació (principalment, per programes de mediació intercultural, inserció laboral i permís de conduir). La dinàmica acostuma a ser la següent: l'Ajuntament és el promotor, la Generalitat és la gestora i el Fons Social Europeu és el financer. A més de la formació, aquests programes contempnen l'acompanyament a la inserció laboral, contacten amb les empreses, elaboren currículums i acompanyen la persona a l'empresa per tal d'assegurar la bona comunicació amb l'empresari. Però, aquests programes tenen un gran inconvenient: estan supeditats als terminis d'obertura dels paquets pressupostaris i dels retalls dels pressupostos i recursos (veure el capítol 6). Això impossibilita la creació d'una estructura sòlida i estable d'actuacions.

Per fer front a aquestes problemes (aprovació o denegació d'altres organismes), alguns ajuntaments han optat per la creació d'empreses municipals encarregades de la formació laboral de la seva població, empreses que compten amb el seu propi pressupost. Aquesta formació està oberta a tota la població, cosa que fomenta la relació i la integració dels immigrants. Pels que tenen dificultats específiques, es creen cursos de llengua, coneixement de l'entorn social, etc., impartits per alguna entitat (com la Creu Roja, Càritas o una altra institució –religiosa o laica–).

També hem trobat municipis on l'ajuntament signa convenis amb algun sindicat i alguna entitat per a impartir aquesta formació. En aquest tipus de convenis, l'ajuntament s'encarrega de la contractació dels professors i cedeix el local, el sindicat organitza els cursos i l'entitat (principalment Càritas) col·labora en el procés de selecció dels alumnes.

Alguns ajuntaments han optat per la creació d'empreses municipals encarregades de la formació laboral de la seva població.

Hi ha municipis que cerquen la col·laboració d'altres institucions públiques per a poder oferir aquesta formació i inserció laboral: a més del Departament de Treball, la Generalitat pot implicar-se amb les escoles tallers per a joves (a través del Departament d'Ensenyament), o amb iniciatives noves, com ha fet el Departament de Medi Ambient tot col·laborant en el curs formatiu encaminat a la neteja dels marges del llac de Banyoles. Hi ha algun municipi costaner (com Cambrils) que ha sol·licitat la col·laboració de l'Institut Social de la Marina per a l'admissió d'immigrants als cursos de competència marinera (l'Ajuntament es faria càrrec de les classes de llengua, requisit previ per a poder seguir els cursos).

Un punt important és la selecció dels alumnes que accedeixen a aquesta formació, ja que l'aprofitament serà major si l'alumne està motivat, encara que també es vol incidir en la integració d'aquells col·lectius que tenen més dificultats per a incorporar-se al mercat laboral.

Les persones entrevistades ens han relatat tota una sèrie d'actuacions dins aquest àmbit:

La formació de les dones amb càrregues familiars presenta el problema de l'assistència als cursos amb els infants i, en alguns municipis, s'ha resolt amb la creació de llars d'infants gestionades per les mateixes dones immigrants.

- Respecte la formació de les dones amb càrregues familiars, es presenta el problema de l'assistència als cursos amb els infants, tema que, en alguns municipis, s'ha resolt amb la creació de llars d'infants gestionades per les mateixes dones immigrants. La formació i promoció de la dona es contempla com una tasca elemental per a la seva incorporació a les xarxes normalitzades dels municipis.

- Respecte la formació i inserció laboral dels joves, alguns municipis compten amb escoles tallers (depenen del Departament de Treball). Aquestes escoles estan obertes a la població entre 16-25 anys i permeten que els joves immigrants i els joves autòctons comparteixin la formació, cosa que pot incidir favorablement al coneixement mutu i a l'establiment de noves relacions (un aspecte de gran importància

a l'hora de la integració dels immigrants, tinguin la edat que tinguin).

■ Hi ha iniciatives municipals encaminades a la inserció laboral dels joves amb estudis però sense titulació. Es promou la seva formació dins les empreses per a afavorir la seva contractació: si l'empresari està interessat en el jove però no pot esperar que aquest obtingui el permís de treball per contractar-lo, l'ajuntament es fa càrrec del sou del jove mentre obté el permís (la seva tramitació pot durar entre un mes i un mes i mig).

Dins l'oferta de cursos, l'alfabetització i el coneixement del medi social prenen un gran protagonisme ja que són la base per començar aquesta tasca formativa. Sense aquesta base, la inserció laboral és molt més difícil. S'ofereixen cursos sobre restauració, neteja industrial, jardineria, cuina i treball tèxtil, soldadura, construcció, neteja i manteniment dels espais públics i manipulació de fruites i hortalisses.

Hi ha una diferenciació entre la formació per a homes i per a dones i es perfila, també, una diferenciació per ètnies (els subsaharians i els magribins, principals col·lectius als quals es forma laboralment, participen en cursos diferents i és previsible que els cursos de formació i inserció per a immigrants procedents de l'est d'Europa tinguin un altre perfil).

Alguns municipis intenten incidir en la contractació i regularització dels immigrants per part dels empresaris en aquells sectors on es dóna més contractació irregular (agricultura, restauració, servei domèstic, etc.). Es tracta de donar-los informació, conscienciar-los i donar-los incentius per la correcta contractació d'aquests treballadors (facilitar que s'integrin dins la legalitat). Hi ha alguna experiència afortunada amb la contractació de treballadors al camp, on els empresaris preveuen els treballadors que els faran falta i l'ajuntament cerca treballadors amb la situació regularitzada.

Hi ha una diferenciació entre la formació per a homes i per a dones i es perfila, també, una diferenciació per ètnies.

Alguns municipis intenten incidir en la contractació i regularització dels immigrants per part dels empresaris en aquells sectors on es dóna més contractació irregular.

1.3 Habitatge

L'habitatge és un problema fonamental que tot just ara els ajuntaments comencen a plantejar-se.

Aquest és un dels grans problemes amb què es troben els immigrants, sigui quina sigui la seva situació de regularització. Hi ha diferents elements que s'han tenir en compte:

- les reticències dels propietaris dels pisos per llogar-los-els
- l'escàs nombre d'habitatges a preus assequibles
- la tendència dels immigrants a viure molt a prop, pel suport que reben del seu col·lectiu i l'establiment de xarxes informals.

Tot això provoca una manca d'habitatges, que porta a la concentració dels immigrants a les zones més degradades dels municipis i a l'amuntegament de les persones dins els habitatges.

Per tal d'evitar o atenuar aquesta situació, que provoca molts problemes de convivència, els ajuntaments han engegat una sèrie d'actuacions:

- **Coordinar-se amb les immobiliàries**, amb el compromís de l'ajuntament per al bon funcionament del programa: selecció de la població que accedirà a aquests habitatges, afrontar els possibles desperfectes, fer de mediador si sorgeixen conflictes amb el veïnat...

Amb aquest objectiu, se signa un conveni entre la immobiliària, l'ajuntament i alguna entitat que col·labora en la selecció de les persones a les quals van dirigides aquestes actuacions.

També es treballa perquè les immobiliàries creïn una borsa d'habitatges al municipi i, d'aquesta manera, fomentin la desconcentració. Es firma un precontracte on l'immigrant es compromet a respectar un seguit de normes de convivència i l'ajuntament realitza el seguiment d'aquesta experiència.

■ **Rehabilitació de les zones urbanes degradades.** Un altre problema amb què es troben els immigrants és que els habitatges més barats acostumen a ser els més degradats. Una de les demandes que alguns municipis fan a la Generalitat és que sigui més rigorosa en les inspeccions de les cèdules d'habitabilitat.

Aquí els ajuntaments actuen, principalment, de dues maneres:

- Compren els solars per evitar l'especulació i construeixen habitatges a través d'una empresa municipal.
- Rehabiliten edificis de titularitat privada a canvi que els propietaris cedeixin l'ús a l'ajuntament per una sèrie d'anys (entre 10 i 20, en funció del municipi).

Si la degradació es dona en un barri d'habitatge públic, es demana la col·laboració d'ADIGSA (empresa pública de la Generalitat) i del Departament de Benestar Social.

■ **Programes de responsabilitat compartida.** Tenen per objecte els habitatges compartits per homes sols o per famílies extenses. Es tracta de crear una borsa d'habitatges on l'ajuntament fa d'avalador davant els propietaris, o signa una assegurança que cobreixi els possibles desperfectes de l'habitatge, la manca de pagament, etc. És un programa on les diferents entitats d'ajuda als immigrants també es podrien involucrar, tot fent d'avaladores.

■ **Accés a l'habitatge de protecció oficial,** ja sigui de compra o de lloguer. L'accés a l'habitatge públic està reglamentat i el paper de l'ajuntament és l'assessorament sobre l'aportació i tramitació de la documentació escaient.

■ **Allotjament per als treballadors temporers al camp.** Aquí també es donen una sèrie d'actuacions,

depenent del municipi i de les característiques dels empresaris:

- Allotjament municipal: l'allotjament el proporciona l'ajuntament i l'empresari es fa càrrec de les despeses diàries de menjar i roba dels seus treballadors.
- Condicionament d'equipaments municipals (com les escoles) per allotjar els immigrants.
- Allotjaments proporcionats per les cooperatives d'agricultors.
- Allotjaments proporcionats pels empresaris: es tracta de donar incentius als empresaris perquè construeixin l'allotjament dels seus treballadors a la mateixa finca (exempció de la llicència d'obres, etc.).

Per al bon funcionament d'aquestes iniciatives i el control de les condicions de l'allotjament, molts municipis compten amb la col·laboració de la Unió de Pagessos i d'alguns sindicats.

A Lleida han creat una Oficina d'Informació i Assessorament de l'Habitatge per a Persones Estrangeres. L'Oficina dona informació i orientació en la recerca d'habitatge; media entre ofertes i demandes; fa acompanyaments per tal de facilitar la comunicació entre l'usuari i l'agència immobiliària i/o el particular; assessora sobre lloguers, contractes, propietat, protecció oficial, arranjaments, etc.; atén les consultes sobre habitatge; informa dels recursos municipals i informa sobre les entitats i activitats del municipi. L'objectiu d'aquesta oficina és conèixer la situació del col·lectiu immigrant en relació a l'habitatge i contribuir a la millora i evolució de la seva qualitat de vida.

Una de les persones entrevistades fa esment del bon resultat que dona la intervenció de la població autòctona en l'acompanyament als immigrants en la recerca d'habitatge. Els propietaris recelen més si

l'acompanyant és de serveis socials, ja que pressuposen que el llogater té dificultats. Aquest ciutadans solen pertànyer a alguna organització religiosa (de caràcter cristià o testimonis de Jehovà) i ajuden els immigrants que hi pertanyen, fins i tot oferint-se com a avaladors.

1.4 Educació d'adults i infants

Adults

Respecte l'educació dels adults, aquesta es realitza a les escoles d'adults d'alguns municipis i als locals de les entitats. La major dificultat que es presenta en el camp de l'educació d'adults és la manca de continuïtat dels alumnes, que solen deixar les classes quan ja han adquirit els rudiments de la llengua per a poder espavilar-se.

Les escoles d'adults exigeixen l'alfabetització bàsica dels alumnes per a poder seguir les classes i no tots els immigrants estan en condicions de fer-ho. Aquesta primera tasca l'acostumen a assumir les entitats però, com ja hem apuntat al paràgraf anterior, la manca de continuïtat dificulta l'aprenentatge i, per tant, l'accés a les escoles d'adults.

Les principals activitats que ofereixen les escoles d'adults són l'alfabetització, la fluïdesa del llenguatge oral (a través de tallers de llengua) i, darrerament, classes de llengua encaminades a l'obtenció del permís de conduir, tot utilitzant el codi de circulació (el problema que tenen els conductors és que el seu permís no és vàlid i conduir sense permís està multat, cosa que el fa necessari i explica l'èxit d'aquesta iniciativa).

Les classes que ofereixen les entitats segueixen la mateixa línia esmentada anteriorment. Alguns entrevistats ens han indicat que: als grans municipis, moltes vegades es produeixen duplicitats respecte l'oferta educativa, situació que es podria resoldre amb una

La major dificultat que es presenta en el camp de l'educació d'adults és la manca de continuïtat dels alumnes quan ja han adquirit els rudiments de la llengua per a poder espavilar-se.

Les principals activitats que ofereixen les escoles d'adults són l'alfabetització, la fluïdesa del llenguatge oral i classes de llengua per a l'obtenció del permís de conduir.

major coordinació entre les entitats que ofereixen aquest servei (aprofitament dels recursos); també es creen dependències entre els alumnes i les entitats, fet que dificulta la derivació d'aquests alumnes a les escoles d'adults normalitzades.

Una altra manera d'accedir a l'educació dels adults és a través de la formació laboral. Com ja hem exposat dins l'apartat de formació i inserció laboral, hi ha un gran nombre de cursos de formació laboral que contempen el coneixement de la llengua com a eina essencial per al posterior desenvolupament de la tasca que s'ha de realitzar.

Una altra activitat que ha sorgit darrerament és la creació de tallers de conversa. Aquests tallers poden ser individuals (l'immigrant conversa amb un voluntari) o en grup. Dins d'aquesta darrera modalitat, hi ha experiències valorades molt positivament amb dones joves, alfabetitzades i motivades, i amb grups on les dones poden posar en comú les seves experiències vitals i on es fan demandes específiques sobre els temes que els preocupen (planificació familiar, salut familiar, etc.). L'experiència és encara més enriquidora si s'hi afegixen dones autòctones. Aquests tallers de conversa contribueixen molt positivament a l'augment de l'autoestima de les dones i repercuteix en la seva autonomia personal.

Algunes de les persones entrevistades han manifestat que el Consorci de Normalització Lingüística hauria de prendre un paper més actiu, ja que el català ajuda a la normalització (els immigrants que parlen català són més ben acceptats pels seus veïns) i l'escolarització dels seus fills és en aquesta llengua.

Escolarització

Els municipis són propietaris i responsables de l'edifici on s'ubica l'escola, però tota la resta és responsabilitat del Departament d'Ensenyament.

Els tallers de conversa contribueixen molt positivament a l'augment de l'autoestima de les dones.

Respecte al coneixement de la llengua i la cultura pròpies, aquesta activitat és assumida per les escoles alcoràniques de les mesquites i algunes associacions d'immigrants.

Les entrevistes que hem realitzat ens permeten concretar en tres els problemes bàsics de l'escolarització d'aquests nens i nenes:

■ **Concentració a les escoles públiques.** La concentració a les escoles públiques es dona, bàsicament, per dos motius: la concentració de l'habitatge a certes zones urbanes i els problemes que sorgeixen amb les escoles concertades.

El problema de la concentració és que, moltes vegades, provoca la "fugida" dels alumnes autòctons, tot impossibilitant el coneixement mutu i l'establiment de vincles d'amistat entre els infants, la qual cosa afavoriria molt la seva integració dins la societat d'acollida. A Sant Boi de Llobregat, han treballat per pal·liar aquest problema amb la posada en marxa d'un projecte de convivència en una escola mitjançant l'elaboració de materials propis: han creat els "Contes de convivència", i l'escola ha obtingut un premi. Un altre aspecte d'aquest problema és que els i les mestres es troben desbordats davant la problemàtica de la concentració per la manca de recursos pedagògics de què disposen per fer-hi front.

Les escoles concertades presenten una sèrie de característiques que provoquen les reticències de les famílies a l'hora de portar-hi els seus fills. Per una banda, ofereixen una sèrie d'activitats extraescolars que suposen una despesa que moltes famílies no poden assumir. També hi ha tota una sèrie d'escoles concertades religioses que mostren una simbologia cristiana i determinades actituds paternalistes que in-dueixen a la discriminació.

■ **Incorporació a un curs ja iniciat.** Per abordar aquest problema, a Olesa de Montserrat, han optat per la creació d'una Aula d'Acollida, on els nens as-

sisteixen durant aproximadament un mes (el temps que requereix la formalització de la seva matriculació). Se'ls introdueix a la nova llengua, al nou entorn i a l'adquisició de nous hàbits d'estudi i comportament. Aquesta tasca finalitza amb el Dia d'Acollida, en què la direcció del centre i el tutor del nen o nena presenten la nova escola a l'alumne i els seus pares. Amb aquesta acció es vol vincular, el més aviat possible i amb certes garanties, els pares dels alumnes amb l'escola.

■ **Absentisme i fracàs escolar.** Algunes persones entrevistades consideren que aquest és un gran problema al qual s'ha de fer front, ja que impedeix la mobilitat social de les noves generacions i la seva incorporació a professions més valorades socialment, la qual cosa contribuiria molt favorablement a la seva integració i a la convivència multicultural dins la nostra societat.

Els municipis es queixen que el Departament d'Ensenyament no es fa càrrec de la recepció dels nous alumnes, no dota les escoles dels recursos necessaris, no facilita l'accés dels alumnes a les activitats extraescolars i no pressiona les escoles concertades perquè admetin aquests nous alumnes.

Des dels municipis es queixen que el Departament d'Ensenyament no es fa càrrec de la recepció dels nous alumnes, no dota les escoles dels recursos necessaris –tant pedagògics com materials–, no facilita l'accés dels alumnes a les activitats extraescolars (només assisteixen a les que són gratuïtes i a les que ofereixen, també gratuïtament, algunes entitats) i no pressiona les escoles concertades perquè admetin aquests nous alumnes i, d'aquesta manera, afavoreixin la desconcentració de les escoles públiques (mesura que s'hauria de complementar amb ajudes per al transport i per als menjadors).

I els municipis no es poden fer càrrec de les demandes que el Departament no assumeix, com el transport escolar per als nens que assisteixen a escoles allunyades del seu entorn, fer-se càrrec de les despeses de les activitats extraescolars que ofereix l'escola concertada perquè els nens i nenes no se sentin discriminats, etc.

El Departament d'Ensenyament, per la seva banda, va decretar l'assumpció del cost de la ubicació d'un nou alumne per als Alumnes en Situació Social i Cultural Desfavorida. Se subvenciona el material escaient de l'escola pública i també l'hora de més que ofereix l'escola concertada. Es fa prevaler l'interès de l'escolar, encara que l'aula assignada estigui plena. En alguns llocs, aquest decret s'aplica amb més hores i dedicació a aquests alumnes.

El municipi de Banyoles ha intentat fer front a la concentració de les escoles i ha estipulat un *numerus clausus* per a cadascuna d'elles. Si se sobrepassa aquest nombre, els alumnes es deriven a altres escoles, tant públiques com concertades. Això suposa la subvenció, per part del Departament, del transport escolar i del menjador. Els equips d'atenció primària s'ocupen de la preinscripció i del seguiment.

Altres actuacions fan referència a:

- Suport escolar per part dels mestres d'**educació compensatòria**, però no tots els municipis compten amb aquest suport i, de vegades, el mestre és compartit per tota una comarca.

- **Tallers d'Adaptació Escolar**, on accedeixen els alumnes amb necessitats d'adaptació. Aquests tallers han de ser aprovats pel Departament d'Ensenyament i els alumnes adquireixen les noves llengües, hàbits d'estudi, ajuda amb els deures, etc.

- **Comissió Específica de Matriculacions**. Aquesta comissió està formada per l'inspector escolar de la zona, els directors dels centres escolars, educadors de carrer, la Regidoria d'Ensenyament del municipi i l'Associació de Mares i Pares d'Alumnes. La seva funció és coordinar-se per a la millor ubicació dels nous alumnes.

Alguns municipis, com el de Cassà de la Selva, assumeixen el reforç escolar en conveni amb els

consells comarcals, que es fan càrrec de la contractació formal, mentre l'ajuntament organitza (cerca professors), gestiona i finança el projecte. A Cassà, també tenen un programa orientat a convèncer els pares i mares perquè portin els més petits (entre 0 i 3 anys) a les llars d'infants, de cara a afavorir la seva posterior incorporació a l'escola i disminuir les necessitats educatives especials (se'ls beca fins un 75%).

Un altre punt important és la formació dels professors. Existeix la queixa que el Departament d'Ensenyament no posa els mitjans necessaris per a dur-la a terme i són els propis professors (els que estan motivats i tenen voluntat) els qui cerquen aquesta formació, que paguen de la seva pròpia butxaca. Però aquesta motivació no és compartida per la totalitat del professorat i, encara que alguns consells comarcals i municipis ofereixin cursos d'orientació per als agents socials, o algun consell comarcal compti amb un Centre de Recursos Pedagògics (com és el cas del Montsià), la manca d'eines fa que el descontent vagi creixent.

Hi ha escoles que es plantegen la figura del mediador intercultural. Aquesta persona facilitaria l'acollida dels nens i els seus pares a les escoles, assumiria certa formació dels professors i l'adaptació del material escolar. En alguns municipis, el mediador/a ha estat l'encarregat de dur a terme una campanya d'escolarització dels nens i nenes a partir dels 3 anys i també de la seva incorporació a les escoles bressol (mesura recolzada amb beques).

Però no tots els municipis veuen amb bons ulls aquesta figura i, concretament dins l'àmbit escolar, veuen el perill que el mediador faci de "noi dels encàrrecs" de l'escola i que aquesta es desentengui de la relació entre professor-alumne-família, ja que el mediador és qui assumeix la resolució dels possibles conflictes.

1.5 Sanitat

Les persones entrevistades manifesten que els ajuntaments no tenen competències directes en aquesta àrea (només en salut pública i, alguns municipis, intervenen en la planificació familiar), però que una bona coordinació amb els centres de salut facilita que es creï un canal d'informació entre els professionals de la salut i les preocupacions o dèficits socio-sanitaris dels immigrants.

Les persones entrevistades apunten que l'assistència sanitària està garantida (es demana el passaport i l'empadronament) i que això ha permès depurar molts historials mèdics (s'havia donat el cas que més d'un immigrant utilitzava la mateixa cartilla). Així doncs, ara, cada usuari té el seu propi historial i, com que accedeixen a la xarxa sanitària normalitzada, no fan un ús indegut del servei d'urgències.

L'àmbit de la sanitat és assumit per la Generalitat a través de l'Institut Català de la Salut i del Servei Català de la Salut. Però es detecten una sèrie de dèficits, com ara la manca de traductors als centres de salut, la formació i la manca de sensibilització del personal sanitari, la formació sanitària dels immigrants, etc.

Les actuacions que tenen lloc als centres de salut depenen molt de la sensibilitat de la direcció del centre (actituds personals) i van adreçades a la coordinació amb serveis socials i a la formació del personal sanitari. La manca de formació es detecta, precisament, quan es comença a impartir perquè l'aprofiten els professionals de tota la zona o comarca i va adreçada, principalment, a l'acostament cultural i la manera d'actuar amb les dones immigrades. Però no es pot obviar que, en aquest àmbit, tal com hem descrit amb el personal escolar, la implicació dels professionals no és la nota predominant.

Respecte la formació sanitària dels immigrants, cal

Una bona coordinació amb els centres de salut facilita que es creï un canal d'informació entre els professionals de la salut i les preocupacions o dèficits socio-sanitaris dels immigrants.

Les actuacions que tenen lloc als centres de salut depenen molt de la sensibilitat de la direcció del centre.

Les dones són considerades agents difusors de salut.

destacar que no només s'imparteix als centres de salut, sinó que també és assumida per escoles d'adults, entitats i programes municipals. Les principals actuacions fan referència a la salut maternoinfantil, ginecologia, pediatria, planificació familiar, nutrició, malalties de transmissió sexual i funcionament dels serveis de salut.

Aquells serveis que compten amb mediadors o traductors (ja sigui a nivell municipal o comarcal) veuen millorada la seva intervenció, sobretot amb les dones. I és que les dones són considerades agents difusors de salut.

1.6 Oci i cultura

Aquest aspecte de la immigració es planteja quan l'immigrant ha assolit una primera fase d'incorporació al mercat laboral i de creació del seu propi espai (ja sigui amb la família o amb algun altre tipus de vincle social). És llavors quan es fan paleses les necessitats d'oci dels infants i de poder gaudir de les pròpies manifestacions culturals. No podem oblidar que la nostra societat està abocada a la pluriculturalitat, però s'han de tenir les eines per tal de poder-ne gaudir.

Oci

L'oferta d'activitats de lleure per als nens i joves pateix serioses mancances en alguns municipis.

De les entrevistes que hem realitzat, se'n desprèn que l'oferta d'activitats de lleure per als nens i joves pateix serioses mancances en alguns municipis. Les activitats de lleure normalitzades (casals i esplais privats) que ofereixen molts municipis com a única alternativa d'oci representen una despesa que les famílies no poden assumir, per això no poden assistir-hi. Això dificulta la relació entre els nens immigrants i els autòctons. L'alternativa és l'oci al carrer, que provoca les reticències dels veïns perquè suposa la utilització dels espais públics.

Per poder pal·liar aquesta situació es va crear el programa Calidoscopi (en conveni entre la Secretaria General de Joventut i la Fundació Jaume Bofill), un programa encaminat a: sensibilitzar les famílies immigrades sobre els beneficis de l'educació en el lleure; promoure la participació dels infants i els adolescents d'origen immigrant als espais de lleure; promoure la formació dels educadors en la lògica de la interculturalitat; impulsar la coordinació entre els moviments d'educació en el lleure i els col·lectius d'immigrants. Aquest programa pretén que la realitat –cada vegada més multicultural– de la societat catalana quedi reflectida dins les entitats i associacions dedicades a l'educació en el lleure, atès que són uns bons espais de trobada, intercanvi i socialització i, alhora, vol impulsar un treball educatiu que afavoreixi la convivència pluricultural.

Hi ha ajuntaments que compten amb activitats de lleure municipals: casals infantils, centres oberts per a adolescents, colònies, ludoteques i educadors/es de carrer. Alguns d'aquests serveis s'ofereixen amb la col·laboració d'entitats amb les quals s'han signat convenis (principalment, Càritas i la Creu Roja). És important, però, que aquestes activitats siguin difoses de forma adient entre els immigrants perquè puguin gaudir-ne.

També hi ha ajuntaments que signen convenis amb escoles i associacions de pares i mares d'alumnes per tal de facilitar l'accés dels nens immigrants a les activitats extraescolars que ofereixen les escoles i gaudir de les sortides o excursions que organitza l'escola.

Es fan gestions perquè les entitats i associacions de lleure dels municipis afavoreixin l'entrada als infants i joves immigrants. A Cassà de la Selva, per exemple, hi ha entitats que els accepten sense pagar les quotes.

Aquesta oferta es veu complementada per les ac-

El programa Calidoscopi pretén que la realitat de la societat catalana quedi reflectida dins les entitats i associacions dedicades a l'educació en el lleure.

El programa “Barri Jove” d’Olesa de Montserrat està tenint molt d’èxit, tant amb els nois com amb les entitats, i són particularment populars les activitats que se centren en el futbol i en fer excursions.

tivitats esportives que ofereixen algunes associacions d’immigrants; principalment a través de la creació d’equips de futbol, que gaudeixen d’un gran èxit entre els nois.

Dins d’aquest panorama hem d’afegir algunes iniciatives interessants, com el programa “Barri Jove” que du a terme l’Ajuntament d’Olesa de Montserrat.

Als centres oberts (que solen dependre de l’àrea de Benestar Social) es treballen els hàbits dels adolescents, es dona reforç escolar i es fan activitats lúdicoesportives. Però l’accés als centres oberts està limitat a unes edats determinades. A Olesa van veure la necessitat d’actuar amb els nois i noies d’entre 12-18 anys, tant immigrants com autòctons, amb la finalitat que s’integressin a les entitats d’oci i esport existents al municipi. D’una banda, es treballa amb els joves tot oferint-los activitats de lleure i esport i de l’altra amb les entitats, per poder solucionar el problema econòmic que representa la realització d’aquestes activitats i, alhora, per treballar certes actituds endogàmiques que es donen en algunes associacions. Aquesta experiència està tenint molt d’èxit, tant amb els nois com amb les entitats, i són particularment populars les activitats que se centren en el futbol i en fer excursions.

Una altra iniciativa interessant és la que es du a terme a Manresa. L’ajuntament, en conveni amb Càritas, ha posat en marxa el projecte “Espai Jove”, dedicat als nois i noies entre 12 i 18-20 anys que han arribat recentment al municipi. Dins d’aquest grup hi trobem els nois del carrer –nois que han fugit dels dos centres que depenen de la Direcció General d’Atenció a la Infància a la zona. Es realitzen activitats lúdiques i esportives normalitzades en centres municipals (s’estan fomentant convenis amb altres entitats del municipi) i compten amb el suport de dos educadors de carrer, que fan un seguiment individual i del grup.

Pel que fa a l'oci dels adults, trobem la mateixa manca d'assistència a les activitats de lleure normalitzades que ofereixen les entitats ubicades als municipis; el seu oci se centra a les reunions als bars i als espais públics.

Cultura

Molts ajuntaments han encetat campanyes informatives sobre les principals manifestacions culturals d'alguns col·lectius d'immigrants, ja siguin adreçades a grups específics (escoles, associacions de veïns, etc.) com a la població en general. L'organització de jornades interculturals està encaminada a la difusió àmplia (locals i espais públics, publicitat) i al coneixement de les especificitats culturals amb l'objectiu de promoure la tolerància. Però, els organitzadors es troben que la participació se circumscriu a la part de la població que ja està conscienciada, tant autòctona com immigrant.

Un altre tipus d'actuació són les convocatòries anuals que presenten alguns ajuntaments per subvencionar projectes encaminats a fomentar el coneixement mutu i les relacions interculturals.

També es facilita l'accés als locals i espais públics (centres cívics, escoles, teatres, places...) perquè el col·lectiu immigrant pugui organitzar les seves reunions i festes culturals quan no comptin amb locals i espais propis.

1.7 Pràctica religiosa

La major part de les intervencions municipals sobre la immigració a Catalunya se centren en els marroquins, que són de religió islàmica. La seva pràctica religiosa en oratoris o mesquites no representa cap problema per a l'Administració, tot i que pot despertar el recel de la població autòctona que hi viu a

L'organització de jornades interculturals està encaminada a la difusió i al coneixement de les especificitats culturals amb l'objectiu de promoure la tolerància.

És facilita l'accés als locals i espais públics perquè el col·lectiu immigrant organitzi les seves reunions i festes culturals quan no comptin amb locals i espais propis.

Sovint els ajuntaments intenten establir contacte amb els imams, ja que les mesquites són un espai on es tracten i resolen els acords i conflictes que sorgeixen dins la comunitat.

prop. No hi ha gaires temes que requereixin la intervenció municipal, encara que de vegades sorgeixen petits conflictes arrel d'alguna de les seves pràctiques, com pot ser la festa del xai o la concentració en petits espais.

De mica en mica, el col·lectiu musulmà va gaudint dels seus espais propis per desenvolupar les seves activitats: a molts escorxadors tenen un espai reservat per a sacrificar els animals seguint els seus preceptes; obren els seus propis comerços (principalment carnisseries Halal); assisteixen a les seves mesquites (autoritzades per la comunitat islàmica) i sales d'oració. La darrera reivindicació és la utilització, dins dels cementiris, d'un espai propi. Aquesta demanda, que és molt minoritària, ensopega amb les ordenances municipals, ja que els musulmans enterren als seus morts en contacte amb la terra.

Com que en alguns municipis hi ha una manca d'associacions d'immigrants que serveixin d'intermediàries a l'Administració, sovint els ajuntaments intenten establir contacte amb els imams, ja que les mesquites no són només un lloc d'encontre per a l'oració sinó un espai on es tracten i resolen els acords i conflictes que sorgeixen dins la comunitat.

Les persones entrevistades manifesten que aquests contactes poden comportar una sèrie de dificultats perquè:

- molts Imams desconeixen la llengua
- n'hi ha d'altres que, a causa de la seva ideologia, no es mostren oberts al diàleg.

Així doncs, són pocs els Imams amb qui es poden establir relacions i el contacte, ja sigui a nivell polític o tècnic, moltes vegades esdevé improductiu per la manca de participació. I, a més, les associacions que poden fer de pont entre les mesquites i l'Administració són molt poques.

Hi ha molts pares que porten els seus fills a les

mesquites –a les escoles alcoràniques– perquè aprenguin la llengua i la cultura àrab.

Aquest és un altre dels aspectes que divideix la comunitat musulmana, ja que no tots són àrabs i, d'entre els àrabs, no tots tenen la mateixa visió del món. Així doncs, quan es donen les condicions oportunes, cada grup nacional o ideològic crea el seu propi espai perquè no se sent representat per segons quins líders religiosos.

1.8 Convivència ciutadana

Aquest és un aspecte cabdal per gairebé tots els ajuntaments. No és cal que sorgeixi un conflicte per adonar-se que no hi ha bona convivència: a la majoria dels municipis es dona una segregació explícita entre el col·lectiu autòcton i l'immigrant.

La relació quotidiana entre els veïns acostuma a ser de coexistència, no pas de convivència. Per una banda, la concentració en determinades zones provoca l'aïllament dels immigrants, que tracen les seves pròpies xarxes d'ajuda mútua. Això pot crear un cert recel i rebuig vers la societat d'acollida, que es tradueix en una afirmació de les seves arrels culturals i, en el cas dels musulmans, religioses.

D'altra banda, aquesta mateixa concentració provoca la desconfiança dels veïns autòctons, que tenen por d'una possible desqualificació dels seus habitatges i de la seva qualitat de vida, el punt més visible de la qual és la conversió de comerços tradicionals en comerços propis dels immigrants (locutoris, perruqueries, alimentació, etc.) i la utilització dels espais públics.

Tampoc podem obviar determinades actituds reticents a l'assentament dels immigrants a prop seu: se'ls considera bons per a la feina, però no per conviure amb ells i se'ls recriminen els recursos que els destina l'ajuntament.

La relació quotidiana entre els veïns acostuma a ser de coexistència, no pas de convivència.

Tot això dificulta l'establiment de punts d'encontre i els intents d'informar i sensibilitzar la població troben reticències. En aquest sentit, els entrevistats veuen la necessitat de fer una tasca pedagògica i de sensibilització per mostrar a la població autòctona que es tracta igual a tothom i que tots tenen els mateixos drets i obligacions.

Dins d'aquest panorama, les persones entrevistades precisen que les famílies (amb el reagrupament familiar) són més ben acceptades per la població autòctona que els homes que viuen sols (amb aquests es mostren més reticents i, sovint, creixen els temors i el racisme). El fet de parlar una mateixa llengua també ajuda a mitigar les desconfiances.

Aquestes reticències no només les manifesten els autòctons sinó que l'arribada de nous col·lectius d'immigrants (equatorians, de l'Europa de l'est...) pot suscitar-les dins els col·lectius ja assentats: l'arribada de nous actors fa trontollar tots els esquemes.

Els municipis amb un teixit associatiu estructurat i en comunicació amb l'ajuntament troben mecanismes de canalització dels conflictes i de negociació amb i entre els veïns amb més facilitat.

Els municipis amb un teixit associatiu estructurat i en comunicació amb l'ajuntament troben mecanismes de canalització dels conflictes i de negociació amb i entre els veïns amb més facilitat. Això afavoreix la creació d'una base social sòlida als barris que, a través de les seves entitats, resol els conflictes que puguin sorgir sense haver de recórrer a la intervenció directa dels ajuntaments.

Però, els immigrants no acostumen a participar a la vida associativa i cívica dels municipis. Per una banda, perquè els col·lectius no s'hi aproximen. Això es pot explicar per la manca de cultura associativa i democràtica que hi ha a la major part dels països d'origen i, també, per la discreció i aïllament en què viuen. Només sorgeix un associacionisme espontani entre els immigrants amb un nivell formatiu més elevat.

Per altra banda, tampoc se'ls facilita l'aproximació. Aquesta és una realitat detectada vers la qual es vol

incidir, tot impulsant programes com el Calidoscopi, que actua sobre les associacions de lleure per a infants i joves.

Només amb una perspectiva de participació ciutadana dels immigrants dins el marc de la cultura democràtica es podrà deixar de percebre la immigració com un problema de difícil solució.

Amb tots aquests elements podem explicar l'esclat de possibles conflictes. Hi ha municipis, com el de Santa Coloma de Gramenet, que no volen negar el conflicte sinó vertebrar-lo i resoldre'l.

Les queixes o conflictes que es presenten es reconverteixen en una demanda concreta, en un procés de mobilització i participació. És una feina que implica treballar directament amb els protagonistes del conflicte, crear espais de trobada, modificar l'estructura de les entitats cíviqes que hi ha al territori (per exemple, les associacions de veïns i veïnes) i treballar amb la gent que viu quotidianament amb els immigrants. S'ha d'assumir que aquest procés comportarà tensions que s'hauran de superar i que caldrà elaborar codis de comportament negociats i consensuats entre el veïnat.

Perquè hi hagi una bona convivència, de vegades cal la intervenció municipal, ja sigui directament –mitjançant els canals de participació per a la convivència (taules o fòrums ciutadans)– o a través de mediadors.

Intervenció municipal

Campanyes de sensibilització

La convocatòria i organització de Jornades pluriculturals amb la participació de les entitats és una eina molt emprada. S'hi fan tallers, exposicions, xerrades i concerts que donen a conèixer altres cultures als ciutadans autòctons.

Només amb una perspectiva de participació ciutadana dels immigrants es podrà deixar de percebre la immigració com un problema de difícil solució.

La crítica que es fa a aquesta modalitat és la poca participació dels propis immigrants i la participació de la població autòctona que ja està sensibilitzada. Hi ha municipis que prefereixen les actuacions integrals, des de tots els àmbits (escola, sanitat, societat civil, festes municipals...), per fomentar la tolerància i la sensibilització i no aquestes actes concrets.

Una altra eina són les caravanes interculturals, que centren el seu àmbit d'actuació dins les escoles. Les guies didàctiques també contribueixen al coneixement multicultural dels escolars.

Hi ha municipis, com el de Santa Coloma, que impulsen noves iniciatives, com la creació –per part d'estudiants universitaris del Marroc– d'una revista de reflexió i actualitat amb aportacions dels intel·lectuals del seu país d'origen i de la resta del món.

Una altra iniciativa és la recuperació de la història migratòria dels propis veïns per tal de veure els paral·lelismes que es troben amb la immigració actual, tot compartint experiències.

Projectes per al coneixement mutu

Aquest coneixement s'ha de fer de forma progressiva, amb la incorporació –en la mesura del possible– de les noves arribades d'immigrants a la vida del municipi.

A Cambrils les dones autòctones i les immigrants es reuneixen cada quinze dies per parlar dels temes que els preocupen i interessen.

A Cambrils, per exemple, les dones autòctones (que formen part del programa "L'hora del cafè") i les dones immigrants (que formen part del programa "L'hora del te") es reuneixen cada quinze dies per parlar dels temes que els preocupen i interessen.

A Olesa de Montserrat, hi ha un taller de llengua àrab obert a tota la població.

Projectes de desenvolupament comunitari

Es tracta de fomentar la participació dels immigrants en la vida comunitària amb un projecte inte-

gral que impliqui tots els veïns. Una manera d'abordar aquest repte és a través de l'enfortiment d'una entitat (com pot ser el cas de les associacions de veïns) perquè canalitzi els problemes i les propostes de solució. Així, es converteix en un motor del canvi social, tal com s'ha fet a Banyoles o a Santa Coloma. Això implica la incorporació dels immigrants a les estructures d'aquesta entitat i, també, la integració d'aquesta entitat a la participació ciutadana, tot atenent les seves demandes (donar suport municipal per al seu enfortiment).

És necessària la intervenció dels professionals perquè aquest és un treball molt intensiu de canvis d'actituds personals a través del diàleg directe (de persona a persona, de replà a replà, d'escala a escala).

Les propostes de desenvolupament comunitari impliquen la realització d'actuacions conjuntes entre autòctons i immigrants per tal de millorar el barri on viuen, la integració d'elements interculturals a la vida quotidiana (festes, cuina, música...) i projectes de socialització per als més joves (que, en un moment puntual, poden ser –tant autòctons com immigrants– els iniciadors de possibles conflictes).

Intervenció de les plataformes de participació

Els municipis van prenen consciència de la importància d'establir canals de participació on es potenciï el diàleg i el treball comú entre l'Administració i les associacions i entitats. Aquestes plataformes poden desenvolupar un paper mediador quan sigui necessari, aconseguir el consens en les actuacions i denunciar aquelles pràctiques que poden ser clarament discriminatòries i racistes.

Aquest punt es desenvolupa en l'apartat dels Canals de Participació Ciutadana.

Les associacions de veïns poden convertir-se en motor de canvi social, en fomentar la participació dels immigrants.

És necessària la intervenció dels professionals per aquest treball intensiu de canvis d'actituds personals a través del diàleg directe.

Intervenció dels mediadors

El paper de la mediació és necessari, però la figura del mediador presenta algunes dificultats.

Els mediadors poden ser mediadors interculturals professionals, “líders naturals” dels col·lectius o tècnics municipals. El paper de la mediació és necessari, però la figura del mediador presenta algunes dificultats. Pel que fa als mediadors professionals, algunes de les persones entrevistades valoren molt positivament la seva tasca, però n’hi ha d’altres que no:

- Hi ha municipis que prefereixen treballar les actituds tant dels professionals com de la població i, en moments puntuals, ajudar-se amb traductors.
- Hi ha mediadors que no estan prou preparats per la tasca que han de desenvolupar i deixen de ser operatius perquè desconeixen el funcionament del servei pel qual treballen (escoles, centres de salut, etc.).
- Hi ha serveis on aquesta figura és utilitzada com a missatger entre el professional i l’immigrant i no com una eina per establir relacions.
- Hi ha municipis on la figura del mediador no es acceptada pels immigrants ni tampoc pels serveis, que el veuen com una figura imposada.

Els “líders naturals”, als quals s’ha de donar una formació específica perquè assumeixin el paper de mediador, poden presentar les mateixes objeccions que hem descrit abans.

Als municipis petits, el diàleg personal i les relacions quotidianes poden ser molt més fàcils sense la intervenció d’associacions ni de mediadors. Així, el camí vers la convivència ciutadana es conforma amb la intervenció directe dels responsables municipals a través de les relacions personals i veïnals, tot seguint de prop els comportaments que poden resultar conflictius. A Roda de Barà, per exemple, els immigrants assentats al municipi participen activament en la integració de les persones nouvingudes del seu mateix col·lectiu.

No podem obviar el paper dels mitjans de comunicació, tant locals com generals, per a la bona marxa de la convivència. La seva tasca informativa pot ajudar molt al coneixement d'aquesta nova realitat que estem vivint, però també poden despertar les suspicàcies dels autòctons si descriuen de forma esbiaixada la discriminació positiva que alguns serveis contempen amb la població immigrant i si es fa un tractament exagerat i magnificat dels conflictes que poden generar.

1.9 Formació dels agents socials (polítics i treballadors municipals)

Aquest és un element que cal tenir present a gairebé tots els municipis. El personal més sensibilitzat amb el tema és aquell que hi treballa directament, però no tots es fan càrrec de la importància d'informar-se i formar-se sobre els aspectes relacionats amb la immigració.

La informació i formació dels professionals que treballen amb aquesta població és una peça fonamental de cara la producció de canvis d'actitud i la repercussió en el canvi de la resta dels ciutadans, sobretot d'aquells que manifesten temor, desconeixement i clares actituds racistes i xenòfobes. Dins la formació del personal municipal, no es pot oblidar la de la policia local, personal que cal formar especialment en aquest aspecte, ja que és el qui, moltes vegades, té una relació més continuada amb aquest col·lectiu –relació que sovint resulta conflictiva i carregada de prejudicis.

Respecte aquest tema, hi ha diferents maneres d'apropar-s'hi des dels municipis. Hi ha ajuntaments que contempen aquesta formació de forma continuada. A Olesa, per exemple, les Jornades Interculturals que s'organitzen cada any contempen un curs específic per als agents socials.

No podem obviar el paper dels mitjans de comunicació, tant locals com generals, per a la bona marxa de la convivència.

La informació i formació dels professionals és fonamental de cara la producció de canvis d'actitud i la repercussió en el canvi de la resta dels ciutadans.

Hi ha d'altres ajuntaments, com el de Reus, que actuen puntualment en aquest sentit. Han presentat al programa Equal de la Unió Europea un curs-taller per al seu personal, encaminat a l'atenció al públic per la diversitat. També creuen oportú presentar-ne un altre destinat a la informació, formació i sensibilització dels polítics.

Hi ha ajuntaments, com el de Terrassa o Tàrraga, que han comptat amb la participació de les universitats més properes a l'hora de formar els agents socials. Són cursos que compten amb un grau més elevat en l'aprofundiment de la reflexió. Hi participen responsables de les diferents àrees implicades en el tema: ensenyament, sanitat, serveis socials, serveis comunitaris, forces de seguretat, entitats, etc. Es tracten diversos temes, des de qüestions jurídiques i demogràfiques a qüestions relatives a la integració social i cultural. Per als agents socials totes aquestes reflexions són interessants, però sovint troben a faltar l'aportació d'eines pràctiques i d'organització per abordar el tractament institucional de la immigració.

A nivell supramunicipal, i dins del programa Icària de la Diputació de Barcelona, havien inclòs uns seminaris encaminats a la formació dels agents socials en els elements bàsics de la cultura islàmica.

1.10 Canals de participació ciutadana

Ara per ara, ens trobem amb la dificultat que només les persones i entitats més conscienciades col·laboren amb la població immigrant.

Per actuar d'una forma coherent amb la població immigrant s'ha d'escoltar la seva veu, les aportacions que poden fer les persones que hi són més properes i aquelles que recelen de la seva presència. I, ara per ara, ens trobem amb la dificultat que només hi participen les persones i entitats més conscienciades.

Els ajuntaments van prenent consciència de la importància d'establir canals de participació (en part impulsats per la força amb què els immigrants formulen les seves demandes i posicions davant les qües-

tions que els interessa a mesura que augmenta el seu nombre) i es doten de tota una sèrie d'estratègies per dur-la a terme.

Molts plans integrals d'actuació municipal recullen la participació del col·lectiu immigrant. A Manresa, per exemple, hi ha una Taula de la Immigració on es potencia el diàleg i el treball comú entre l'Administració i les associacions i entitats. Aquest model participatiu persegueix la resolució dels conflictes i malestars que pugin sorgir al municipi, donar respostes a les demandes que es plantegin i intentar evitar la rumorologia, que fa tant de mal.

Els òrgans de coordinació externa prenen noms i formes diferents però, bàsicament, compleixen la mateixa tasca:

- Convocar les diferents parts interessades (mensualment, trimestralment o semestralment), presentar i discutir les propostes de treball i avaluar la tasca feta, tot fent un seguiment i reflexió del pla d'actuació municipal. La resta del temps es funciona en comissions o grups de treball que aborden temes específics (treball, educació, sanitat, serveis socials, etc.) i elaboren propostes d'actuacions concretes.

- Reunir el major nombre d'actors implicats: forces polítiques, àrees d'actuació municipal, col·lectius d'immigrants (estiguin o no associats), societat civil organitzada, agents socials i educatius, empresaris, sindicats, associacions de veïns, administradors de finques, policia local, mitjans de comunicació...

- Implicar el major nombre possible d'administracions: ajuntament, consell comarcal, diputació, departaments de la Generalitat.

Els Consells de Barri de Santa Coloma de Gramenet reuneixen les entitats i persones del barri, cosa que ha permès l'aprofitament d'aquesta estructura de participació oberta per tal de donar cabuda al tracta-

ment de qüestions relatives a la immigració a la zona. Això permet plantejar solucions que sorgeixen de la mateixa societat civil sense la intervenció política de l'ajuntament (només l'assistència tècnica). Aquest model està obert a tothom, cosa que afavoreix la participació dels immigrants, tant si estan organitzats en associacions com de forma particular.

En alguns municipis petits, els pactes d'actuacions són més directes i personals: es convoca els immigrants i es recullen les seves demandes.

En alguns municipis petits, els pactes d'actuacions són més directes i personals: es convoca els immigrants i es recullen les seves demandes. Detecten les necessitats, formulen les actuacions més oportunes i fan paleses les limitacions d'aquestes actuacions (no crear falses expectatives). D'aquesta manera, s'estableix un vincle entre la població i l'Administració i es doten d'unes normes bàsiques de participació i convivència.

Per molts responsables municipals, és important comptar amb interlocutors dins els col·lectius d'immigrants per poder detectar les necessitats i establir criteris d'actuació preferent. És per això que, des dels ajuntaments, estimulen i donen suport a la creació d'associacions (amb assessorament sobre les qüestions burocràtiques, redacció dels estatuts, subvencions, etc.) amb les quals podran establir un canal de comunicació. Un altre aspecte relacionat amb l'associacionisme dels immigrants és que aquest permet fomentar les relacions amb d'altres tipus d'associacions i entitats, cosa que afavoreix la integració i socialització dels col·lectius d'immigrants dins la comunitat.

Hi ha municipis que no tenen associacions que facin d'interlocutores amb l'Administració i el diàleg amb el col·lectiu immigrant es realitza a través de les xarxes informals: locutoris, bars, comerços, mesquites, etc. Es tracta de potenciar els punts de trobada on es pot parlar sobre els problemes que es presenten i, puntualment, intercedir en algun conflicte que sorgeixi, tot intentant que formin part dels òrgans participatius directament.

Hi ha ajuntaments que comencen a fomentar els projectes de codesenvolupament al país d'origen dels immigrants. Aquests projectes són presentats per associacions d'immigrants i/o entitats cíviqües del municipi i requereixen la participació o creació d'una altra associació al mateix lloc on es vol actuar. Això permet la dinamització de la societat civil dels països d'origen i involucra l'immigrant en la millora de la seva regió d'origen i en el seu procés d'integració a la societat d'acollida.

2. Grups de població diana

Des de l'Administració municipal s'intenta incidir sobre les necessitats detectades al col·lectiu immigrant i actuar sobre aquells grups específics que requereixen l'atenció especial dels responsables municipals.

Abordar els temes que més preocupen i interessen els immigrants és la millor manera d'aproximar-s'hi i iniciar un procés que, poc a poc, influirà en la seva integració ciutadana.

2.1 Marroquins

Hem observat que la major part de les actuacions dissenyades pels responsables municipals tenen com a principal destinatari les persones d'origen marroquí, ja siguin homes, dones, joves o infants.

La seva formació té com a objectiu dotar-los de les eines necessàries per al seu desenvolupament, tant personal com social; l'adquisició dels hàbits propis de la nostra societat va encaminada a facilitar la integració d'aquest col·lectiu.

És en aquest context que es fa prevaler l'establiment de relacions socials amb la resta de la població, tant amb altres persones immigrants (mitjançant l'as-

El principal destinatari de la majoria d'actuacions municipals són les persones d'origen marroquí.

sociacionisme) com –i sobretot– amb la població autòctona. D'aquí la voluntat d'integrar-los als recursos normalitzats que s'ofereixen a tota la població.

2.2 Dones

Els responsables municipals consideren les dones com la via d'accés a tot el nucli familiar i valoren molt el seu paper de vehicle d'integració.

Les dones immigrants són un grup sobre el qual actuen gairebé tots els ajuntaments i la seva formació (lingüística, laboral i sociosanitària) és la principal activitat que es du a terme, amb la finalitat d'integrar-les al gruix social. Els responsables municipals consideren les dones com la via d'accés a tot el nucli familiar i valoren molt el seu paper de vehicle d'integració.

Actuar sobre la formació lingüística de les dones influeix en el desenvolupament dels seus processos personals i les introdueix a d'altres aspectes formatius (laboral, sanitari...) de la vida social. Això els permet relacionar-se amb l'entorn que les envolta i entrar en contacte amb altres recursos, professionals i persones –ja siguin autòctones o immigrants del seu mateix col·lectiu o d'un altre.

Les eines que les dones vagin adquirint tindran un efecte difusor sobre la resta del seu col·lectiu.

Si es compta amb la seva participació, les eines que vagin adquirint tindran un efecte difusor sobre la resta de les dones del seu col·lectiu (a través de les xarxes informals). És per això que alguns projectes dirigits a les dones defineixen prèviament el perfil que han de tenir aquestes dones perquè l'activitat aconseguixi els objectius marcats: l'èxit de la proposta i el seu efecte difusor. Aquest perfil correspon a dones joves, alfabetitzades en la seva llengua (i si és possible en la de la societat d'acollida) i motivades per participar en l'activitat.

També s'emmarquen dins aquests objectius els intents que es fan des d'alguns municipis perquè les dones s'associïn: això els permetrà fer-se visibles al municipi i la seva participació dins la vida comunitària repercutirà en el seu col·lectiu (són agents difusors i conscienciadors).

2.3 Infants i joves

La “segona generació” és la gran oblidada de les actuacions municipals i, de fet, són la gran aposta pel futur de la integració i la promoció social dels immigrants a casa nostra. És per això que alguns ajuntaments comencen a donar eines per a la integració a la joventut d'origen immigrant.

El paper de les escoles és cabdal i aconseguir dotar-les dels recursos necessaris és una de les preocupacions dels responsables municipals. La desconcentració escolar afavoreix la desconcentració de les relacions (les fa més obertes), però xoca amb el dret dels pares a escollir l'escola que volen, que acostuma a ser la que tenen més a prop. Les actuacions encaminades a potenciar l'accés a les llars d'infants afavoreixen la integració escolar posterior i redueixen les necessitats educatives especials.

Les activitats de lleure poden afermar els llaços de la convivència pluricultural; és per això que els ajuntaments impulsen la participació d'aquesta població en els recursos normalitzats.

2.4 Persones sense regularitzar

Aquest és el gran escull amb què es troben les administracions municipals, ja que no tenen cap competència a l'hora de poder regularitzar els seus ciutadans. Tanmateix, es troben amb els problemes que es deriven d'aquesta situació i que aboquen la població immigrada a la marginació.

Per tal d'intentar evitar els processos de marginació, hi ha ajuntaments que ofereixen els seus serveis i recursos sense tenir en compte la situació legal dels individus i hi ha municipis que intenten que els empresaris regularitzin la situació dels seus treballadors.

En alguns casos, com és l'ajuntament de Cambrils, s'ha ofert una borsa de treball en economia submer-

La “segona generació” és la gran oblidada de les actuacions municipals i alguns ajuntaments comencen a donar eines per a la integració a la joventut d'origen immigrant.

Per evitar processos de marginació, hi ha ajuntaments que ofereixen els seus serveis i recursos sense tenir en compte la situació legal dels individus.

El gran repte és resoldre què s'ha de fer amb les persones que no aconsegueixen la regularització o un lloc de treball.

gida (sobretot servei domèstic i atenció a les persones amb problemes) amb la intenció de controlar aquest sector, en la mesura del possible.

El gran repte que tenen molts municipis és resoldre què s'ha de fer amb les persones que no aconsegueixen la regularització o un lloc de treball, sobretot en aquells municipis on el treball és temporal i compten amb nombroses arribades quan comença la campanya laboral (ja sigui al camp o al sector turístic).

2.5 Entitats

L'associacionisme dels immigrants permet que aquests tinguin un paper més actiu, que participin en la presa de decisions i en la coordinació de les actuacions municipals. És per això que els responsables municipals afavoreixen la creació d'associacions, perquè contribueix a la normalització de les relacions entre l'Administració i els immigrants.

La seva organització permet que siguin els immigrants els que plantegin les seves demandes a l'ajuntament i no a l'inrevés. Així, l'ajuntament no ha de fer una estimació de les necessitats d'aquesta població i donar-hi resposta amb unes actuacions específiques –que, de vegades, pot ser que no siguin les més adients.

Hi ha actuacions municipals encaminades a fomentar les relacions de col·laboració i cooperació entre les associacions d'autòctons i immigrants, cosa que afavoreix el seu coneixement mutu i la integració i socialització dels immigrants dins la comunitat.

L'objectiu últim de molts responsables municipals és aconseguir la normalitat de la vida cívica i associativa dins els seus municipis i per això impulsen les actuacions encaminades a afavorir la participació dels immigrants dins de qualsevol entitat ciutadana. Tanmateix, això no s'aconsegueix sense comptar

Cal trobar eines que fomentin la cultura associativa i democràtica de tota la població.

amb eines que fomentin la cultura associativa i democràtica de tota la població.

2.6 L'esfera comunitària

L'èxit de les polítiques municipals d'integració dels immigrants s'aconseguirà amb la normalització de les relacions de veïnatge. I no es podrà gaudir d'aquesta normalització sense que hi hagi un treball previ i ben dissenyat de totes les actuacions per tal d'implicar-hi tota la població.

Un primer pas és fomentar la convivència i el coneixement mutus per aconseguir eradicar les reticències, tant pel que fa a la convivència quotidiana com pel que fa al sentiment de competència pels recursos municipals.

Les campanyes informatives pretenen la sensibilització sobre el fet migratori i trencar amb la desconfiança de la població autòctona i els rumors que s'escampen sobre els recursos que es destinen als immigrants.

Els projectes de desenvolupament comunitari actuen sobre els barris on hi ha un major nombre d'immigrants. Les actuacions municipals van encaminades a millorar l'urbanisme, afavorir les accions socials i dinamitzar la vida comercial. El treball des dels barris –amb tota la població que hi viu, no només amb els immigrants– permet conèixer els conflictes i actuar per tal d'evitar-los.

Però l'èxit no serà complet sense implicar tota la societat en el procés d'integració dels immigrants, des dels empresaris (tot impulsant actuacions encaminades a la regularització dels seus treballadors, donant-los allotjament, etc.) fins a les associacions de veïns i veïnes (que poden fer l'acolliment dels nous vinguts).

Cal fomentar la convivència i el coneixement mutus per aconseguir eradicar les reticències.

El treball des dels barris amb tota la població permet conèixer els conflictes i actuar per tal d'evitar-los.

VI. RECURSOS: D'ON SURTEN I COM ES GESTIONEN

1. Introducció

És vella la tesi segons la qual el grau de preocupació de les administracions en relació a determinades problemàtiques es reflecteix en les quantitats pressupostàries, relatives i absolutes, que aquestes estan disposades a invertir-hi, evidentment, sempre en el marc de la divisió competencial i funcional existent.

El panorama acostuma a ser poc encoratjador: el pressupost municipal destinat al tractament d'aquestes qüestions acostuma a ser força reduït (moltes de les regidories o àrees que es creen per donar cabuda a l'abordatge de les problemàtiques de la immigració neixen sense pressupost), mentre que les quantitats extretes de la Generalitat o de la UE són de marcat caràcter temporal (la UE obre programes cada cinc anys i la Generalitat anualment). Més enllà d'aquestes limitacions, en trobem d'altres relacionades amb els períodes de mandat polític.

Tot plegat afecta el nivell dels recursos humans. Fins i tot quan es constitueix un pla o una regidoria per tractar aquests temes, aquests solen deixar-se en mans d'una o dues persones que es responsabilitzen de tot el procés.

Quan el municipi és de menys de 20.000 habitants s'hi afegeix el problema de l'absència d'una estructura de serveis socials pròpia. És el consell comarcal corresponent qui se'n fa càrrec, amb els problemes que això comporta: poc pressupost en mans del consell, un sol treballador/a assignat per municipi, gestió conjunta d'ajuts externs per tots els municipis de la comarca (amb realitats diferents), etc.

Davant d'aquestes dificultats, molts municipis opten per estratègies d'externalització del tracte amb la

El pressupost municipal destinat al tractament de la immigració acostuma a ser reduït.

Les quantitats extretes de la Generalitat o de la UE són de marcat caràcter temporal.

Quan el municipi és de menys de 20.000 habitants el consell comarcal corresponent es fa càrrec de la qüestió de la immigració.

En un mateix marc de constriccions administratives i competencials, apareixen municipis més actius i eficaços que d'altres en el terreny de la integració social de la immigració.

població estrangera: amb les entitats del municipi, amb empreses especialitzades, etc. De vegades, es dissenyen plans sectorials intermunicipals per tal de racionalitzar els recursos.

Tanmateix, val a dir que, en relació a totes aquestes qüestions, trobem una gran varietat de situacions a nivell municipal. Altrament dit, en un mateix marc de constriccions administratives i competencials, apareixen municipis més actius i eficaços que d'altres en el terreny de la integració social de la immigració. Aquesta diversitat s'explica per una multiplicitat de factors, entre molts d'altres:

- Estructura social i trajectòria immigratòria de cada municipi
 - Estructura econòmica i productiva del municipi.
 - Característiques demogràfiques del municipi i de la població immigrada.
 - Disposició urbanística i línies d'assentament residencial de la població immigrant.
 - Existència o no del manteniment de discursos, actituds i experiències de respecte i antirracisme per part de la població autòctona del municipi.
 - Nivell de sensibilitat política sobre el tema dins el consistori.

Tot seguit, donem un cop d'ull a la situació i les problemàtiques generals que presenten els municipis que conformen la nostra mostra en el camp del finançament. En el decurs d'aquesta tasca anirem introduint algunes il·lustracions de caràcter més particular.

2. Principals fonts públiques de finançament

Les fonts públiques dels recursos pressupostaris per a serveis o programes per a població immigrada són diverses i, generalment, són utilitzades de forma

complementària: pressupost municipal, diputacions provincials, Generalitat de Catalunya, Fons Social Europeu, consells comarcals, diputacions, etc.

Tot seguit, i a partir dels eixos de treball i actuacions específiques descrites amb anterioritat, enumerem un llistat de recursos i/o serveis elaborats o implementats des dels municipis segons la font del seu finançament:

Oficines d'atenció i assessorament a l'immigrant

L'origen del pressupost dedicat a aquestes oficines acostuma a ser municipal. En ocasions, quan l'ajuntament participa d'algun projecte europeu de caràcter més general, la font per al seu finançament és el Fons Social Europeu. És el cas, per exemple, del Programa URBAN. També es recorre a aquestes fonts de finançament quan del que es tracta és d'oficines d'informació sobre qüestions concretes al nouvingut: temes jurídics, temes laborals, temes d'habitatge, etc.

Cursos formatius

Existeixen programes i ajuts de la UE als quals es pot sol·licitar suport econòmic per a la realització de cursos i/o tallers de formació: Equal, Integra o Interreg. De vegades, aquests cursos s'ofereixen a nivell municipal gràcies al finançament europeu en el marc d'aquests projectes. En d'altres ocasions, i de manera més ordinària (anualment), és el Departament de Treball de la Generalitat qui els subvenciona.

Allotjament temporal

Aquest tipus de recurs esdevé de primera necessitat, sobretot en aquells municipis agraris caracteritzats per la intensitat i l'estacionalitat de la necessitat

Les fonts públiques dels recursos pressupostaris per a serveis o programes per a població immigrada són diverses i, generalment, són utilitzades de forma complementària.

de mà d'obra (bàsicament per a la recollida de la fruita els mesos d'estiu). El Ministeri d'Afers Socials, la Secretaria d'Immigració de la Generalitat o el mateix ajuntament han atorgat alguns ajuts per la construcció o condicionament d'habitatges per als treballadors temporers.

L'educació dels adults

Com hem assenyalat anteriorment, l'educació dels adults és assumida, principalment, per les escoles d'adults dels municipis. Les principals activitats que ofereixen aquestes escoles tenen relació amb l'alfabetització, la fluïdesa del llenguatge oral i, últimament, amb l'aprenentatge de la llengua adreçat a l'obtenció del permís de conduir. Tant l'organització com el finançament d'aquestes actuacions corre a càrrec dels Ajuntaments per bé que, en algunes ocasions, es pot disposar d'alguna línia específica d'ajut en el marc d'algun programa europeu.

L'educació d'infants i joves

Fonamentalment són dues les línies d'intervenció pel que fa a l'educació formal d'infants i joves: l'Educació Compensatòria i els Tallers d'Adaptació Escolar (TAE). Tots dos són recursos del Departament d'Ensenyament de la Generalitat i s'articulen a través de la sol·licitud dels centres educatius dels propis municipis.

Formació sanitària dels immigrants

En la mesura en què la xarxa sanitària pública és competència de la Generalitat (a través de l'Institut Català de la Salut i el Servei Català de la Salut), les actuacions realitzades en aquest terreny (salut materno-filial, ginecologia, pediatria, planificació familiar, nutrició, malalties de transmissió sexual, funcio-

nament dels serveis de salut) sovint són part del pressupost autonòmic. De vegades, aquestes intervencions també es realitzen des de les escoles municipals d'adults i/o en el marc de certs programes municipals.

Oci i cultura

Els espais, casals, centres oberts i d'altres espais d'oci són serveis bàsicament municipals. Per aquest motiu, el finançament de les actuacions i esforços destinades a promoure processos d'oci intercultural corresponen principalment als ajuntaments. Per a actuacions més específiques o extraordinàries també es recorre als ajuts de la Secretaria General de Joventut de la Generalitat, a les oficines de joventut de les diputacions provincials o a projectes de la UE.

Promoció de la convivència ciutadana

El suport econòmic per organitzar actes a favor de la diversitat (festes de la diversitat, jornades sobre interculturalitat, etc.) sol anar a càrrec dels ajuntaments. Així mateix, bona part dels projectes de solidaritat i cooperació amb les zones d'origen de la immigració es finança amb la proporció del pressupost municipal destinat a l'ajut al desenvolupament (el reclamat mínim del 0,7%) i mitjançant el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament. Alguns d'aquests projectes reben complements de finançament a través de l'Àmbit d'Integració Europea i Solidaritat de les Diputacions provincials.

Algunes línies de treball intern

- ***Estudi-diagnòstic del perfil i les necessitats de la immigració al municipi***

Si aquest eix de treball –normalment primera fase

del disseny d'un pla d'actuació— no forma part de la implementació d'algun programa europeu, acostuma a estar subvencionat pel propi pressupost municipal, per les diputacions provincials i, en el cas que es trameti des dels consells comarcals, amb ajuts de la Generalitat (sis milions de pessetes en concepte d'estudi inicial).

■ *Formació dels treballadors municipals*

Tot i que, com dèiem anteriorment, aquesta continua essent una assignatura pendent en molts municipis (hi acostumen a participar les persones i treballadors prèviament sensibilitzats sobre la matèria), quan es realitzen cursos o jornades de formació per a treballadors municipals, solen ser finançats pel propi ajuntament o per les diputacions provincials.

3. El paper dels consells comarcals

Quan existeixen plans d'immigració integrals i transversals a nivell municipal, les fonts i vies del finançament no varien substancialment. A la pràctica, aquests plans estableixen un marc de principis, criteris, metodologies i actuacions concretes referents a diversos àmbits de treball per als quals cal cercar les fonts de finançament oportunes. Una altra cosa és que el disseny d'aquests plans transversals contribueixi a evitar disfuncions o duplicitats —directes o indirectes— d'inversió pressupostària. Al capdavant, les actuacions sectorials que es planegen requereixen les mateixes línies de finançament que hem descrit abans.

Caldria fer alguns aclariments sobre el paper que juguen els consells comarcals en relació al suport a les actuacions en el terreny de la immigració. La queixa per la reduïda capacitat pressupostària d'aquest nivell administratiu és àmpliament compartida. En efecte, els consells comarcals no disposen d'un pres-

Els consells comarcals no disposen d'un pressupost estrictament propi, les seves possibilitats d'intervenció depenen dels convenis amb la Generalitat i dels ajuts del Fons Social Europeu.

supost estrictament propi, la qual cosa fa que les seves possibilitats d'intervenció depenguin dels convenis signats amb la Generalitat, dels ajuts rebuts del Fons Social Europeu i de la part del pressupost municipal rebuda. Tanmateix, la "ubicació administrativa" dels consells comarcals els permet (o els hauria de permetre) acomplir una triple missió:

- Aportar una visió i una manera de treballar més global, tot atenent les necessitats detectades a nivell del conjunt de la comarca. Alhora, el consell comarcal permet situar un fòrum per a compartir experiències municipals relacionades amb el tracte amb la immigració.

- Optimitzar i racionalitzar recursos, tot evitant duplicitats i ineficiències. En aquest punt, col·labora en l'organització de sol·licituds d'ajuts i projectes d'implementació intermunicipal a administracions superiors: Generalitat, Govern Central i UE.

- Estimular i pressionar els ajuntaments perquè assumeixin compromisos i duguin a terme actuacions en relació a les problemàtiques que pot plantejar la immigració.

Puntualment i de manera eventual, els consells comarcals aporten directament recursos econòmics per a l'elaboració i implementació d'actuacions concretes. És el cas de la Finestra Oberta a Tarragona (punt d'atenció a la població immigrada), el pagament del lloguer del local de la qual el realitza el Consell Comarcal del Tarragonès.

És especialment rellevant el rol que juguen els consells comarcals en relació als municipis de menys de 20.000 habitants. Tal com recordàvem anteriorment, els consistoris d'aquests municipis no disposen d'una estructura de serveis socials pròpia sinó que és el consell comarcal corresponent qui assumeix les funcions i competències en aquest camp. Igualment, caldria recordar el pes que, en general, han jugat i

Els consells comarcals permeten aportar una visió i una manera de treballar més global i optimitzar i racionalitzar recursos.

encara juguen els serveis socials dels municipis en la promoció, elaboració i implementació de mesures relatives a l'atenció de la població immigrada, fins i tot en aquells municipis on s'han acabat dotant d'una regidoria més o menys específica sobre el tema i/o de plans integrals d'actuació interdepartamentals. En aquest sentit, la transferència dels serveis socials dels municipis de menys de 20.000 habitants als consells comarcals sovint deixa els seus ajuntaments en una situació de cert desemparament respecte les possibilitats de tracte de les necessitats derivades de la immigració. D'aquesta manera, s'hi fan especialment evidents els principals límits de les línies d'actuació dels consells comarcals:

- Poc personal assignat per municipi. Aquesta situació provoca estats de desbordament dels professionals que se n'encarreguen i una oferta d'atenció poc sòlida i regular. Per exemple, en aquests municipis, algunes oficines o delegacions dels serveis socials comarcals obren un cop per setmana.
- Gestió conjunta d'ajuts externs destinats a unes realitats, trajectòries i sensibilitats municipals diferents.

4. Els recursos humans

Aquesta situació pel que fa a les dotacions pressupostàries i a les fonts de finançament afecta la disponibilitat de recursos humans. Efectivament, la queixa per la manca de recursos humans ha estat sempre present en les entrevistes realitzades (veure Manca de recursos, p. 57).

No obstant, tal com passava en relació al punt anterior, pel que fa a la dotació municipal de recursos humans existeix una àmplia diversitat de situacions. Aquesta varietat no tan sols fa referència a les fonts amb les quals es finança el treball dels professionals

Pel que fa a la dotació municipal de recursos humans existeix una àmplia diversitat de situacions.

que treballen en l'àmbit municipal en qüestions relatives a la immigració, sinó també a la procedència i titularitat dels mateixos treballadors: personal de l'ajuntament, de les diputacions provincials, dels consells comarcals, de la Generalitat, representants del teixit associatiu, de la iniciativa privada, etc. Al mateix temps, aquesta diversitat s'estructura i es fa visible en funció de la implicació del consistori respecte l'atenció a la immigració. Des d'una perspectiva fonamentalment analítica i tenint en compte el grau d'implicació, podem pensar en l'articulació de tres "models" de capacitació municipal en recursos humans que detallem a continuació.

4.1 Capacitació inexistent en recursos humans

Una primera categoria la configurarien aquells municipis que no tenen ni una trajectòria ni una estructura administrativa sòlides d'atenció a la qüestió immigratòria. En aquests casos, el personal tècnic i polític és l'encarregat dels sectors administratius que atenen la població autòctona i qui es fa càrrec del tractament de les necessitats i demandes plantejades per la població immigrada nouvinguda. No s'acostuma a preveure cap fons pressupostari destinat a la contractació de personal especialitzat, ni l'elaboració de mesures de pressió per rebre treballadors experts d'altres nivells administratius o de la societat civil. En alguns casos, les dificultats derivades de l'arribada a l'administració de nous reptes i exigències s'intenten solucionar a través de cursos o jornades de formació adreçades al personal tècnic i administratiu. Com dèiem anteriorment, no és que s'estigui apostant per la normalització; més aviat ens trobem davant de consistoris que no han fet emergir la preocupació per la immigració a l'agenda política.

4.2 Capacitació puntual en personal especialitzat

Un segon tipus d'aplicació de recursos humans en l'àmbit municipal el representarien aquells municipis que, davant l'emergència de problemàtiques puntuals suscitades per la presència de creixent immigració en el municipi, desenvolupen estratègies reactivament per tal de dotar-se de personal especialitzat en el tractament de les mancances detectades. O bé se sol·liciten treballadors experts a d'altres institucions públiques (el cas dels mediadors interculturals és paradigmàtic), o bé es realitzen contractacions o convenis temporals a individus, col·lectius o entitats coneixedores i amb experiència en els sectors corresponents (més endavant fem referència més detingudament a aquest aspecte). En tot cas, aquests mecanismes de capacitació en recursos humans responen més a criteris reactius i parcials que no pas a plantejaments en pro de l'acció en el marc d'unes línies planificades d'organització de les persones i equips de treball.

4.3 Cap a una política de recursos humans

Finalment, un tercera categoria caracteritzaria la situació d'aquells municipis que han fet una aposta evident per la transversalitat i la integralitat pel que fa al tractament de la població immigrada. Deixant de banda que solen ser municipis amb una experiència més dilatada en el terreny de la recepció d'immigrants i presumiblement governats per un consistori políticament sensibilitzat respecte els reptes i les necessitats que plantegen els processos migratoris, és l'existència d'un pla transversal d'acció municipal que abordi la temàtica de la immigració (plans transversals de "nova ciutadania", de "convivència", d'"igualtat multicultural", etc.) el que pot fer efectiva l'articulació d'una autèntica política de recursos humans. En tot cas, dins la categoria de municipis que

Un pla transversal d'acció municipal que abordi la temàtica de la immigració pot fer efectiva l'articulació d'una autèntica política de recursos humans.

s'han arribat a dotar d'una regidoria i/o d'un pla d'immigració transversal, també cal distingir situacions i realitats políticoinstitucionals diferents. En el pla analític, trobaríem els següents extrems:

- D'una banda ens trobem amb regidories, àmbits i plans d'acció transversal que neixen amb un pressupost molt reduït o, de vegades, sense un pressupost assignat. Aquesta situació s'acompanya de l'adjudicació de la seva preparació, disseny i constitució a mans d'un o dos tècnics. En conseqüència, aquests professionals veuen les seves funcions laborals sobredimensionades: recerca de consens polític; entrevistes d'informació i recolzament per part de la resta d'àmbits i regidories; recerca d'assessorament i línies de col·laboració amb les associacions i entitats del municipi; documentació jurídica i bibliogràfica inicial; recerca de fonts de finançament; elaboració de les línies-marc d'actuació; presentació de projectes, etc. En aquest context, ens trobem amb les conegudes situacions de fer dependre l'èxit dels projectes de regidories, àmbits o plans d'actuació exclusivament de la bona voluntat i capacitat resolutiva del professional o professionals que se n'encarreguen.

- D'altra banda, hi ha els municipis que opten de manera clara i decidida per la constitució de dispositius administratius i plans d'acció transversals respecte el tema de la immigració. La claredat d'aquesta aposta no tan sols es reflecteix en l'assignació d'una partida pressupostària pròpia sinó també, a nivell dels recursos humans, en l'articulació d'un tramат efectiu de funcions i representacions laborals. Aquesta articulació parteix, normalment, de la voluntat de "despolitzar" la preocupació i implicació respecte la qüestió immigratòria; es tracta d'evitar fer d'aquesta causa un recurs de lluita electoral i al mateix temps de consolidar unes maneres de treballar que no quedin subjectes a les fluctuacions dels períodes del mandat polític.

La claredat de l'aposta pels plans transversals es tradueix a nivell dels recursos humans, en l'articulació d'un tramат efectiu de funcions i representacions laborals.

5. Punts de complement: el paper de la iniciativa civil o privada

Com hem anat veient i tal com detallarem posteriorment, l'acció municipal en el terreny de la immigració sovint reclama i requereix la participació de les entitats i associacions que, d'una manera o altra, s'hi veuen implicades. La iniciativa civil o privada, en el cas que ens ocupa, pot representar-se sota formes diverses: associacions d'immigrants, associacions locals d'ordre divers (associacions escolars, de veïns i veïnes, de comerciants, de lleure, etc.), entitats supralocals amb presència al municipi (Càritas, Creu Roja, Sindicats –CITE, AMIC, Unió de Pagesos–, ONG d'ajut al desenvolupament,...), fundacions, empreses i iniciatives d'obra social, etc.

Entenem que aquesta participació de la iniciativa civil o privada respon a una quàdruple funció:

- Fer partícip el teixit associatiu en l'elaboració i implementació d'unes mesures que, més o menys, els afecten directament. Es tracta d'afavorir línies d'intervenció compartides a bastament i evitar un tractament políticoinstitucional de "dalt a baix".

- Evitar deixar desatesos determinats àmbits d'atenció als quals no poden accedir les persones en situació irregular, pel fet que es tracta de l'Administració pública.

- Resoldre algunes de les dificultats d'ordre presupostari i de recursos humans que caracteritzen la situació dels municipis, particularment en l'àmbit del tracte amb la immigració. El propòsit, en aquest sentit, és el d'economitzar recursos, tot delegant en la iniciativa civil o privada (generalment per la via de les subvencions) determinats sectors d'atenció de la població immigrada.

- Contribuir a la legitimació de l'acció municipal. Efectivament, en la mesura en què s'assoleix un grau important d'implicació de la societat civil respecte

l'acció municipal (en termes, principalment, de "representativitat") i aquesta implicació permet parlar de "consens ciutadà" o de "pacte de ciutadania", els principis i criteris d'intervenció del govern municipal esdevenen legítimament avalats.

En aquest cas, les maneres com s'articula i organitza la implicació de la iniciativa civil o privada també varien substancialment en funció de les diferents realitats socials i polítiques dels municipis. Podríem fer correspondre aquesta diversitat amb els tres "models" de capacitació municipal en recursos humans als quals ens referíem en el punt anterior:

1. Municipis sense un teixit amb experiència i preparat per atendre qüestions específiques relatives a la immigració. En aquests casos, l'arribada, més o menys sobtada i eventual, de població immigrada acostuma a posar al descobert la inexistència de xarxes de societat civil-administració municipal prou informades i dotades de personal especialitzat.

2. Municipis que, davant l'aparició puntual de problemàtiques derivades de la presència creixent d'immigració al municipi, desenvolupen reactivament estratègies de col·laboració i contractació de persones, equips o associacions especialitzades en el tractament de les mancances detectades. Aquestes estratègies solen traduir-se en la signatura de convenis temporals amb determinades entitats per a la realització de determinades funcions.

3. Una tercera categoria és la que representen aquells municipis que, tot disposant d'un pla o regidoria d'atenció transversal sobre la matèria, inclouen la implicació d'aquestes línies d'acció civil i comunitària en el marc d'una política de coordinació dels recursos humans i de relació entre l'Administració i la ciutadania. (veure punt 4.3 d'aquest capítol). Podem exemplificar algunes de les atribucions habituals d'aquestes línies de treball:

Línies de treball	Tipus d'iniciativa civil o privada
Estudi-diagnòstic de la realitat de la immigració al municipi	Fundacions, empreses d'estudi, grups d'investigació o personal especialitzat. (locals o supralocals)
Atenció jurídica	Càritas, CITE, AMIC
Formació laboral	Empreses locals, CITE, AMIC
Atenció sanitària	Creu Roja
Promoció d'activitats de lleure	Associacions locals, fundacions locals o supralocals
Promoció convivència ciutadana	Associacions locals (de veïns, de comerciants, culturals,...), ONG

6. Punts generals d'inseguretat

Ens agradaria concloure aquest apartat destacant alguns dels principals punts d'inseguretat i dificultat que genera la situació general de provisió i gestió municipal dels recursos econòmics i humans disponibles per a l'atenció a la immigració.

- **Pressupost municipal reduït.** Com que el tractament específic de les problemàtiques i demandes que planteja la immigració sovint continua essent atès en termes de despesa afegida o no ordinària per a programes específics de regidories o àmbits específics o per a la constitució d'una nova regidoria transversal, difícilment s'estructura una dotació sòlida en pressupost i recursos humans.

- **El recurs a d'altres nivells administratius.** Davant les constriccions pressupostàries i competencials dels municipis, aquests usualment recorren a les convocatòries d'ajuts que periòdicament obre la Generalitat (sobretot el Departament de Benestar Social, de Treball i d'Ensenyament) o la Unió Europea (programes com l'Equal, l'Integra, l'Interreg i l'Horizon) i que són susceptibles de ser adreçades a la disposició de l'atenció (en els àmbits corresponents) a la immigració. Val a dir que, sovint, aquest recurs

s'acompanya de punts problemàtics. A grans trets, podríem resumir-los al voltant d'aquests dos aspectes:

1. Problemes derivats de la incertesa sobre com es resol la concessió per part de l'Administració a qui se sol·licita l'ajut. No només s'exigeix a les persones encarregades dins l'àmbit municipal que estiguin al corrent dels terminis i períodes d'obertura i tancament de les convocatòries oportunes i que elaborin els corresponents projectes de sol·licitud (per cert, aquesta exigència es formula especialment en aquells casos en què es delega en un sol professional el tractament dels temes que afecten la immigració al municipi –com hem indicat, és el cas freqüent de la presència d'un sol responsable d'un pla, regidoria o àrea específica). Els organismes sol·licitants també es veuen abocats a la incertesa respecte quines seran les possibilitats reals d'acció, en funció de la resolució final: aprovació completa, aprovació retallada o denegació. El Departament de Treball, per exemple, sovint no aprova el finançament de tots els tallers o cursos d'ocupació que sol·liciten els municipis i, quan ho fa, generalment retalla el nombre d'alumnes. Passa el mateix en el cas dels ajuts que provenen del Fons Social Europeu. Difícilment es pot planificar un marc d'actuació coordinat i en pro de l'acció quan es manté aquesta incertesa.
2. Altres problemes de planificació són atribuïbles a la temporalitat de la concessió dels ajuts. La majoria de les línies de finançament procedents del Departament de Treball i de Benestar Social de la Generalitat són de caràcter anual, mentre que els programes comunitaris entren en el marc de paquets quinquennals i l'ajut rarament arriba en encetar-se el quinquenni. Sobretot en

Els organismes sol·licitants d'ajuts a l'Administració es veuen abocats a la incertesa respecte quines seran les possibilitats reals d'acció, en funció de la resolució final: aprovació completa, aprovació retallada o denegació.

La temporalitat de la concessió dels ajuts impossibilita processos en pro de l'acció de planificació a mitjà i llarg termini.

el cas dels ajuts de la UE, s'acostuma a justificar la conveniència de generar metodologies i formes de treballar, així com xarxes i dispositius institucionals, que perdurin quan s'acabi el període de l'ajut. A la pràctica, però, resulta complicat mantenir aquestes formes, xarxes i dispositius quan deixa de percebre's l'ajut corresponent i, novament, es provoca un tipus de dinàmiques d'actuació força fragmentàries, que impossibiliten processos en pro de l'acció de planificació a mitjà i llarg termini.

- Els cicles del compromís i el mandat polític. Dèiem anteriorment que en alguns municipis el consistori ha tractat de despolititzar la preocupació i implicació respecte la qüestió immigratòria, tot evitant que es pugui fer un ús electoralista d'aquesta causa i al mateix temps tractant de solidificar uns principis i criteris de treball no subjectes a les fluctuacions dels períodes del mandat polític. A la pràctica, cal recordar com –tant a nivell local com estatal (i, en general, internacional)– la immigració procedent dels països empobrits s'ha anat conformant com un “tema calent”, susceptible d'estructurar solidaritats i antagonismes tant polítics com socials. El joc govern-oposició-societat civil difícilment pot mantenir-se al marge d'aquest procés; i, de fet, són prou conegudes les dificultats d'alguns ajuntaments a l'hora de justificar intervencions qualificables “de discriminació positiva” en el camp de la immigració.

La immigració dels països empobrits s'ha anat conformant com un “tema calent”, susceptible d'estructurar solidaritats i antagonismes polítics i socials.

En aquest sentit, cal recordar les reivindicacions que fan alguns col·lectius del dret de vot dels estrangers extracomunitaris a les eleccions municipals. Convindria considerar que, si bé és cert que l'exercici d'aquest dret no garanteix per si sol la plena integració social, també és veritat que hauria de suposar un pas endavant en aquest procés. Estem d'acord amb les raons que aporta Eliseo Aja: “en primer lugar, muy

pragmáticamente, porque los partidos políticos, que son el motor de todas las decisiones institucionales, prescinden de los colectivos inmigrantes porque no les proporcionan votos. (...) En segundo lugar, porque teóricamente carece de justificación una democracia que impide el voto de personas que viven desde hace años en el país, trabajando, formando familias y pagando sus impuestos (E. Aja, «Drets i deures fonamentals dels immigrants», ponència presentada a les Jornades sobre polítiques d'immigració i polítiques d'integració, Girona, del 5 al 7 novembre de 1997, p. 23).

ANNEX

PRESENTACIÓ

L'objectiu de l'informe precedent era conèixer l'estat actual de les actuacions municipals en l'àmbit de la immigració i servir de document de treball per a la Jornada Tècnica "Immigració i municipis a Catalunya" que, organitzada per l'Associació Consell de Cent i la Fundació Jaume Bofill, va tenir lloc el 28 de novembre de 2001 a l'Hotel Alimara de Barcelona.

A la Jornada vam convidar gran part dels municipis de Catalunya, inclosos els que van formar part de la mostra de l'estudi. Això va ser possible gràcies a la col·laboració de la Federació de Municipis de Catalunya i de l'Associació Catalana de Municipis.

Tot i la riquesa de les experiències recollides en l'estudi, a la Jornada vam voler donar protagonisme a algunes de les actuacions municipals que, bé pel seu abast, bé pel seu grau d'innovació, pensàvem que podien servir de punt de partida per al debat.

La Jornada va ser presentada pel director de la Fundació Jaume Bofill, Sr. Jordi Sànchez, i pel president de l'Associació Consell de Cent, Sr. Germà Vidal. També van intervenir-hi el Sr. Lluís Ballbé, secretari general de la Federació de Municipis de Catalunya, el Sr. Josep Miserachs, vicepresident de la Comissió de Benestar Social de l'Associació Catalana de Municipis i la Sra. Núria Carrera, cinquena tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona.

Un cop presentat l'estudi pels autors, va començar la primera taula. Hi van intervenir el Sr. Gerard Serra, alcalde d'Alcarràs, la Sra. Zeta Figa, tècnica responsable de l'Oficina d'Atenció al Nouvingut de Palafrugell, i el Sr. Joan Castaño, alcalde de Sant Celoni. La taula va ser moderada per la Sra. Sara Blasi,

Tot i la riquesa de les experiències recollides en l'estudi, a la Jornada vam voler donar protagonisme a algunes de les actuacions municipals.

La taula del matí volia donar veu als municipis que, tot i ser petits, havien endegat processos interessants en l'àmbit de la immigració.

La sessió de la tarda tenia com a objecte la presentació de diverses experiències de transversalitat recollides als plans integrals d'immigració.

membre de l'Associació Consell de Cent. Cal disculpar l'absència del Sr. Josep Borrell, regidor d'Ensenyament i Cultura de Roda de Barà que en l'últim moment i per motius personals no va poder assistir-hi. Aquesta taula volia donar veu als municipis que, tot i ser petits, havien endegat processos interessants en l'àmbit de la immigració.

La sessió de la tarda tenia com a objecte la presentació de diverses experiències de transversalitat recollides als plans integrals d'immigració. La taula, moderada pel Sr. Josep I. Urenda, membre de l'Associació Consell de Cent, va comptar amb la presència de la Sra. Elena Carrasco, tècnica del Pla per a la Nova Ciutadania de Mataró; del Sr. Josep Vilarnau, tècnic responsable del Programa Municipal d'Immigració de Manresa; de la Sra. Montserrat Muñoz, tècnica responsable del Servei d'Immigració d'Olesa de Montserrat, i del Sr. Valentí Ríó, responsable operatiu del Pla de la Interculturalitat de Barcelona, que va venir en substitució del Sr. Eduard Spagnolo, gerent de Serveis Personals.

En aquest annex podeu llegir les intervencions que van fer tots els ponents i que, molt amablement, ens han fet arribar.

1. L'experiència d'Alcarràs

Gerard Serra, alcalde d'Alcarràs

En primer lloc voldria agrair a l'Associació Consell de Cent que avui estigui aquí per parlar de les actuacions municipals en l'àmbit de la immigració i a la Fundació Jaume Bofill, l'estudi que han dut a terme.

Situar-vos en primer lloc a Alcarràs, un municipi de prop de 5.000 habitants a la comarca del Segrià. Últim poble de Catalunya anant per la N-II direcció Saragossa, o bé el primer de Catalunya venint d'aquesta direcció, això segons es miri. Aquest municipi

viu principalment de l'agricultura i la ramaderia, sobretot d'explotacions de fruiters (pomes, préssec, peres, etc.) i de granges de vedells i de porcs.

Per realitzar totes aquestes feines de camp, la població, que sempre ha anat a més, necessita des de fa anys gent per treballar, sobretot en la recollecció dels fruits del camp. És per aquest motiu que a Alcarràs, des de fa anys, tenim el fenomen de la immigració. Als anys 70 vàrem tenir principalment immigració d'Espanya: els "hippies" que llavors anaven d'aquí a allà buscant feina, vivien en tendes de campanya o dormien pel carrer, durant la campanya de la fruita. Als anys 80 ja vàrem començar a tenir immigració de fora d'Espanya, dormint també pels carrers i com podien.

Per tal de començar a treballar, des del nostre ajuntament es va habilitar un magatzem municipal per fer front a l'allau de persones que venien durant la campanya de la fruita. Però la presència de treballadors forasters es va massificar tant, que no va ser de gran ajut i als anys 90 vam passar a gestionar un alberg municipal amb Unió de Pagesos. Últimament s'ha passat a contractar en origen als treballadors mitjançant Unió de Pagesos i a gestionar conjuntament diversos albergs municipals.

A l'estiu es generen a Alcarràs de 800 a 1.000 llocs de treball –bàsicament temporals– ocupats majoritàriament per aquest col·lectiu immigrant. Aquest fet suposa un gran impacte, ja que hi ha un fort augment de la població, gairebé un 25% del cens del poble.

Enguany, les actuacions municipals en l'àmbit de la immigració es poden dividir en dos blocs, el primer durant la campanya de la fruita i el segon durant tot l'any.

Durant la campanya de la fruita s'ha portat a terme el Projecte d'Atenció a l'Immigrant, dins del qual distingirem:

A l'estiu es generen a Alcarràs de 800 a 1.000 llocs de treball ocupats majoritàriament pel col·lectiu immigrant.

El Projecte d'Atenció a l'Immigrant consisteix en atenció a les necessitats bàsiques i atenció en l'àmbit laboral.

Les necessitats bàsiques comprenen alimentació, higiene, roba i medicaments.

1. Projecte d'atenció a necessitats bàsiques d'alimentació, higiene, roba i medicaments a immigrants. Aquest projecte s'ha desenvolupat per tècnics de diferents organismes i s'ha coordinat des de l'Ajuntament d'Alcarràs a través de la Regidoria de Serveis Socials i la tècnica d'Educació Social. Les persones que han intervingut en aquest projecte han estat l'educadora social de l'Ajuntament d'Alcarràs, la treballadora social del Consell Comarcal del Segrià i la treballadora social de l'Oficina Coordinadora de la Campanya de fruita.

Serveis que s'oferien

- **Servei de dutxes.** Des de l'Ajuntament es va llogar un mòdul de dutxes i lavabos per tota la campanya i dues persones s'encarregaven d'aquest servei. El material per a la higiene personal es donava a les mateixes dutxes. El fet que les persones arribades al municipi buscant treball en el camp trobessin un lloc digne on rentar-se i disposar de les eines per fer-ho ha sigut molt positiu. Segons han manifestat els mateixos usuaris, és un servei que han agraït molt.

- **Servei de rober.** Al principi de la temporada es va organitzar una campanya de recollida de roba per a temporers. Aquesta roba es va guardar i classificar per agilitar el lliurament en el moment de la derivació.

- **Servei d'aliments.** Es van repartir aliments de la Creu Roja en lots, segons les necessitats, tot i que només suplien un àpat diari.

- **Servei de medicació.** Al començament de la campanya es va coordinar aquest servei amb l'inspector mèdic del CAP d'Alcarràs i consistia en el pagament de la medicació prèvia inspecció mèdica, informe i valoració de l'equip. En va fer difusió el mateix equip mèdic del CAP.

Nombre d'usuaris del projecte

Es van realitzar un total de 693 entrevistes. En totes les entrevistes s'ha fet un estudi de la situació personal i laboral de cada persona per determinar les necessitats que puguin tenir i orientar-los al recurs més adient o donar-los les informacions que hem considerat oportunes. A més, s'ha donat informació sobre documentació de treball: quan es demana, on tramitar-la, concessions de permisos, canvis de domicili, renovacions de permís, etc.

Països de procedència

Espanya: 33, Marroc: 135, Algèria: 124, Ghana: 50, Guinea: 43, Mauritània: 36, Senegal: 35, Sierra Leone: 30, Bulgària: 25, Nigèria: 23, Romania: 21, Congo: 20, Camerun: 19, Benín: 14, Rwanda: 10, Txad: 9, Equador: 6, Mali: 6, Polònia: 5, Angola: 5, Kenya: 5, Libèria: 4 i altres: 35.

Total: 33 persones espanyoles i 660 d'estrangeres (187 amb documentació per treballar i 473 sense documentació per treballar).

2. Servei d'atenció en l'àmbit laboral. Aquest servei s'ha realitzat des de diferents intervencions. Pel que fa a la Borsa de treball de l'Ajuntament d'Alcarràs, el treball realitzat ha estat d'informació i de derivació als altres dos tècnics –el d'UGT i l'auxiliar de la campanya de fruita–, tant pel que fa als demanants com a les empreses i empresaris, complementant el servei a aquelles empreses d'envasament de fruita amb necessitats de personal per treballar.

L'atenció en l'àmbit laboral comprèn una borsa de treball, contractacions i assessorament de tramitacions i documentació.

Servei d'atenció en l'àmbit laboral

Contractacions i assessorament de tramitacions i de documentació. S'ha ofert un servei coordinat entre els dos agents d'atenció a l'immigrant i a l'empre-

sari en la campanya de fruita i amb la borsa de treball de l'Ajuntament d'Alcarràs. Es va realitzar amb la persona responsable de la borsa de treball de l'Ajuntament d'Alcarràs, amb un tècnic d'UGT i amb una persona auxiliar de l'INEM per a contractacions de temporers. Al mateix temps, l'equip d'atenció a necessitats bàsiques informaven sobre documentacions i tràmits de permisos de residència i treball.

L'allotjament de temporers de l'Ajuntament d'Alcarràs

Està gestionat per Unió de Pagesos i inclou el servei d'allotjament i de manutenció a immigrants amb contractació en origen.

Allotjaments particulars per a temporers d'empreses locals

Durant tot l'any l'Ajuntament d'Alcarràs col·labora amb L'Associació Cívica i Cultural Empremses, que treballa en aquest sector des de l'any 1991 i com a entitat legalitzada des de l'any 1992. Podem dir, doncs, que fa 10 anys que desenvolupa aquestes tasques.

Alcarràs s'ha convertit en receptora d'immigrants, procedents de l'Àfrica subsahariana, del Magrib i darrerament d'Amèrica Llatina i de països de l'Europa de l'Est.

Com hem dit, en els darrers anys Alcarràs s'ha convertit en una població receptora d'immigrants, majoritàriament procedents de l'Àfrica subsahariana i del Magrib. Darrerament està arribant gent d'Amèrica Llatina i de països de l'Europa de l'Est. La tendència en els darrers anys és que alguns d'aquests treballadors s'estableixin al poble, ja que aconsegueixen treballar de manera continuada en la indústria local, l'agricultura, la ramaderia o la construcció. Aquests treballadors acaben portant la seva família o han portat la seva dona i han criat els fills aquí.

Aquest fet és imparable i per tal de no generar fractures socials i per garantir als nousvinguts i als seus descendents igualtat d'oportunitats, un nivell de

vida digne i evitar així la creació de grups tancats, caldria crear uns mecanismes que aportin solucions a aquesta nova situació social.

Les diferents activitats que ha fet l'Associació són les següents:

- Classes d'alfabetització, català i castellà
- Assessorament jurídic
- Visitar els domicilis
- Intervenció sociosanitària
- Celebració de festes
- Celebració d'una festa intercultural

L'Ajuntament d'Alcarràs, durant l'any 1999, va realitzar les següents activitats:

- Cursos per a dones immigrants en col·laboració amb CCOO
- Repartiment d'aliments en col·laboració amb la Creu Roja
- Activitats de sensibilització (setmana cultural)
- Actes d'intercanvi cultural

Per tot això, l'Ajuntament d'Alcarràs amb col·laboració amb Emprems ha creat una oficina d'atenció a l'immigrant i amb el suport de la Fundació La Caixa està previst portar a terme les següents activitats:

- Servei d'acollida
- Atenció, informació i assessorament a l'immigrant
- Creació d'una borsa d'habitatges i un servei de mediació entre els possibles llogaters i els propietaris dels pisos
- Formació: llengua, costums socials, hàbits alimentaris i sociosanitaris
- Atenció als fills dels immigrants residents al poble
- Col·laborar amb la borsa de treball existent a l'Ajuntament

Per no generar fractures socials i per garantir als nous i als seus descendents igualtat d'oportunitats, caldria crear uns mecanismes que aportin solucions a aquesta nova situació social.

Tots aquests projectes són els que actualment porta a terme l'Ajuntament d'Alcarràs. Sabem que moltes de les actuacions que fem s'haurien d'anar polint i estem intentant millorar-les, per tal d'anar cap a un municipi català més digne i acollidor en l'àmbit de la immigració.

2. L'EXPERIÈNCIA DE PALAFRUGELL

Sra. Zeta Figa, tècnica responsable
de l'Oficina d'Atenció al Nouvingut

Palafrugell compta avui amb gairebé 19.300 habitants empadronats. El municipi el componen la ciutat de Palafrugell i els barris de Llofriu, Santa Margarida, Ermedàs i Vila Seca –a l'interior–, i Calella, Llafranc, Tamariu i Aigua Gelida –a la costa–. La seva àrea d'influència s'estén també a Mont-Ràs i Esclanyà.

La majoria dels habitants del municipi es concentren a la ciutat de Palafrugell. Els anomenats barris de la costa passen la major part de l'any amb molta menys població que durant els mesos d'estiu, quan la població creix espectacularment amb l'arribada del turisme tant del país com de l'estranger.

A Palafrugell estem davant d'un gran desenvolupament de la construcció i de tot el sector dels serveis, la qual cosa també implica un creixement de la població immigrada provinent, bàsicament, del Marroc. Tot el creixement econòmic, de població, etc. ha contribuït també a què Palafrugell augmentés el seu nombre de serveis.

L'Ajuntament de Palafrugell contribueix des de fa molts anys a través de les àrees d'Ensenyament i Acció Social en benefici de la població. Ensenyament col·labora amb la contractació de 3 mestres i una monitora que treballen a primària i una professora que treballa a l'Escola d'Adults. Pel que fa a Acció Social, l'Ajuntament col·labora amb la contractació dels ser-

A Palafrugell, el gran desenvolupament de la construcció i del sector dels serveis, implica un creixement de la població immigrada provinent, bàsicament, del Marroc.

veis d'un mediador que treballa tant a les oficines de Serveis Socials, com a les escoles del municipi. Últimament s'ha incorporat a l'equip de Serveis Socials una educadora social.

El municipi compta també amb entitats i associacions ben consolidades i amb experiència en diverses àrees, tant pel que fa a la promoció d'activitats culturals i artístiques, com a les esportives i de lleure. També hi ha associacions per a la preparació de les festes més assenyalades del municipi i d'altres dedicades a la protecció i la defensa del medi ambient o a la reivindicació dels drets dels immigrants.

Pel que fa al treball amb els col·lectius immigrants, cal destacar l'associació GRAMC-Palafrugell que fa anys que desenvolupa tasques en diverses àrees: acollida i formació de dones marroquines, classes de llengua i cultura a les escoles per a nens d'origen marroquí, tramitació de documents, actes de sensibilització, jornades culturals, actes reivindicatius, un projecte de lleure amb nens marroquins, etc. També Càritas local, juntament amb la Creu Roja, ha endegat fa temps l'oficina anomenada SOL: Servei d'Orientació Laboral. Altres projectes de Càritas, com ara l'ajuda alimentària, la botiga de roba usada o de mobles de segona mà, atenen també la població immigrada. Per la seva banda, la Creu Roja porta a terme, entre altres, un projecte de Ludoteca Solidària que atén nens i nenes tant immigrants com autòctons.

Els immigrants a Palafrugell

La població d'origen estranger representa avui més del 9,5% del total i la població d'origen marroquí empadronada, més del 7,4%.

Els immigrants d'origen marroquí van començar a instal·lar-se a Palafrugell, com en altres municipis del Baix Empordà, a partir dels anys 70. Avui a Pala-

A Palafrugell, la població d'origen estranger representa més del 9,5% del total i la d'origen marroquí empadronada, més del 7,4%.

frugell hi ha empadronades unes 1.400 persones d'origen magrebí.

Abans que el reagrupament familiar fos possible la majoria d'immigrats marroquins eren homes solters joves. Des de 1994 i gràcies a la reagrupació familiar, tot i que continua havent-hi una part d'homes solters, la població immigrada d'origen marroquí ha crescut. Si abans es veien grups d'homes joves pels carrers de la ciutat, avui es veuen més dones i nens.

Fins avui viuen a Palafrugell persones procedents de 44 països diferents. No sempre, almenys no en tots els casos, un augment de població empadronada indica un augment de població real; encara avui hi ha persones que s'empadronen quan aconseguen una situació laboral i d'habitatge més o menys estable; és difícil que una persona s'empadroni en arribar a viure al municipi. Per tant, existeix en molts casos un període de temps en què hi ha persones que viuen al municipi sense estar-hi empadronades. Aquest període de temps pot, en alguns casos, sobrepassar els dos anys, donat que encara hi ha immigrants que desconeixen la importància d'empadronar-se i els avantatges que això els suposa.

Pel que fa al treball, els homes d'origen magrebí immigrants a Palafrugell treballen majoritàriament a la construcció com a peons i, en segon lloc, a l'hostaleria (tant homes com dones) i a l'agricultura temporal. Quan es treballa en el sector dels serveis i en el ram de l'hostaleria és difícil aconseguir estabilitat laboral, donat que les contractacions solen ser de curta durada, per a la temporada d'estiu.

La població d'origen llatinoamericà i bàsicament les persones d'origen equatorià solen treballar en el sector dels serveis, en la cura, el manteniment i la jardineria de cases de segona residència i també en l'atenció de gent gran. És comú que aquestes persones visquin en el mateix domicili on treballen. El servei domèstic i altres activitats en l'àmbit privat solen

Existeix un període de temps en què hi ha persones que viuen al municipi sense estar-hi empadronades. Aquest període de temps pot sobrepassar els dos anys.

Quan es treballa en el sector dels serveis i en l'hostaleria és difícil aconseguir estabilitat laboral, donat que les contractacions solen ser per a la temporada d'estiu.

ser ateses per la població d'origen llatinoamericà, a diferència de la població d'origen magrebí que sol contractar-se en empreses. També hi ha treballadors més qualificats, encara que en poc nombre, en activitats que impliquen una certa especialització tècnica com ara fusters, mecànics, paletes, pintors, etc.

L'obtenció del permís de treball i de residència és complexa, lenta i no sempre exitosa. El més comú és que les persones immigrades arribin al municipi sense un contracte de treball –per tant, que arribin indocumentades– i també amb un gran desconeixement del què significa la llei d'estrangeria i les dificultats reals per trobar un treball i un contracte.

Sol haver-hi un període de temps –més o menys llarg, segons els contactes que tenen les persones immigrades en arribar– en què aquestes persones busquen treball sense obtenir-lo i treballen sense documentació.

Alhora, un cop un immigrant ha aconseguit un precontracte i ha sol·licitat el permís de residència i de treball, poden passar més de 8 mesos sense que hi hagi resposta de la subdelegació de Govern. Mentrestant aquesta persona té a les seves mans un resguard de la sol·licitud que ha fet, però això no l'autoritza legalment a treballar, ni autoritza l'empresa que l'ha "precontractat" a donar-li feina.

El nombre d'immigrants provinents del Marroc, de Llatinoamèrica o dels països de l'Est que arriben per diverses vies al municipi per buscar treball creix dia a dia. Alguns d'ells es queden perquè tenen familiars o amics aquí, altres busquen sort en altres municipis o en altres llocs de l'Estat.

És difícil parlar del nombre de persones novingudes que arriben cada mes a Palafrugell. Alguns d'ells no es poden detectar perquè hi ha prou mobilitat o perquè encara no s'han empadronat. Cal destacar, però, que els col·lectius de persones procedents de Llatinoamèrica i de països de l'Est comença a ser

Un cop un immigrant ha aconseguit un precontracte i ha sol·licitat el permís de residència i de treball, poden passar més de 8 mesos sense que hi hagi resposta de la subdelegació de Govern.

L'habitatge que ocupen els immigrants sol ser precari, sobretot si fa poc temps que viuen al municipi.

Molts dels nous habitants de La Sauleda i Sant Martí han comprat l'habitatge accedint a crèdits bancaris.

nombrós. Sabem que es presenten situacions complicades, com ara el fet que hi hagi moltes persones en un sol pis i que visquin en condicions precàries en espera d'una oportunitat laboral i d'habitatge. El desconeixement, la manca d'ingressos i el fet de no tenir permís de treball afavoreixen que aquestes persones es vegin sotmeses a acceptar condicions d'explotació laboral o d'abús en el cobrament "d'espais" per dormir, per menjar, etc.

L'habitatge que ocupen els immigrants sol ser precari, sobretot si fa poc temps que viuen al municipi. En general els immigrants ocupen pisos molt senzills i petits amb mancança d'algun servei i en mal estat. Molts propietaris es neguen a llogar pisos a immigrants, sobretot si aquests són d'origen magrebí. A vegades poden lloguar-los, però a preus molt elevats. Tot això i el fet que solen cobrar salaris baixos i que treballen moltes vegades durant períodes curts fa que s'amunteguin en els habitatges. És comú que un pis estigui ocupat pel doble de persones que li correspondrien tenint en compte el seu nombre d'habitacions.

La població d'origen marroquí està distribuïda gairebé per tota la ciutat, tot i que avui són molts els que viuen al barri de La Sauleda i també als pisos de Sant Martí. Aquests són barris de pisos "barats" on vivien fa més de 25 anys els immigrants andalusos que fa uns anys, degut a la millora de la seva situació econòmica, s'han anat traslladant a altres zones de la ciutat. Molts dels nous habitants d'aquests dos barris han comprat l'habitatge accedint a crèdits bancaris.

El centre històric de la ciutat (La Muralla) també compta amb un elevat nombre d'habitants d'origen marroquí, igual que altres zones de la ciutat de Palafrugell i alguns carrers en particular.

Pel que fa a l'habitatge, està tenint lloc el mateix fenomen que en altres indrets de Catalunya. Aquest fenomen consisteix en què quan en un barri van a viure-hi algunes famílies o grups d'origen immigrant, els seus

habitants anteriors marxen de la zona, la qual cosa abarateix el cost dels pisos i afavoreix que altres immigrants hi tinguin accés. Existeix, doncs, una tendència a la guetització originada tant en què un nombre considerable de persones immigrades s'estableixen en una zona o barri determinat, com en l'abandó d'aquesta zona per part dels seus anteriors habitants. És el mateix fenomen que passa a les escoles.

Dels quatre centres escolars de primària, les dues escoles que són públiques han acumulat al llarg dels anys una distribució d'alumnes totalment desproporcionada. Durant el 2000 una d'elles va comptar amb un 26% d'alumnat d'origen immigrant i l'altra, amb un 9,78%. Aquesta desproporció es devia al fet que l'escola estava situada en una zona pròxima als habitatges dels immigrants i a què, com està succeint amb l'habitatge, els alumnes no immigrants canviaven d'escola. Avui, però, aquesta tendència s'està tractant de corregir amb la distribució d'alumnes segons les places existents, intentant una repartició més equitativa.

A l'Escola d'Adults de Palafrugell es fan classes d'alfabetització des del curs 88/89 gràcies a la demanda dels mateixos magrebins que es van adreçar a l'Ajuntament. Des del curs passat hi ha dos grups d'alfabetització per a estrangers. La majoria de l'alumnat i el professor són d'origen marroquí. De la contractació del professor se n'encarrega l'Ajuntament des del curs 92/93. També hi ha alumnes d'origen estranger a les classes de pregraduat i de graduat escolar.

La participació d'immigrants adults en la vida cultural i social del municipi en general sol ser escassa, tot i que les activitats que porten a terme les entitats són nombroses. El mateix passa amb les activitats de lleure per a infants i joves. Si bé no hi ha gairebé problemes de rebuig entre persones d'origen divers, la vida social, laboral i cultural, avui per avui, sol ser diferent per a uns i altres.

Hi ha una tendència a la guetització perquè persones immigrades s'estableixen en una zona o barri determinat i per l'abandó d'aquesta zona per part dels seus anteriors habitants.

A la escoles, la tendència a la guetització s'està tractant de corregir amb la distribució d'alumnes segons les places existents, intentant una repartició equitativa.

La participació d'immigrants adults en la vida cultural i social del municipi sol ser escassa; el mateix passa amb les activitats de lleure per a infants i joves.

Les dificultats entre la població autòctona i la immigrada per aconseguir una vida quotidiana amb igualtat de condicions estan en la manca de coneixement mutu.

Podríem dir que, en part, les dificultats que existeixen entre la població anomenada autòctona i la població immigrada per aconseguir una vida quotidiana amb igualtat de condicions i en l'exercici ple de drets i deures estan en la manca de coneixement, comprensió i acceptació envers algunes pautes culturals i maneres de fer que són diferents. Cal remarcar, però, que moltes vegades aquestes dificultats amaguen una sèrie de prejudicis que més aviat tenen a veure amb els tòpics que s'han atorgat històricament i socialment a la pobresa: manca d'higiene, de bons costums, de capacitat de previsió, etc.

En qualsevol cas, en general costa veure quins són els orígens i les causes de les problemàtiques que pateixen les persones immigrades i que repercuteixen en tota la població.

La gairebé absència de relació entre ambdós col·lectius, la manca d'interès envers l'altre o la percepció negativa que es té d'aquest altre impedeixen que existeixi una convivència normalitzada, on l'intercanvi i la reciprocitat haurien de ser les pautes més comunes.

El fet que prèviament a qualsevol contacte existeixi una percepció negativa envers els immigrants en general i envers els d'origen marroquí en particular té a vegades com a conseqüència que s'entengui que les dificultats, els problemes, etc. els provoquen membres d'aquests col·lectius.

Per altra banda, a les persones immigrades els resulta difícil d'entendre de bo i de nou les maneres de fer i de comunicar-se, les pautes de conducta, les formes d'establir una relació i, a més a més, el dia a dia de les diferents administracions, els requisits de cada organisme per aconseguir un servei determinat, o sigui, les formes de relació amb les institucions i la seva importància.

Oficina d'Atenció al Nouvingut

Una de les conclusions a les quals es va arribar en finalitzar les Primeres Jornades sobre Immigració a Palafrugell que, organitzades per l'Àrea d'Acció Social, van tenir lloc a finals del 1999 va ser la de crear una Oficina d'Atenció al Nouvingut on s'atengués a les persones immigrades al municipi en aquelles necessitats que són específiques d'aquesta població.

L'objectiu d'aquesta oficina era bàsicament el d'establir un espai d'informació que, per una banda, oferís informació, assessorament, orientació, sensibilització, etc. i, per altra banda, donés una visió del funcionament administratiu i normatiu dels diferents àmbits que componen la vida quotidiana municipal i alhora pogués transmetre elements per entendre maneres de fer, pautes culturals, costums establerts i prioritats de la societat d'acollida.

L'interès era treballar amb les persones immigrades al municipi i particularment en l'espai de l'Oficina.

Un cop engegat el treball, els objectius es van ampliar en el sentit que calia intervenir en dos grans grups de la població: les persones immigrades i les no immigrades; i en el sentit que hi ha tasques que requereixen especificitat –la informació, l'ajuda en la tramitació de documents, etc.– i d'altres que requereixen intervenir en el sentit de facilitar processos cap a la normalització. Es tractava, doncs, de treballar en allò específic i en allò general, cap a la igualtat i en la diversitat.

És així com es van definir dos grans àrees, la d'Immigració i la de Cooperació al Desenvolupament (de la qual no parlarem avui). En l'Àrea d'Immigració hi tenim avui tres vessants diferents i complementaris:

- L'atenció directa
- La coordinació
- El fons documental

Des de l'Oficina d'Atenció al Nouvingut es tracta de treballar en allò específic i en allò general, cap a la igualtat i en la diversitat.

L'Àrea d'Immigració informa, mira d'estar permanentment al corrent sobre la immigració a Palafrugell i té un fons documental per seguir i estudiar la immigració i la cooperació al desenvolupament.

L'**atenció directa** correspon a l'espai d'informació. Es treballa a nivell individual però les accions consisteixen a tractar de resoldre qüestions que són, de fet, problemàtiques comunes als col·lectius de persones immigrades.

A **coordinació** es tracta d'articular i coordinar demandes i necessitats entre diversos serveis i entitats; de proposar, propiciar, dissenyar i executar línies conjuntes d'actuació envers les demandes i les necessitats de la població nouvinguda i envers el coneixement mutu i la convivència normalitzada.

Es treballa bàsicament amb les diverses entitats i serveis del municipi en l'elaboració de propostes i projectes específics, tot i que els recursos provenen a vegades d'altres entitats, altres professionals i altres organismes externs.

Es tracta de possibilitar la intervenció en els diferents àmbits que componen la vida quotidiana: el treball, l'habitatge, l'ensenyament, l'educació d'adults, la salut, el lleure i l'esport, la seguretat ciutadana, la vida associativa i els mitjans de comunicació.

La coordinació suposa tenir una visió global i permanentment actualitzada de la immigració al municipi, de les seves necessitats i de les seves demandes. Els seus beneficiaris són tots els ciutadans del municipi i treballa amb destinataris tant autòctons com immigrants.

L'Oficina d'Atenció al Nouvingut compta amb un **fons documental** on s'hi pot trobar bibliografia, revistes, materials i documentació sobre immigració i cooperació. Via internet s'obté la informació dels diaris i de diverses institucions i entitats. Tot aquest material s'actualitza permanentment i està al servei de qualsevol persona o entitat interessada en aquests temes.

El fons documental permet portar a terme seguiments i estudis sobre la situació de la immigració i la cooperació en general i també permet estar al dia de

les tendències teòriques i de les intervencions que s'estan portant a terme des de diferents àmbits.

Breu anàlisi de l'experiència

El coneixement i l'experiència que s'obté en el treball quotidià en els tres vessants descrits permeten treballar en actuacions d'intervenció comunitària i particular alhora, amb projectes i accions que tenen com a objectiu l'exercici dels drets i els deures per part de tots els habitants del municipi, el coneixement mutu i la convivència normalitzada.

A l'OAN hi treballa una sola persona que rep suport de les administratives de l'Àrea d'Acció Social i que compta amb els recursos d'aquesta Àrea en el sentit que es coordina amb les assistents socials quan hi ha persones que ho requereixen. L'Àrea també compta amb un mediador que treballa als centres escolars municipals.

L'OAN depèn directament de la Regidoria d'Acció Social i elabora propostes d'actuació que suposen intervenir en tots i cadascun dels àmbits preestablerts que componen la vida en el municipi.

El treball que es desenvolupa parteix de la idea que la immigració és una temàtica que cal treballar de manera transversal i que no pertany exclusivament a Serveis Socials, tot i que de bon començament l'OAN està situada dins de l'Àrea d'Acció Social i compta també amb els seus recursos.

Porta a terme, coordina i proposa actuacions puntuals –un curs a la Policia Local, una jornada sobre drets i deures de les persones immigrades–, projectes a mig termini –Calidoscopi, seminaris de formació per al personal del CAP– i projectes a llarg termini –habitatge, etc.

Des de fa anys, a Palafrugell existeixen projectes que desenvolupen Càritas, la Creu Roja i GRAMC amb i per persones immigrades. La coordinació entre

El treball que desenvolupa l'OAN parteix de la idea que la immigració s'ha de treballar de manera transversal i que no pertany exclusivament a Serveis Socials.

L'intercanvi d'experiències i la posada en comú de propostes d'actuació ajuda a consolidar el treball que es fa i a què aquest sigui coherent amb les necessitats detectades.

Possiblement, la via que l'OAN està portant a terme no es massa estructurada, però això fa que també tingui avantatges.

aquestes entitats i l'OAN és freqüent, de manera que a vegades es comparteixen projectes i existeix una comunicació fluïda sobre les intervencions que es porten a terme. L'intercanvi d'experiències i la posada en comú de propostes d'actuació ajuda a consolidar el treball que es fa i a què aquest sigui coherent amb les necessitats detectades.

La percepció que sobre la immigració existeix al municipi –a vegades confusa, mancada d'interès, etc.– sumada a les dificultats en què moltes vegades es troben les persones immigrades, fa que l'OAN no sigui una proposta del tot acceptada. Hi ha qui creu que es pot afavorir a un sector més que a un altre.

Consolidar el treball que es fa en aquesta oficina no és, doncs, una tasca fàcil. No existeix un pla específic d'actuació dissenyat prèviament des d'altres instàncies. Es treballa a partir de propostes d'intervenció en cadascun dels àmbits; aquestes propostes s'elaboren a partir de diagnòstics i els diagnòstics, a partir de les opinions, les experiències i les necessitats detectades.

Al municipi hi ha altres iniciatives que s'estan portant a terme; per exemple, es fa acolliment i llengua a un grup de mares en un centre escolar. Possiblement, la via que l'OAN està portant a terme no es massa estructurada, però això fa que també tingui avantatges: descentralitza les actuacions que es porten a terme i alhora afavoreix que el procés de normalització es vagi portant a terme des de diverses instàncies i d'una manera podríem dir més "natural".

Possiblement seria complicat començar amb un grup de persones representants de l'Ajuntament i de les entitats que arribessin a acords començant per la definició del fenomen migratori... tot i que, evidentment, seria una molt bona via donat que es participativa i parteix del consens. Al municipi són diverses les visions que hi ha des de les diverses instàncies (unes

més assistencialistes que altres, unes més polititzades que altres), però això també ofereix una diversitat d'actuacions i de punts de vista que fan que cadascuna intervingui segons els seus propis criteris i que les mateixes persones immigrades i no immigrades convisquin en la diversitat d'idees al respecte.

A vegades es creen instàncies perquè hi ha una necessitat i perquè si s'actua, es dóna una bona imatge –es dóna per suposat que hi ha intenció de resoldre, però de manera aïllada sense modificar la resta. Només en el treball quotidià, les propostes que s'aprovin i es portin a terme i les repercussions que tinguin ens indicaran si realment es produeixen canvis i millores, tant en la situació de les persones immigrades com en la percepció que se'n té.

El treball quotidià ens indicarà si es produeixen canvis i millores, tant en la situació de les persones immigrades com en la percepció que se'n té.

3. L'EXPERIÈNCIA DE SANT CELONI

Intervenció del Sr. Joan Castaño, alcalde de Sant Celoni

Abans d'entrar a comentar l'experiència d'actuació municipal en el sector de la immigració a Sant Celoni, permeteu-me situar-vos en el context geogràfic i demogràfic de la zona. Sant Celoni és un municipi del Vallès Oriental, a mig camí entre Barcelona i Girona, que té 13.473 habitants i que a nivell de prestacions de serveis i de situació actua com a cap de la comarca del Baix Montseny, la qual té un total de 25.000 habitants i disposa de molt bones condicions per oferir un bon nivell de qualitat de vida: creixement equilibrat, entorn natural de gran riquesa ecològica, xarxa de comunicacions i tot el conjunt de serveis bàsics.

Sant Celoni aplega entorn de més del 50% de la població del Baix Montseny i del 20% de la seva superfície, i es configura com el centre econòmic, cultural i de serveis. Dels 13.473 habitants del municipi, el 3,8% de la població és immigrada: hi ha 470 immigrants que no pertanyen a la Unió Europea

(3,4%) i 45 immigrants de la Unió Europea (0,4%). Dels 470 immigrants que no són de la Unió Europea tenim:

– Magrib	170
– Resta d'Àfrica	111
– Amèrica	106 *
– Àsia	22
– Europa de l'Est	37
– Resta no Unió Europea	24

* Colòmbia i Equador: 61 (novinguts any 2001)

La immigració és un fet indiscutible a les nostres comunitats i, com a situació nova, cal que des dels municipis definim unes polítiques clares d'actuació.

Aquesta immigració va anar arribant al municipi de manera gradual i progressiva i es va anar instal·lant al municipi fins l'any 1995 en què hi havia el 0,5% d'immigració bàsicament de l'Àfrica subsahariana i del Marroc. Ha estat a partir del 1995 quan s'ha produït un augment més considerable de la població immigrada com a conseqüència de la reagrupació familiar i de l'arribada de col·lectius d'altres zones geogràfiques (Colòmbia i Equador). Per tant, la immigració és un fet indiscutible a les nostres comunitats i, com a situació nova, cal que des dels municipis definim unes polítiques clares d'actuació.

A Sant Celoni ens plantejem tres gran línies d'actuació:

1. Informar i sensibilitzar la població sobre les desigualtats entre el Nord i el Sud.
2. Acollir a la nostra comunitat els immigrants i establir marcs de convivència i d'integració.
3. Assumir i finançar projectes de cooperació al desenvolupament per garantir que els pobles del Sud avancin cap un desenvolupament autosostenible i que la immigració deixi de ser forçada i, per tant, disminueixi.

Assenyalarem de manera molt resumida aquelles actuacions municipals i els agents que en formen part de la primera i segona línia, ja que la tercera és la

que ampliarem. Pel que fa a la primera línia d'actuació tenim:

- Adhesió i difusió entre la nostra població de campanyes i mocions sobre temes generals (campanya del deute extern, llei d'estrangeria, etc.).
- Promoció d'un grup de treball en el qual participin diferents professionals de la població (professors, metges, treballadors socials, etc.) per tal de crear un grup d'opinió sobre com anar definint les polítiques d'immigració a nivell local i a nivell global.
- Organització de taules rodones amb la participació de les associacions de veïns per parlar sobre la immigració dels anys 50 i la immigració actual, les coincidències i les diferències, etc.

Pel que fa a actuacions concretes d'acolliment dels immigrants, n'hi ha tres, algunes en execució i contrastades, i d'altres en el seu inici:

- **Centre de formació d'adults:** (el 18,6% de l'alumnat són persones immigrades)
 - Curs de formació instrumental adreçat a dones africanes, amb l'objectiu principal de facilitar l'aprenentatge de la llengua a un nivell bàsic i donar els recursos necessaris per desenvolupar-se a la comunitat.
 - Curs d'introducció al lèxic de la conducció: amb l'objectiu d'ajudar les persones que tenen dificultats a l'hora de treure's el carnet de conduir.
 - Curs d'iniciació al català oral.
 - Curs de castellà (oral i elemental).
- **Estudi sobre la realitat de la immigració estrangera al municipi,** per poder dissenyar les línies d'actuació a partir del seu diagnòstic (en fase de realització i amb la previsió d'acabar-lo el 20 de desembre).
- **Comissió municipal d'atenció a la diversitat.** Té per objectiu debatre i buscar una atenció adequada a l'alumnat amb necessitats educatives especifi-

A Sant Celoni s'ha creat un grup d'opinió sobre com anar definint les polítiques d'immigració a nivell local i a nivell global.

ques. A partir d'aquí, s'ha creat la subcomissió d'escolarització (curs 2001-2002) que permet repartir de manera més coherent els alumnes a tots els centres escolars, siguin públics o concertats.

També cal assenyalar la funció dels **mediadors interculturals del Consell Comarcal**, que intervenen en els casos individuals i en els aspectes més globals com a informadors a diferents col·lectius de professionals.

Centrant-nos més específicament en el tema recollit a l'estudi de la Fundació Jaume Bofill, volem assenyalar que la importància que des de Sant Celoni donem als projectes de cooperació al desenvolupament com a una línia de treball municipal parteix de la seva validesa de concepte, alhora que ve avalada pels seus resultats positius.

La importància que Sant Celoni dóna als projectes de cooperació al desenvolupament com a una línia de treball municipal parteix de la seva validesa de concepte, alhora que ve avalada pels seus resultats positius.

El projecte anomenat "Construcció d'un pou d'aigua pel consum humà a Jahaly" es va iniciar l'any 1995 a partir de la demanda que va fer a l'Ajuntament un immigrant de la població de Jahaly i resident a Sant Celoni. El retorn de la demanda va ser que calia que la fes un grup més o menys organitzat i a partir de la valoració de les necessitats de les seves poblacions d'origen. A partir d'aquí s'inicia tot el procés:

- Reunions obertes de debat i discussió per a la formació d'una associació d'immigrants
 - Coneixement de les poblacions d'origen dels immigrants i elaboració d'unes fitxes descriptives de la situació de cada una
 - Priorització de les necessitats
 - Recerca de recursos
 - Creació del GRIMM
 - Inici del projecte amb la col·laboració de la Diputació de Barcelona
 - Contactes amb FODDE
 - Inici de la col·laboració Ajuntament-GRIMM-

Fons Català de Cooperació (reunió a Jahaly, Senegal, l'octubre de 1997)

Aquest procés coincideix en el temps amb la consolidació de la política municipal en l'àmbit de la solidaritat i de la cooperació. L'any 1997 es destina ja el 0,7% del pressupost d'ingressos propis i es marquen les línies d'actuació, que venen definides per 5 grans blocs:

- Coordinadora d'entitats solidàries
- Fons Català de Cooperació al Desenvolupament
 - Sàhara
 - Àfrica
 - Emergència

Cal dir que des del seu inici el GRIMM i l'Ajuntament de Sant Celoni han treballat plegats, participant en les assemblees i fent el seguiment dels projectes, potser d'una manera poc estructurada però eficaç. Aquesta col·laboració ha permès no solament establir unes vies de treball en el camp de la cooperació sinó també establir unes vies de treball en la vida municipal i local.

El GRIMM, com a entitat del municipi, participa activament en la Coordinadora d'Entitats Solidàries de Sant Celoni (CES) i funciona com a portaveu dels altres col·lectius d'immigrants del municipi (magribins i subsaharians). El GRIMM és un punt de referència pels que arriben de nou.

Sempre estem parlant del col·lectiu d'immigrants estrangers de Gàmbia i del Senegal que era el grup majoritari fins fa dos anys. El col·lectiu de magribins, ara majoritari, està en la fase de valoració de les possibilitats de crear una associació, agafant com a marc de referència el GRIMM.

Actualment Sant Celoni té 9 projectes a Gàmbia i al Senegal. És important assenyalar que, malgrat que

L'any 1997 Sant Celoni destina ja el 0,7% del pressupost d'ingressos propis a l'àmbit de la solidaritat i de la cooperació.

El treball de cooperació a l'Àfrica té dues limitacions qualitatives: la gran diferència organitzativa-política de les comunitats receptores i la manca d'experiència contrastada dels municipis catalans amb l'Àfrica subsahariana.

quantitativament pot semblar una línia d'ajuda al desenvolupament consolidada, el treball de cooperació a l'Àfrica té dues limitacions qualitatives:

- La gran diferència organitzativa-política de les comunitats receptores dels projectes.
- La manca d'experiència contrastada dels municipis catalans amb l'Àfrica subsahariana.

Per tant, és entre totes les parts implicades que anem establint els criteris de cooperació a partir del plantejament del projecte, de la seva execució i de l'avaluació.

És important remarcar que l'ONG FODDE –Fòrum per un Desenvolupament Durable i Endogen– és la que s'encarrega de la gestió i l'execució de tots els projectes. És una ONG local que treballa per la promoció d'un desenvolupament tot contribuint a la creació de condicions de vida més justes i més dignes, edificades sobre una societat solidària, respectant la identitat cultural de cadascú. Per tant, tenim tres braços d'actuació en la cooperació a les poblacions africanes:

- L'associació d'immigrants GRIMM legalment constituïda (actualment 64 socis, tots immigrants)
- L'Ajuntament en l'àmbit de solidaritat i cooperació i amb pressupost definit
- L'ONG FODDE, gestora i executora dels projectes.

Quin procés segueixen els projectes?

- Les assemblees del GRIMM recullen les demandes dels socis, les estudien, les debaten i les prioritzen
- A continuació es proposa l'actuació a la comunitat, la qual aprova la proposta o fa una nova aportació
- Es busquen vies de finançament

- Es proposa l'elaboració del projecte i la seva gestió a FODDE
- Es fa el seguiment a través de FODDE, de visites dels propis socis i de l'Ajuntament

Un dels projectes amb més pressupost és el que hem anomenat anteriorment, *Construcció d'un pou d'aigua a Jahaly*. Aquest projecte iniciat l'any 1997 i acabat l'any 2001 ha comptat amb un pressupost de més de 20 milions de pessetes i s'ha fet en col·laboració amb el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament. Han participat en el seu finançament més de 15 ajuntaments, el Consell Comarcal, la Diputació de Barcelona i l'Associació GRIMM.

Aquest projecte és el que ens ha donat les pautes per al futur funcionament d'altres projectes donat que:

- Va ser el primer projecte demandat
- Ha permès establir vies de treball amb FODDE
- Consolida el GRIMM
- Ha permès conèixer la implicació de les pròpies comunitats

Pensem que és important detallar breument les activitats realitzades des de l'inici del projecte per poder-lo avaluar en la seva globalitat:

- Informació i sensibilització a les poblacions d'origen dels immigrants
 - Inici del projecte amb la construcció de la cabina de bombeig amb la participació de la comunitat
 - Confecció del reixat
 - Instal·lació del sistema d'irrigació per degoteig
 - Estructuració del Grup d'Interès Econòmic (GIE)
 - Formació dels productors
 - Suport a la comercialització
 - Animació dels productors
 - Promoció de programes d'alfabetització

El projecte *Construcció d'un pou d'aigua a Jahaly* ens ha donat les pautes per al funcionament d'altres projectes.

Dels anys de treball conjunt de FODDE, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, GRIMM i l'Ajuntament en fem una valoració global positiva.

Per les seves característiques d'infraestructura i de dinamització de la comunitat, podem veure que és un projecte global, autosostenible i equilibrat, perquè és la pròpia comunitat la que participa del projecte i la ONG local qui la dinamitza.

Dels anys de treball conjunt de FODDE, el Fons Català de Cooperació al Desenvolupament, GRIMM i l'Ajuntament en fem una valoració global positiva. Aquesta valoració la fonamentem en els resultats del projecte de cooperació al desenvolupament i del treball coordinat amb la població immigrada resident a Sant Celoni:

A. Per a les poblacions d'origen dels immigrants, els efectes positius els concretem en:

- Cada una de les 52 famílies de la comunitat de Jahaly disposa d'una parcel·la productiva de 2,5 hectàrees
- Cada parcel·la, a partir de la formació donada pel tècnic agrícola, té un rendiment econòmic i alimentari suficient per a la família i per a la comercialització
- Els beneficis de la comercialització, els distribueixen en tres parts:
 - Una a fons comú per a la comunitat per invertir en serveis
 - Una altra per l'ONG FODDE per la continuació i l'acompanyament al projecte
 - La tercera per a la família.

El treball de coordinació amb la població immigrada a Sant Celoni possibilita la integració dels immigrants en la vida associativa de la població.

B. El treball de coordinació amb la població immigrada a Sant Celoni possibilita:

- Debatre i entendre conjuntament les causes i els efectes de la immigració
- La integració dels immigrants en la vida associativa de la població
- Mantenir la corresponsabilització de la situació dels pobles del Sud, tant de l'administració com del grup d'immigrants

- Crear una estructura dinàmica de comunicació amb les poblacions d'origen de les persones immigrades.

Per tant, en base a aquests resultats ens atrevim a afirmar que la realització de projectes de cooperació al desenvolupament a les poblacions d'origen dels immigrants té efectes directes en el procés de la immigració, tendint a què deixi de ser una immigració forçada i passi a ser voluntària. Conseqüentment considerem:

- Que hi ha una relació indissoluble entre polítiques locals d'immigració i projectes de cooperació al desenvolupament.
- Que aquestes polítiques municipals s'han d'entendre simplement i fonamentalment com un acompanyament respectuós i solidari de processos d'auto-sostenibilitat política i econòmica de les comunitats del Sud.

4. L'EXPERIÈNCIA DE MATARÓ

Sra. Elena Carrasco, tècnica del Pla Municipal per la Nova Ciutadania de Mataró

A partir del 1990 a Mataró augmenta de forma geomètrica l'arribada de persones procedents d'altres països, triplicant el seu nombre. Comença a augmentar la demanda de traducció des de l'àmbit sanitari i es crea la Unitat de Medicina Tropical a l'Hospital.

L'any 1991 neix l'Oficina Municipal d'Atenció a l'Estranger, des del Departament de Serveis Socials.

L'any 1994 es presenta la Comissió de Minories Ètniques on s'agrupen professionals de la sanitat, associacions d'immigrants i responsables municipals.

L'any 1996 neix el Programa Baa-Ieme d'educació materno-infantil, el Programa Intercultura i es crea el Servei de Mediació Intercultural de Mataró. Al Padró

El 1997 es fa l'estudi de la situació dels immigrants a Mataró i es prepara el pla de treball per als anys següents.

El juny del 2001 s'aprova, per unanimitat política, tècnica i amb el vist i plau del Consell per a la Convivència, el Pla Municipal per a la Nova Ciutadania de Mataró.

del 1996 consten 3.080 persones vingudes d'altres països, amb una població total de 102.018 habitants.

El 1997 es fa l'estudi de la situació dels immigrants a Mataró i es prepara el pla de treball per als anys següents.

L'any 1998 s'elabora el Pla d'Immigració Extracomunitària des del Departament de Serveis Socials.

El 1999 hi ha el canvi de legislatura i es crea la Regidoria d'Igualtat i Solidaritat, que passa a ser la responsable dels Plans Integrals i Transversals. El tema de la immigració passa a aquesta nova regidoria. Aquest any al municipi hi ha 4.140 persones procedents d'altres països.

L'any 2000 es replanteja l'antiga Comissió de Minories Ètniques i es canvia el reglament, fent-la més oberta i donant més opcions de participació a la ciutadania. Així neix el Consell Municipal per a la Convivència de Mataró. L'1 de gener de l'any 2000 la població de Mataró és de 105.685 habitants, 4.140 dels quals són immigrants.

El juny del 2001 s'aprova, per unanimitat política, tècnica i amb el vist i plau del Consell per a la Convivència, el Pla Municipal per a la Nova Ciutadania de Mataró, i el mes de setembre es presenta la proposta d'actuacions que correspon a aquest Pla. Segons el padró d'habitants, a 1 de gener del 2001 hi ha 107.787 persones empadronades a la ciutat, de les quals 5.751 són nascudes fora de l'Estat espanyol.

Esquema Resum del Pla Municipal per a la Nova Ciutadania de Mataró

Línies estratègiques del Pla:

1. La integració de les persones nouvingudes en el marc del respecte pels principis i valors democràtics.
2. La normalització de la prestació de serveis, de la igualtat d'oportunitats i de la qualitat de vida de tots els ciutadans i ciutadanes.

3. La promoció del canvi social i cultural des de la concertació i el consens social i polític.

Metodologia

- Diagnòstic, anàlisi de la realitat
- Treball interdisciplinari i coordinat
- Formulació d'objectius
- Participació i consens, social i polític
- Assignació de responsabilitats als diferents agents implicats
- Participació i coordinació amb altres institucions
- Actuacions
- Avaluació

Consell Municipal per a la Convivència a Mataró

El Consell Municipal per a la Convivència és el principal òrgan de participació ciutadana en el Pla per a la Nova Ciutadania. En formen part 30 persones representants d'associacions d'immigrants, de grups municipals i d'entitats ciutadanes que volen contribuir a un major coneixement i entesa entre totes les persones residents a la ciutat.

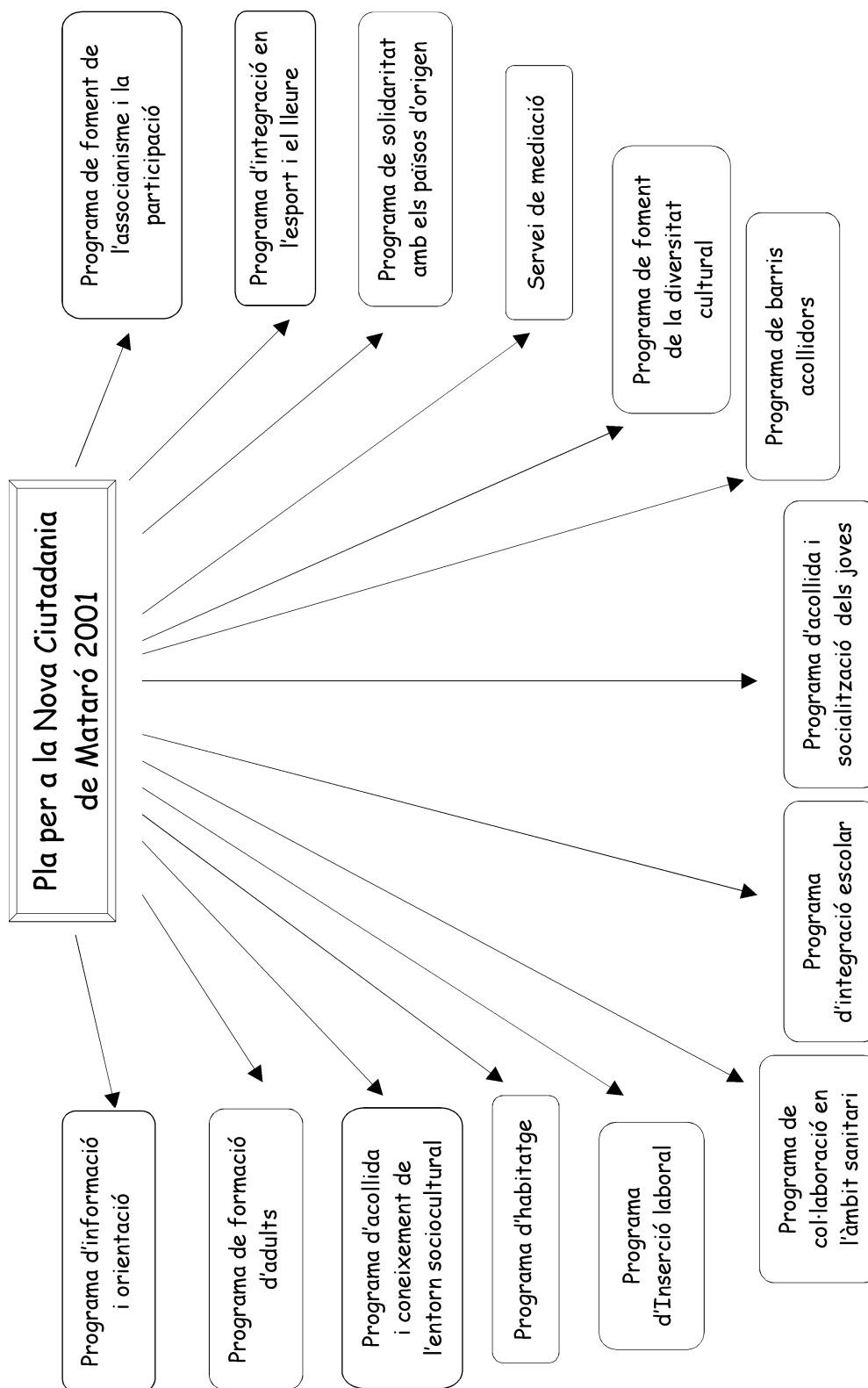
Els agents implicats són:

- Municipi, Ajuntament de Mataró: grups municipals, serveis municipals i organismes autònoms
- Consell Municipal per la Convivència de Mataró

Altres administracions implicades:

- Diputació de Barcelona
- CRID (ConSORCI de Recursos i Documentació per a l'Autonomia Personal)
- Generalitat de Catalunya
- Consell Comarcal

El Consell Municipal per a la Convivència de Mataró és el principal òrgan de participació ciutadana en el Pla per a la Nova Ciutadania.

5. L'EXPERIÈNCIA DE MANRESA

Sr. Josep Vilarnau, tècnic responsable
del Programa Municipal d'Immigració

Introducció i marc general

La ciutat de Manresa compta amb una població d'aproximadament 65.000 habitants i és la capital de la comarca del Bages si bé la seva àrea d'influència s'amplia a altres comarques de la Catalunya central. En els darrers vint anys, s'ha produït un procés de fugida, bàsicament de gent jove, cap a municipis del seu voltant, on el sòl i la construcció són més barats. Això ha provocat una pèrdua poblacional significativa i un envelliment molt important de la població (un 22% té més de 65 anys).

A nivell migratori, la ciutat ja va conèixer els efectes de les immigracions dels anys 50-70 provinents d'altres regions espanyoles, com va ser el cas de tantes poblacions catalanes. És bàsicament a partir de la segona meitat dels 80 –i amb més volum durant els 90–, que la immigració extracomunitària es converteix en un fet nou significatiu i visible.

El principal col·lectiu immigrant és el marroquí, el qual representa un 70% del total, seguit a molta distància per col·lectius com el colombià i l'equatorià, que són en si mateixos una novetat dels anys 2000-2001. En total a la ciutat es troben representats una setantena d'estats, cosa que implica molts més grups culturals i ètnics, i això ens ha situat, en pocs anys, en una realitat intercultural –o si més no, multicultural– impensable fa 20 anys.

El total de població estrangera representa un percentatge del 4% sobre el total de la població de la ciutat (dades de maig del 2001) i l'augment es va consolidant a cada recompte. Aquest percentatge es veu fortament incrementat si s'observa la concentració a determinades zones de la ciutat, especialment al bar-

A partir de la segona meitat dels 80 i durant els 90 la immigració extracomunitària es converteix en un fet nou significatiu i visible a Manresa.

En pocs anys ens hem situat en una realitat intercultural –o si més no, multicultural– impensable fa 20 anys.

ri antic i a altres barris propers que formarien el nucli antic ampliat: el barri antic en *strictus sensus* té un 19% de població immigrada bàsicament marroquina i, dins del barri, hi ha carrers on la concentració estrangera és immensament majoritària. Es donen situacions en les quals la població autòctona evita moure's per aquestes zones que, al mateix temps, han vist sorgir llocs de sociabilitat, de culte, comerços, etc. del col·lectiu que s'hi ha establert.

La concentració en aquestes zones es manté –amb una lenta davallada– motivada perquè s'hi troben els pisos econòmics de la ciutat i pels problemes reals amb què es troba la població immigrant –en especial la marroquina– per llogar o comprar pisos a altres zones.

El fet que per una banda la concentració coincideixi amb la localització del nucli comercial de la ciutat, i dins d'aquest amb certes zones amb crisi del petit comerç i també amb zones amb important degradació urbanística, fan sorgir tensions somortes entre diferents comunitats. La visibilitat del fet migratori a la zona centre fa augmentar la sensació «d'invasió» de la població autòctona, tot i que part d'aquesta població pot viure a altres barris o fins i tot a altres poblacions de la comarca. A més a més, part de la visibilitat té a veure amb l'ús dels espais públics per part de persones amb una altra tradició i amb uns altres costums culturals, amb diferències de vestuari, de color de pell o d'idioma, cosa que fa que la gent fixi més l'atenció en aquesta diversitat. Tots aquests són elements clau a l'hora de plantejar una actuació planificada en el camp migratori i intercultural.

La visibilitat del fet migratori al centre fa augmentar la sensació «d'invasió» de la població autòctona, tot i que part d'aquesta població viu a altres barris o poblacions de la comarca.

El Pla Integral d'Immigració: la seva evolució

Antecedents

La ciutat de Manresa ha concretat un Pla Integral d'Immigració aprovat pel Ple municipal el maig del

2000 i consensuat a nivell de ciutat després d'un temps de diagnosi, discussió, consens etc., com a cim d'un procés de treball d'anys, i com a punt de partida d'un nou model operatiu.

Aquest procés suposava optar per una planificació de l'actuació de ciutat de forma que la transversalitat de les actuacions internament i externa dins l'Ajuntament; la normalització i la globalitat juntament amb l'especificitat; l'aprofundiment democràtic i participatiu donant veu als col·lectius immigrants en la presa de decisions en aquells temes que els afecten com a nous ciutadans; la recerca ferma d'una convivència efectiva; la integració entesa com a procés interactiu entre tots els agents de cara a la construcció d'un «nou nosaltres», etc. fossin elements objectivables en el dia a dia i de cara a l'esdevenidor.

La lenta i nova arribada d'immigrants a títol personal o amb els reagrupaments familiars posteriors va ser aviat observada des d'una plataforma tan propera al peu del carrer com els Serveis Socials d'atenció primària i específicament a la zona centre de la ciutat, des de finals dels 80 i al llarg de la dècada següent. Any rera any, es va anar concretant a nivell de les memòries l'augment de l'atenció a aquests col·lectius i la seva extensió, ja no solament a altres barris de la ciutat, sinó a altres serveis municipals (educació, sanitat, padró, etc.).

Entre les actuacions promogudes des de Serveis Socials n'hi va haver algunes de caràcter temporal –cursos d'alfabetització, de promoció de la dona, de formació per a professionals etc., inclusió en els canals normalitzats: ajudes individuals, accés a centres oberts i altres–, i altres de caràcter estable, amb la necessitat de realitzar actuacions específiques que donessin resposta a problemes específics –conveni anual amb el CITE-CCOO de cara a obtenir un punt d'informació i assessorament legal; conveni amb l'ONG local intercultural Bages per a tothom, de cara

La ciutat de Manresa ha concretat un Pla Integral d'Immigració aprovat pel Ple municipal el maig del 2000 i consensuat a nivell de ciutat.

La clara necessitat d'adaptar-se als canvis i aproximar-se a la nova realitat va fer que el personal dels Serveis Socials veiés la necessitat de formar-se i sensibilitzar-se sobre la immigració.

a facilitar un punt informatiu general i alhora un espai d'intercanvi; acompanyament; participació; difusió, etc.

La clara necessitat d'adaptar-se als canvis i aproximar-se a la nova realitat va fer que professionalment –i en un primer moment, com a personal dels Serveis Socials– es veiés la necessitat de formar-se i procurar un treball de sensibilització i d'autoanàlisi (prejudicis, estereotips...) sobre la immigració i sobre què suposa la interculturalitat. Aquest procés s'anirà ampliant a altres àrees, si bé de forma discontinua i no generalitzable.

A partir de la necessitat de conèixer la realitat sobre la qual es treballa, es van fer dos estudis: un sobre la comunitat marroquina manresana (en col·laboració amb Caixa de Manresa) i un altre sobre la seva situació laboral (en col·laboració amb la Fundació Universitària del Bages).

El 1996 es va fer l'informe per a l'elaboració del Pla Integral i del Programa d'acolliment i integració. El 1997 es va fer un primer intent de crear una Taula de la Immigració, si bé la ruptura entre dues faccions de la comunitat musulmana va fer inviable tractar temes més generals i va haver d'aturar-se el procés.

S'ha d'evitar l'etiquetatge fàcil del fet migratori com un treball exclusiu dels Serveis Socials.

El 1998 es crea la Comissió Interdepartamental d'Immigració, aprovada pel Ple de la Corporació, amb l'objectiu de fomentar el treball transversal intern i de plantejar el fet migratori i intercultural com un compromís compartit, evitant el seu etiquetatge fàcil com a treball exclusiu dels Serveis Socials.

Elaboració i posada en marxa

Fins aquest moment les actuacions eren o bé puntuals o bé més estables, però sense una planificació concreta. Sorgien bàsicament de la iniciativa dels Serveis Socials i amb el compromís polític respectiu que estava mancat d'un encàrrec tècnic específic i

sense dotació pressupostària estable etc. Tot i que l'opció transversal internament i externament prenia cos poc a poc, no serà fins a la concreció de l'encàrrec d'elaborar el Pla Integral d'Immigració que s'obrirà una nova etapa en aquest terreny.

Mercès a una ajuda econòmica de la Diputació de Barcelona i seguint el model emprat en la discussió a nivell de ciutat de l'Agenda 21 (de medi ambient i sostenibilitat), es va fer l'encàrrec a un professional dels Serveis Socials d'elaborar l'estudi i el diagnòstic sobre la situació de la immigració a Manresa. Per fer aquesta tasca es disposava de tres mesos, de l'octubre del 98, al gener del 99. Per una banda es van concretar els principis inspiradors i, per altra, es va recollir la informació disponible a nivell intern (memòries, estudis, informació dels diferents departaments municipals, de la comissió interdepartamental) i es va fer una aproximació a la vivència i a les necessitats verbalitzades i detectades a nivell de ciutat (món associatiu, de les administracions, món econòmic i empresarial, etc.).

L'estructura del treball es va fer girar al voltant de blocs temàtics: demografia, habitatge, serveis socials, cooperació, educació, associacionisme i participació ciutadana, etc. Cada bloc contenia una descripció general del tema en la qual s'exposaven elements a tenir en compte per entendre el punt de partida en les societats del Sud al seu respecte, normatives generals, models etc. i posteriorment concretava la situació a nivell de ciutat, finalitzant amb la concreció de buits, problemàtiques, iniciatives i línies de treball d'interès, sense concretar ni projectes, ni calendari, etc.

En l'elaboració del Pla van posar-se en evidència les importants desconeixences mútues entre autòctons i nouvinguts, els prejudicis i els estereotips existents, les tensions somortes i les mancances existents a tots nivells i en tots els camps sense massa excepció. La tasca va finalitzar en aquesta part i es

En l'elaboració del Pla van posar-se en evidència les importants desconeixences mútues entre autòctons i nouvinguts.

va haver d'esperar una segona fase (d'octubre del 99 al març del 2000), per finalitzar l'encàrrec i elaborar la part operativa o Pla Ciutadania, amb una discussió a nivell de ciutat tant a nivell municipal intern (comissió interdepartamental, equip de govern, grups municipals d'oposició) com extern, amb les entitats cívi-ques, amb altres administracions, amb el món econòmic, etc. Els contactes van ser individuals i es va finalitzar amb una jornada de treball conjunta.

Aquest document s'estructura amb objectius, temporalització, projectes, recursos, entitats o administracions implicades, etc. i pretén concretar i implicar tots els agents en la planificació i l'execució de l'acció.

Determinats projectes són assumits des de l'Administració municipal, altres busquen la col·laboració amb altres agents o bé assenyalen la responsabilitat principal d'altres administracions en la matèria.

Aquest document va ser assumit a nivell ciutadà i va ser aprovat pel Ple municipal el maig del 2000, buscant el consens en les línies estratègiques principals i en els principis inspiradors. Un dels temes claus és evitar la politització del fet migratori, que podria provocar una ruptura molt greu en la convivència ciutadana. El fet que fins ara no s'hagi produït una «prova de foc» fa que mantinguem el consens a un nivell més teòric que real.

És precisament el compromís polític de l'equip de govern per tirar endavant el Pla l'element principal i necessari per poder fer efectiva una política municipal clara i decidida en aquest terreny. La continuïtat del Pla va patir una nova ruptura temporal a nivell tècnic, ja que no serà fins el gener del 2001 que s'aconsegueix alliberar un professional (el mateix que va fer l'estudi) perquè es dediqui al programa interdepartamental d'immigració. Aquest professional passa a dependre dels Serveis Socials als Serveis a la Persona, mantenint-se la dependència política del regidor de Serveis Socials i Educació, que alhora és qui més

Un dels temes claus és evitar la politització del fet migratori, que podria provocar una ruptura molt greu en la convivència ciutadana.

ha promocionat el Pla i l'encarregat per l'equip de govern de fer-ne el seguiment tot situant-se com un dels dos programes transversals: el d'immigració i el de joventut.

El canvi de dependència ajuda a situar el Pla en un nivell per sobre d'un sol servei i facilita una major llibertat en la coordinació i les iniciatives. La Comissió Interdepartamental va fer una tasca molt important a l'hora d'elaborar el Pla, ja que va esdevenir una plataforma de discussió interna i amb els seus respectius departaments i serveis, i es va aconseguir la vinculació dels representants a la Comissió respecte al tema per sobre del fet de ser elegits pels seus superiors per formar-ne part.

Serà a partir del programa operatiu que començaran a endegar-se projectes concrets tant a nivell únicament municipal (cercant la visió transversal) com compartits amb altres administracions o entitats que parteixen tant d'un punt de vista universalista, com específic, transversal i consensuat. Entre aquests projectes hi ha l'Espai Jove, projecte de col·laboració entre Ajuntament i Càritas Manresa, que ocupa dos educadors per treballar amb nois del carrer d'origen bàsicament immigrant, entre 12 i 20 anys, amb diverses necessitats específiques temporals; un projecte d'elaboració de material audiovisual sanitari per treballar en grup des de les àrees bàsiques, projecte finançat per l'Ajuntament i en col·laboració amb l'ICS; l'edició de la Guia del Nou Ciutadà, que ha de facilitar el coneixement inicial del funcionament de la societat i de la ciutat al nouvingut; la represa de la Taula de la Immigració com a plataforma de debat, participació, coordinació i unió d'esforços; el suport a l'associacionisme; l'elaboració d'un programa de formació i sensibilització estable a nivell municipal; l'ús de plataformes àmplies com el Fòrum de Manresa per tal de tractar anualment diversos aspectes de la migració i la interculturalitat; la creació d'un servei municipal de

La Comissió Interdepartamental de Manresa va fer una tasca molt important a l'hora d'elaborar el Pla, ja que va esdevenir una plataforma de discussió interna amb els seus respectius departaments i serveis.

El període de gairebé un any d'aplicació del Pla dóna una idea de les línies i els reptes que es volen seguir i als quals es vol donar resposta.

mediació per a l'habitatge adreçat a tota aquella població amb dificultats per accedir al mercat normalitzat d'habitatges, etc.

A tot plegat, cal sumar una altra línia de treball: la que suposa que la comarca iniciï el seu propi Pla d'Immigració, a través de la Generalitat i d'una empresa privada, que encara es troba en la fase de discussió del diagnòstic. L'Ajuntament ha de participar en el seguiment i en la coordinació i el treball comú, però sense deixar el seu propi Pla municipal.

Com es pot veure, el treball tot just comença. El període de gairebé un any d'aplicació del Pla, dóna una idea del camí iniciat i de les línies i els reptes que es volen seguir i als quals es vol donar resposta. No hem d'obviar, però, les dificultats en el treball del dia a dia a l'hora de tractar una temàtica tan delicada com aquesta i alhora de pretendre-la transversal, consensuada, participativa, etc.

6. L'EXPERIÈNCIA D'OLESA DE MONTSERRAT

Sra. Montserrat Muñoz, tècnica responsable del Servei d'Immigració

Els plans integrals d'immigració: una experiència transversal

En els 80 la immigració respon al perfil d'homes sols, d'entre 20 i 40 anys, que tenen com a objectiu estalviar enviar recursos al país d'origen i seguir camí cap al nord d'Europa.

Olesa de Montserrat és una vila emplaçada al Baix Llobregat Nord que en l'actualitat té 19.031 habitants, dels quals 1.026 són estrangers de diferents procedències. Els primers immigrants estrangers arriben a Olesa de Montserrat als anys 70, però no és fins a mitjans dels anys 80 que es comença a donar un flux migratori més important. En els 80 la immigració respon al perfil d'homes sols, d'edats entre els 20 i 40 anys, que tenen com a objectiu estalviar tant com els sigui possible, enviar recursos al país d'origen i se-

guir camí cap al nord d'Europa. Arriben a la vila seguint les xarxes informals que tenen l'inici precisament en els punts d'origen. Amb el temps, i ja situant-nos en els anys 90, els objectius d'aquells immigrants varien i el reagrupament familiar pren una importància rellevant un cop la situació laboral i d'habitatge ho permet. A partir de l'any 1996 creix substancialment el nombre de famílies immigrades residents al municipi.

El grup amb major representació és, amb diferència, el procedent del nord d'Àfrica. Consta de 746 persones, de les quals 728 són del Marroc i concretament de les zones rurals de Nador. De la mateixa manera, cal destacar que la població procedent de l'Amèrica del Sud va augmentant amb una línia de creixement ascendent des de l'any 2000 amb la dolarització de països com Equador. Tot i estar molt per sota del col·lectiu marroquí, l'equatorià és el segon col·lectiu en nombre i és el que creix més ràpidament. Pel fet que les persones arribades siguin procedents de diferents llocs de l'Equador i que estiguin iniciant un reagrupament, podem dir que l'any vinent aquest col·lectiu creixerà encara molt més.

Des de mitjans dels anys 80 a Olesa de Montserrat comencen a proliferar barraques que acullen població immigrada procedent del nord del Marroc. A partir d'una primera construcció de pedra situada en un terreny privat, es construeixen altres barraques amb fustes i materials residuals i la zona es converteix en un lloc de pas. Alguns ocupants deixen les barraques per instal·lar-se en pisos, altres segueixen camí i un grup es va quedant, any rere any, vivint en les barraques mentre s'hi continua instal·lant altra gent.

Aquests dos punts –el barraquisme i l'arribada de famílies–, amb la conseqüent diversificació del perfil de la gent immigrada, són els punts de partida del que avui es coneix com a Programa Immigració, emmarcat dintre de l'Àrea de Serveis Personals en la Regidoria de Serveis Socials.

En els 90, els objectius d'aquells immigrants varien i el reagrupament familiar pren una importància rellevant.

El barraquisme i l'arribada de famílies a Olesa són els punts de partida del que avui es coneix com a Programa Immigració.

El primer treball va ser fer immersions continuades en el col·lectiu per conèixer la realitat de la població immigrada.

Donada la manca d'informació contrastada referida al col·lectiu d'immigrants, ja que no s'havia fet cap estudi al respecte i sabent que molta gent no accedia als diferents serveis que hi ha en la vila, el primer treball va ser fer immersions continuades en el col·lectiu utilitzant tècniques de xarxa i de bola de neu, per conèixer la realitat de la població immigrada en tant que persones emigrants i immigrants. Posteriorment, l'any 1997, Olesa de Montserrat va participar en l'estudi del Pla Intermunicipal d'Immigració del Baix Llobregat Nord, del qual van sortir, a més de dades concretes, línies d'actuacions a seguir.

A partir de les dades obtingudes, es posa en marxa una política migratòria per tal de facilitar la integració i fomentar la igualtat, la tolerància i la solidaritat entre totes les persones que viuen a Olesa de Montserrat. S'estableixen els objectius marc de les actuacions i es comença a treballar en projectes concrets adreçats tant a la població immigrada com a la població autòctona en funció de les realitats i de les necessitats existents.

El primer projecte concret estava relacionat amb el barraquisme i després es redefeix i la població diana passa a ser aquella que viu en habitatges que no reuneixen les condicions d'habitabilitat.

El primer projecte concret estava relacionat amb el barraquisme. D'una banda, es va dissenyar el Projecte de Rehabilitació d'Habitatges que a grans trets consisteix a rehabilitar una casa antiga, en greu estat de deteriorament, per convertir-la en tres habitatges de caràcter social, mentre dura la cessió a l'Ajuntament per part dels propietaris. Prèviament es va fer l'Estudi d'Infrahabitatge d'Olesa de Montserrat, per seleccionar l'immoble diana del projecte de rehabilitació. Paral·lelament al desenvolupament de la rehabilitació, es va anar treballant amb els ocupants de les barraques, fent, en alguns casos, de mediadors entre ells i les agències immobiliàries que controlaven el mercat de lloguer a la vila i en altres casos cercant altres vies perquè poc a poc es desallotgessin les barraques, comptant amb el compromís dels barraquers que les barraques buides no serien ocupa-

des per altres persones i enderrocant i cremant en tres fases les barraques desocupades, fins que al novembre de l'any 1997 es crema l'última. En aquests moments el projecte de rehabilitació es redefineix i la població diana passa a ser aquella que viu en habitatges que no reuneixen les condicions d'habitabilitat. Vinculat al projecte de rehabilitació, s'ha fet també un Curs Horizon de Construcció adreçat a joves immigrants menors de 25 anys i un pla d'ocupació.

Durant l'any 1996 es posa en funcionament un punt d'informació específic que té com a objectiu principal facilitar l'accés als recursos normalitzats de la vila a tots els ciutadans immigrants i que també es fa càrrec de donar informació sobre aspectes relacionats amb la documentació relacionada directament amb la immigració, per la qual cosa se signa un conveni amb UGT AMIC que s'encarrega també de tramitar la documentació. En el seu conjunt, el punt d'informació ha estat i continua sent un lloc estratègic de coneixement i traspàs d'informació bidireccional. És el lloc on la població immigrada acudeix per informar-se, entre d'altres coses, de com accedir als serveis normalitzats i on també s'adrecen entitats, empreses, persones a títol individual i altres institucions municipals o supramunicipals per conèixer aspectes relacionats amb la immigració.

També durant l'any 1996 es posen en marxa els cursos d'alfabetització que a partir de l'any 1998 s'anomenaran Taller de Llengua i es convertiran en un espai d'aprenentatge de la llengua castellana, de l'entorn i dels codis culturals de la societat d'arribada. Inicialment en aquest projecte hi participen l'Ajuntament i la Creu Roja d'Olesa, i a partir de 1999 també ho farà l'Escola d'Adults que a finals de l'any 2000 es farà càrrec oficialment dels tres grups d'alumnes (dos d'homes i un de dones) gràcies a la contractació per part de l'Ajuntament d'una professora. Això fa més fàcil la incorporació als grups re-

Es posa en funcionament un punt d'informació que facilita l'accés als recursos normalitzats i dóna informació sobre aspectes relacionats amb la documentació.

El traspàs d'informació és bidireccional: la població immigrada acudeix per informar-se i també s'hi adrecen entitats, empreses i altres institucions per conèixer aspectes relacionats amb la immigració.

glats de l'Escola d'Adults. Per al curs 2001-2002 s'amplia l'oferta amb un grup mixt, adreçat al col·lectiu de xinesos, ajustat als horaris en què poden assistir-hi.

Des de l'any 1996 i fins l'any 1998 s'ha celebrat la Festa de la Fi del Ramadà, oberta a tots els ciutadans de la vila, en la qual el col·lectiu musulmà ha mostrat aspectes culturals propis a la resta de conciutadans; s'han fet pastes i te àrabs; s'ha escoltat i ballat amb música àrab, i s'han pogut establir vincles relacionals entre la població immigrada i la població autòctona de manera individual i col·lectiva. Aquestes festes, però, no han estat els únics espais interculturals que s'han facilitat. El col·lectiu també ha participat en diverses edicions del Pessebre Vivent; han rebut una invitació del Teatre de La Passió d'Olesa per veure la representació; dintre els actes de la Festa Major de l'any 1996 es va fer l'Exposició d'Art Casolà, preparada per les dones del col·lectiu marroquí i la conferència "El perquè de la igualtat, la tolerància i la solidaritat".

Les dones han estat un grup amb el qual s'ha treballat a fons perquè juguen un paper molt important en la integració personal i familiar.

Des dels inicis del Programa Immigració es va veure la necessitat de crear un espai en el qual diversos agents socials poguessin compartir experiències.

Les dones han estat un grup amb el qual s'ha treballat a fons i s'hi continua treballant, perquè entenem que juguen un paper molt important en la integració personal i familiar. Per això, a més de potenciar la seva participació en el Taller de Llengua, s'han fet diverses accions com ara organitzar sortides, fer trobades, el curs Horizon de cuina mediterrània, el curs per a l'obtenció del carnet de manipuladores d'aliments, xerrades informatives diverses entorn a la salut, l'alimentació, la dona... i s'ha potenciat que participin en diversos actes del municipi i en l'escolarització dels seus fills.

Per treballar el fenomen migratori, ja des dels inicis del Programa Immigració es va veure la necessitat de crear un espai en el qual diversos agents socials poguessin compartir experiències, coordinar accions i plantejar-ne de noves, i informar-se sobre la immigra-

ció a Olesa i els canvis que es van produint. Per aquest motiu es va posar en marxa la Comissió d'Immigració, formada per les regidories de Serveis Socials, Ensenyament, Promoció Econòmica, Urbanisme, Cultura-Participació Ciutadana, Joventut-Esports, Policia Municipal, el CAP Olesa, entitats com Creu Roja, VISC Casal, la Federació d'Associacions de Veïns d'Olesa de Montserrat (FAVOM) i el Col·lectiu d'Immigrants residents a Olesa. En funció dels projectes dissenyats es constitueixen grups de treball que porten a terme les accions dissenyades i que després donen compte al conjunt de la Comissió. L'any 1998 la Comissió funciona de manera normalitzada amb reunions periòdiques que han donat com a resultat, a més de la major preparació dels tècnics i d'altres agents socials per treballar amb la població immigrada, diversos projectes concrets que han estat valorats molt positivament tant des de la pròpia comissió com per altres entitats i institucions municipals i supramunicipals.

La Comissió d'Immigració ha elaborat i fa el seguiment del projecte Pla d'Acollida del municipi que consisteix en l'organització dels diferents passos i la coordinació dels serveis als quals ha d'adreçar-se una família o una persona que acaba d'arribar al municipi. El Pla d'Acollida va des de la recepció al Punt d'Informació, a l'entrada a l'escola o als serveis d'inserció laboral –depenent de l'edat–, passant per l'empadronament, els serveis mèdics, el Taller de Llengua, el Barri Jove i la regularització de la documentació. Aquest circuit dura aproximadament un mes, temps en què els menors de 16 anys assisteixen a l'Aula de Primera Acollida –que també és un projecte que surt de la Comissió d'Immigració– on treballen la direccionalitat en l'escriptura, vocabulari bàsic en català, algunes pautes en hàbits quotidians, etc., i elaboren un dossier que després es porta a l'escola, on la monitora informa del treball realitzat per cada alumne.

De la Comissió també ha sortit el projecte Barri

El Pla d'Acollida organitza i coordina els serveis als quals ha d'adreçar-se una família o una persona que acaba d'arribar al municipi.

En el projecte Barri Jove els participants aprenen a compartir, a viure la interculturalitat, a fer activitats en grup, etc. per després passar a entrar en entitats normalitzades de la vila.

Jove, un projecte adreçat a joves de 12 a 18 anys, tant immigrants com autòctons, que té com a objectiu principal la pràctica de l'educació en el lleure. Va sorgir en detectar que un contingent important de nois i noies d'aquestes edats no participava en cap activitat extraescolar i, en el cas de la població immigrada, que les famílies desconeixien què és el lleure i quines activitats s'ofereixen. S'ha creat un casal al barri La Central, que ofereix activitats diverses com tallers manuals i esports. En aquest espai els participants aprenen a compartir, a viure la interculturalitat, a fer activitats en grup, etc. per després passar a entrar en entitats normalitzades de la vila. Aquest projecte s'emmarca dintre del Pla per a la interculturalitat en el lleure, *Calidoscopi*, impulsat per la Fundació Jaume Bofill i la Secretaria General de Joventut de la Generalitat de Catalunya.

Les Jornades de Diversitat Cultural i Solidaritat també han requerit de la coordinació transversal, en la qual el Programa Immigració participa directament. Aquestes jornades s'han celebrat els últims cinc anys i s'emplacen a la Biblioteca Popular Santa Oliva que durant l'últim trimestre de cada any ofereix conferències, exposicions, contes, teatre i cursos relacionats amb la diversitat cultural. L'èxit de participació i la qualitat d'aquestes jornades ha fet que la biblioteca rebés el reconeixement de Biblioteca associada a la UNESCO.

En l'àmbit del treball, s'han fet dos projectes específics: d'una banda el projecte INTEGRA-RAINBOW que ha consistit en la incentivació empresarial per a la contractació d'immigrants que prèviament havien assistit al curs de soldadura que es feia des de Promoció Econòmica; i d'altra banda, el Curs d'Habilitats Socio-laborals com a curs específic per als joves immigrants alumnes del curs de soldadura. El resultat ha estat la inserció laboral del 100% del alumnes dels diferents cursos que es van oferint anualment. El treball coordi-

nat entre el Programa Immigració i l'Oficina de Promoció Econòmica ha facilitat el contacte amb els joves immigrants, així com la seva incorporació a aquests cursos normalitzats. També s'ha treballat, en el mateix sentit, en l'Escola Taller l'Areny del Molí.

La línia que se segueix és que, en la mesura que sigui possible, la població accedeixi i faci ús dels serveis normalitzats que ja existeixen, si bé cal fer un treball previ perquè sigui així, donat el desconeixement de l'entorn, dels recursos i dels codis culturals que, juntament a les dificultats per utilitzar alguna de les llengües vehiculars, es donen amb freqüència en un contingent important de la població immigrada olesa. Val a dir, però, que estem vivint un nou procés migratori procedent de l'Amèrica del Sud, que comparteix algunes de les característiques del moviment procedent del Magrib, però que té particularitats diferents.

El Programa Immigració és un punt de referència per a altres municipis i institucions. En l'actualitat s'està treballant en la seva implementació supramunicipal, amb els ajuntaments d'Esparreguera i d'Abrera, per tal de coordinar accions i fer projectes mancomunats.

Per dur a terme els diferents projectes que formen part del Programa Immigració, es compta amb el suport de la Diputació de Barcelona, la Generalitat de Catalunya i entitats com la Fundació Jaume Bofill que fan aportacions, ja sigui a nivell tècnic o en forma de recursos econòmics, a alguns dels projectes concrets. De tota manera, el que és clar i el temps així ens ho ha fet veure, és que no és possible obtenir els resultats desitjats si no hi ha implicació de les diferents àrees de l'Ajuntament així com de la societat civil, i això ens porta directament a parlar del que entenem per transversalitat.

Definiria transversalitat com un mode de treball ideal en el qual les línies (barreres imaginàries depar-

La línia que se segueix és que, en la mesura que sigui possible, la població accedeixi i faci ús dels serveis normalitzats que ja existeixen.

Estem vivint un nou procés migratori procedent de l'Amèrica del Sud, que comparteix algunes de les característiques del moviment procedent del Magrib, però que té particularitats diferents.

No és possible obtenir els resultats desitjats si no hi ha implicació de les diferents àrees de l'Ajuntament i de la societat civil.

tamentals, o entre administració i entitats) es difuminen a favor d'un treball conjunt integral amb l'objectiu de donar respostes consensuades úniques després de la participació activa dels agents en tot el procés.

Per aconseguir-ho hi ha unes premisses bàsiques, que des del meu punt de vista són:

- Punts de vista diferents han de convergir en una línia única
- Tots els implicats han d'estar disposats a treballar conjuntament
- S'ha de saber renunciar a la "titularitat" d'una acció o projecte

Els fruits positius d'aquesta manera de treballar són:

- Tothom s'hi sent implicat i, per tant, la predisposició i la resposta són millors
- L'elaboració de projectes i accions és més lenta, però amb resultats més efectius
- S'estalvien recursos materials i humans quan hi ha una bona coordinació i planificació
- La suma d'aportacions enriqueix el resultat
- Totes les accions tenen un marc establert i s'eviten "xiringuitos" innecessaris i improductius
- Es treballa més per la prevenció que de manera individual

Però tot no és positiu; hi ha qüestions que dificulten el treball:

- No tots els agents socials estan en el mateix punt de sensibilització, per tant, es requereix sovint un sobreesforç pedagògic que a vegades no es veu clar.
- Pot haver-hi interessos particulars, no sempre definits, que impliquen un toc directe a la filosofia del treball conjunt.
- Estructuralment és de difícil implementació, ja que aposta per noves dinàmiques de treball que tren-

La transversalitat és estructuralment de difícil implementació, ja que aposta per noves dinàmiques de treball que trenquen amb esquemes molt arrelats en l'Administració i les entitats.

quen amb esquemes molt arrelats en l'Administració i també en les entitats.

Com ja s'ha pogut veure abans, la nostra manera de treballar la transversalitat té un espai propi: la Comissió d'Immigració formada per agents socials de la vila. El Programa Immigració té un abans i un després clarament definit a partir de la constitució de la Comissió l'any 1998, i la idea és que es vagi ampliant amb major nombre de participants, especialment pel que fa a les entitats de la vila, que són part implicada directament en la convivència i la cohesió social.

7. L'EXPERIÈNCIA DE BARCELONA

Sr. Valentí Ríu, responsable Operatiu
del Pla de la Interculturalitat, Servei a les Persones,
de l'Ajuntament de Barcelona

Companyes, i companyes. Primer de tot vull excusar el Sr. Eduard Spagnolo, gerent dels Serveis a les Persones de l'Ajuntament de Barcelona, a qui ha estat impossible de participar per una urgència d'última hora.

Avui tractem d'immigració i municipis, i compartim taula amb diversos companys i companyes que, en diferent grau, han d'assolir nous reptes i realitats davant un fenomen estructural força important, significatiu i en el qual ens juguem molt del futur de les nostres ciutats.

Barcelona és un referent i ha estat una ciutat capdavantera en molts plantejaments de progrés per millorar les condicions integrals de la seva ciutadania. Fa molts anys que treballem els temes relacionats amb la immigració. Barcelona té una llarga experiència en la convivència entre persones de procedències i cultures diverses, fruit de les successives onades migratòries que s'han produït durant aquest segle.

Barcelona té una llarga experiència en la convivència entre persones de procedències i cultures diverses, fruit de les successives onades migratòries que s'han produït durant aquest segle.

Barcelona té experiència també en actuacions municipals, esdeveniments socials i culturals que, des de fa anys, s'han desenvolupat a la nostra ciutat per tal de facilitar la integració de les persones immigrants estrangeres i de les minories ètniques, i posar de manifest que la diversitat cultural és un element d'enriquiment per a la convivència ciutadana. Així mateix, com a ciutat europea, l'experiència d'altres ciutats europees ha servit també com a punt de referència per a Barcelona.

En els darrers vint anys, Barcelona, com altres ciutats, ha viscut un canvi significatiu en els processos migratoris. Espanya va deixar de ser un país d'emigració per convertir-se en un país de destí d'immigrants. Molts homes i dones d'altres països han arribat a la ciutat en busca d'unes condicions de vida millors. Malgrat aquesta història, el fenomen migratori que les ciutats catalanes aborden a l'inici del segle no té res a veure amb els fenòmens migratoris que van transformar el segle precedent. Aquest no és un fenomen nou a altres ciutats europees que també treballen perquè l'acollida, el reconeixement i la integració d'aquestes persones siguin, més enllà de la tolerància, els eixos principals d'una convivència multiètnica.

Aquest és un repte cabdal de les nostres societats i, a la vegada, el millor antídot contra qualsevol temptació de racisme o xenofòbia. En conseqüència, l'Ajuntament de Barcelona va aprovar l'any 97 el Pla Municipal d'Interculturalitat com a expressió d'un compromís polític en favor de la integració i la convivència. Però la nova realitat i els fenòmens migratoris de l'any 2000 han estat força importants i han iniciat un procés d'àmplies arrels estructurals que modifiquen substancialment el marc de les relacions entre la societat d'acollida i el fenomen migratori emergent que vivim.

En un moment en què la immigració estrangera augmenta, cal ser sistemàtics i fer un treball seriós.

L'Ajuntament de Barcelona va aprovar l'any 97 el Pla Municipal d'Interculturalitat com a expressió d'un compromís polític en favor de la integració i la convivència.

Les noves corrents migratòries són molt difícils de planificar, i els fluxos depenen de moltes variables que des de les ciutats no podem controlar de cap manera. Malgrat tot, cal conèixer exactament quins són els nous condicionants de les nostres noves realitats i quines oportunitats, problemes, riscos i avantatges ens proporcionen. Molts problemes són en realitat un mirall de les nostres pròpies mancances o de les limitacions d'un vell model, d'un discurs que ens ha estat molt útil durant més de 20 anys, però que cal transformar. Hem de saber transformar el discurs assistencialista i universal per un de nou adaptat a les noves realitats. Barcelona ha treballat, i força, aquests aspectes. Però hi ha molt de soroll, hi ha molta passió i, sovint, certes distorsions que compliquen les nostres percepcions, canvien les nostres actituds i modelen noves –bones o dolentes– pràctiques.

Una de les qüestions que planteja la convivència ciutadana són les relacions entre les diverses comunitats nouvingudes que sovint plantegen nous desafiaments i noves problemàtiques. Els nouvinguts arriben cercant oportunitats laborals. Per tal de treballar calen papers. I la ciutat té un color i unes opcions diferents si es gaudeix de papers o si no se'n gaudeix. Treball, habitatge, escola... tot és més fàcil si es disposa de papers. La convivència és possible si la gent es troba en condicions de viure i de conviure. Malauradament, els canvis associats a diverses mesures polítiques, com les lligades als marcs legals tenen la seva importància sobre la nostra ciutat.

Hi ha una competència fonamental que els ajuntaments no tenim: no donem papers. I la gent arriba, amb papers o sense, i desitja establir-se a les nostres ciutats, grans o petites, i als nostres barris. És per això que des d'ara, cal assumir aquesta realitat i adoptar aquelles mesures, amb drets i deures, que afavoreixin la convivència i la inserció social de totes

Molts problemes són en realitat un mirall de les nostres pròpies mancances o de les limitacions d'un vell model que cal transformar.

La convivència és possible si la gent es troba en condicions de viure i de conviure.

les persones que viuen a la ciutat, siguin quines siguin la seva cultura, la seva procedència, les seves creences, la seva nacionalitat, els seus costums o la seva llengua. A Europa, aquesta diversitat ha esdevingut una característica de la societat, especialment a les grans ciutats, i Barcelona ha de beneficiar-se d'aquesta experiència.

La Barcelona del segle XXI té el repte de construir una ciutat amb un model de convivència fonamentat en el reconeixement i l'apreciació de la diversitat cultural, la interculturalitat i la igualtat de drets i oportunitats; un model de ciutat que eviti la discriminació o la segregació d'algunes comunitats ètniques. Però també es conscient que l'oferta és limitada, que calen nous recursos i un canvi real. Els problemes i les oportunitats són noves. El pla de la Interculturalitat cal fer-lo operatiu i, per tal d'aconseguir-ho, cal la participació activa de la població de Barcelona, de les entitats i associacions ciutadanes i del conjunt de les administracions. Per a l'Administració municipal es tracta, doncs, de promoure una política integral, participativa, coordinada i consensual que faciliti la consecució d'aquest gran objectiu per a la nostra ciutat.

L'estratègia municipal

El Pla de la Immigració de l'Ajuntament de Barcelona vol recollir el conjunt d'actuacions que es porten a terme des del Govern local, coordinant-les sota un marc de globalitat i transversalitat que estableix els principis d'actuació a la ciutat en matèria de política migratòria i d'integració social. El manteniment dels principis democràtics de la societat barcelonina i la visió intercultural són el punt de partida per assegurar la convivència, la cohesió social i la governabilitat a la ciutat.

Les actuacions del Govern municipal venen definides pel model d'integració que escull la ciutat. Tan-

mateix, aquest, es basa primer de tot en el marc legislatiu actual, el qual posa els límits i configura les línies de treball, la responsabilitat de cada administració i les condicions legals de drets i obligacions bàsiques de les persones. En funció d'aquest marc, de la situació actual i de la voluntat política del Govern de la ciutat, l'estratègia municipal es basa en les següents sis idees:

- La realitat a la ciutat de Barcelona
- El discurs sobre la immigració
- La corresponsabilitat entre els actors socials
- El finançament dels serveis
- L'accés als serveis municipals
- El Pacte per a la integració social dels immigrants

En aquest darrer sentit, qualsevol estratègia d'integració de les persones immigrants a la societat barcelonina s'ha d'enquadrar en un Pla d'actuació que es basi en un triple pacte social per a la immigració:

- Un **pacte extern**, institucional, que impliqui a més a més de l'Ajuntament, l'Administració de l'Estat i a la Generalitat de Catalunya. Dins del seu marc s'ha d'impulsar una política transparent de fluxos migratoris i alhora s'ha de negociar, entre d'altres coses, el finançament necessari per assegurar la viabilitat de les actuacions que s'acordin.

- Un **pacte intern**, polític, entre tots els partits del Consistori, que reconeixent els diferents punts de partida faciliti el necessari consens sobre les accions a dur a terme basat en el compromís de la no instrumentalització partidista.

- Un **pacte de tots els agents socials**, incloses les associacions d'immigrants, des del compromís d'assumir, difondre i aplicar el Pla cadascú des de la seva capacitat i responsabilitat.

Les actuacions del Govern municipal es basen primer de tot en el marc legislatiu actual, el qual posa els límits i configura les línies de treball, la responsabilitat de cada administració i les condicions legals de drets i obligacions bàsiques de les persones.

L'Ajuntament ha d'incorporar dins del possible les diferents sensibilitats per assegurar la màxima aprovació i adhesió.

Tenim el repte de construir una ciutat amb un model de convivència fonamentat en el reconeixement i l'apreciació de la diversitat cultural i la igualtat de drets i oportunitats per a tothom.

L'Ajuntament, des de la seva posició de lideratge i des de l'orientació ideològica que el caracteritza, ha d'incorporar dins del possible les diferents sensibilitats per assegurar la màxima aprovació i adhesió en cadascun dels tres nivells.

En aquest sentit, seria convenient establir una Taula de coordinació amb les administracions responsables dels fluxos d'immigració.

L'Ajuntament de Barcelona vol assumir un paper capdavanter d'impuls i de suport envers tot allò que es desprèn del fenomen de la immigració a la nostra ciutat. Avui en dia, tenim el repte de construir una ciutat amb un model de convivència fonamentat en el reconeixement i l'apreciació de la diversitat cultural i la igualtat de drets i oportunitats per a tothom. El model de ciutat de Barcelona ha de poder garantir la integració de totes les persones i comunitats que viuen a la ciutat i el ple exercici dels seus drets.

Principis rectors del Pla

La finalitat del Pla és la integració plena dels immigrants en la societat d'acollida. Per fer-ho, el Pla es fonamenta en una sèrie de principis que orienten el conjunt de línies estratègiques i accions descrites:

- **Convivència.** La convivència és el principal motor de la societat i el principi que articula el desenvolupament social, polític i econòmic de Barcelona.

- **Coordinació.** La política d'immigració és una responsabilitat col·lectiva. El Pla té la voluntat que els diferents nivells de govern estableixin una coordinació efectiva a la ciutat de Barcelona posant en funcionament els mecanismes necessaris per fer-ho possible. D'altra banda, el Pla també defensa la concertació, cooperació i coordinació efectiva amb la iniciativa social de la ciutat, molta de la qual està ja intervenint amb eficàcia en el treball amb la població immigrant.

- **Democràcia.** La democràcia és el valor màxim

de la nostra societat i els principis que la sustenten són els requisits que han de ser compartits per tots els que volen integrar-se a la societat de Barcelona. Entre ells, defensem la posició de trobar-nos en una societat laica.

■ **Globalitat.** El Pla de la immigració és un projecte únic per a la ciutat que aglutina el conjunt de les actuacions a favor de la integració dels immigrants des d'una visió global del què succeeix i de les tendències de futur per Barcelona. La política municipal s'engloba en un sol projecte de futur.

■ **Igualtat.** El Pla defensa la igualtat de totes les persones davant la llei i també la igualtat de drets, deures i oportunitats per a tots els ciutadans de Barcelona amb independència del seu lloc d'origen, religió o condició socioeconòmica. La promoció de la participació social de les persones immigrades és un valor inherent a cada una de les línies, accions i objectius del Pla.

■ **Informació.** Un pla d'aquestes dimensions necessita informació actualitzada i constant de l'evolució i la situació de les persones immigrades a la ciutat. L'Observatori de la Immigració proporcionarà de forma sistemàtica les dades necessàries per a la planificació i el seguiment de les actuacions del Pla. Paral·lelament, la informació a tots els actors implicats en el desenvolupament del Pla i a les persones immigrades és un element imprescindible per al bon èxit de les actuacions.

■ **Integralitat.** El Pla desenvolupa línies de treball en diverses direccions que apleguen el conjunt de l'actuació municipal. En cada un dels eixos temàtics sobre els quals es desenvolupa el Pla es contemplaran les fórmules d'atenció, prevenció i promoció i de les persones immigrants. La prevenció serà un element cabdal, ja que en la situació actual cal anticipar-se a aquelles situacions que puguin ser generadores de conflictes.

L'Observatori de la Immigració proporcionarà de forma sistemàtica les dades necessàries per a la planificació i el seguiment de les actuacions del Pla.

■ **Interculturalitat.** La interculturalitat és el valor que orienta les realitzacions del Pla i representa la visió mitjançant la qual s'articulen les propostes d'integració de les persones immigrants, respectant en tot moment i reconeixent la seva diversitat cultural. Això suposa un rebuig decidit a qualsevol tipus de discriminació i també la promoció de la tolerància i el respecte mutu entre persones procedents de diferents cultures i llocs d'origen.

■ **Normalització.** És objectiu bàsic del Pla atendre les persones en el marc dels serveis existents sense crear estructures paral·leles que les discriminin. Tot i això, la normalitat cal aplicar-la amb una especial atenció a les diferents necessitats i a la situació diversa de cada una de les persones que vol integrar-se a la societat de Barcelona.

■ **Participació.** La participació del conjunt dels actors socials és un eix indiscutible en el desenvolupament del Pla. El lideratge municipal va acompanyat del diàleg i la col·laboració de les moltes organitzacions socials que treballen per la integració de les persones immigrades. La participació ciutadana és una de les vies principals per aconseguir l'èxit del Pla i un dels principals motors que ha de permetre gestionar el canvi en la diversitat.

■ **Temporalitat.** La integració de les persones immigrades a Barcelona és una aposta de futur que no podem resoldre en un dia. Defensant la màxima celeritat en les actuacions el Pla es configura com un projecte a llarg termini que s'haurà d'anar actualitzant periòdicament i adaptant a la realitat de cada moment.

■ **Transversalitat.** El marc global que planteja el Pla obliga a establir la transversalitat com un eix de coherència del conjunt de les actuacions. La integració de les persones immigrants s'ha de produir en tots els àmbits de la vida ciutadana i això requereix d'un treball coordinat i transversal entre les diferents àrees municipals. La presa de decisions ha de contem-

plar les diverses esferes de la integració de forma conjunta i ha de garantir la presència de la interculturalitat en tots els serveis municipals.

Objectius generals

L'objectiu general del Pla de la immigració és la integració real de les persones immigrades en tots els àmbits de la vida ciutadana a Barcelona.

La realitat emergent del flux immigratori a Barcelona s'ha de convertir en una nova font de riquesa de la ciutat. Aquest objectiu només es pot aconseguir garantint la cohesió social, mitjançant la incorporació ordenada de la població immigrant a la ciutat i a la Regió Metropolitana de Barcelona, acompanyada amb unes oportunitats dignes de treball i de residència i del ple accés als drets i als deures dels ciutadans.

Principis bàsics

1. Reconeixement i apreciació cultural de la diversitat
2. Igualtat de drets, igualtat d'oportunitats
3. Igualtat d'exigència en el compliment del deures
4. Serveis interculturals i transversalitat de les accions
5. Participació ciutadana com un dels motors del canvi
6. Coordinació, concertació i cooperació entre institucions i organitzacions socials

Estratègies, programes i línies d'actuació

Les polítiques municipals per a la Interculturalitat plantegen l'establiment d'una estratègia global d'immigració a la ciutat de Barcelona que tingui en compte la realitat i les tendències actuals, i el marc legislatiu i competencial vigent.

La presa de decisions ha de garantir la presència de la interculturalitat en tots els serveis municipals.

Les polítiques municipals han de tenir en compte la realitat i les tendències actuals, i el marc legislatiu i competencial vigent.

Les polítiques aporten una visió general de la situació de la immigració a la ciutat de Barcelona. A partir del reconeixement de la pròpia identitat incorporen la visió de la ciutat i les realitats detectades i els impactes dels darrers mesos tot proposant tres grans polítiques estratègiques d'actuació:

- Integració en un marc de cohesió social
- Defensa i difusió dels valors de la interculturalitat
- Prevenció de les situacions de risc per a la convivència

Els programes que s'encetaran s'estructuraran en cinc grans eixos d'actuació: informació, acollida, assistència, prevenció i promoció.

Aquestes línies agrupen un conjunt d'accions que són les que donen validesa i fan operatius els programes.

Per poder portar a terme aquest objectiu es posaran en marxa projectes i accions.

Els programes que s'encetaran s'estructuraran en tres línies estratègiques i cinc grans eixos d'actuació: informació, acollida, assistència, prevenció i promoció.

Hem de fer-ho i fer-ho bé. Amb cura i amb *carinyo*. Però pas a pas, sense fer soroll. Amb discreció, treballant amb les persones, escoltant la gent. Son temes molt sensibles, que afecten persones. Ja, ara, avui mateix, estem fent la ciutat del nostre futur. Fem ciutats de futur, amb futur, per les persones i per a les persones.

COL·LECCIÓ FINESTRA OBERTA

1. Collectiu Ronda RCCL. *Immigració i estrangeria: l'estat de la qüestió*. 99 pp. Març 1998.
2. Enric Marín i Joan Manuel Tresserras. *Seguiment de l'impacte social de les tecnologies de la informació i la comunicació (1/3)*. 56 pp. Maig 1998.
3. Fundació CIREM. Jaume Funes (coord.), Quim Casals, Oriol Homs, Xavier Martínez, Ferran Miquel, Neus Roca i Jaume Trilla. *Proposta de mesures davant la desigualtat d'èxit a l'ESO*. 88 pp. Juny 1998.
4. Salvador Cardús amb la col·laboració de Lluís Tolosa. *La premsa diària a les Illes Balears, el País Valencià i Catalunya (1976-1996)*. 122 pp. Març 1998.
5. Enric Marín i Joan Manuel Tresserras. *Seguiment de l'impacte social de les tecnologies de la informació i la comunicació (2/3)*. 75 pp. Octubre 1998.
6. Oriol Alsina i Roger Sunyer. *Informe sobre la Banca ètica a Europa*. 74 pp. Novembre 1998.
7. M. José Montón i Montse Solerdecoll. *Experiències socioeducatives amb adolescents nouvinguts*. 46 pp. Febrer 1999.
8. Carme Mayol i Eugènia Salvador. *Materials de lectura fàcil*. 85 pp. Març 1999.
9. Francesc Deó, Marisa Abad, Encarna Larrey i Francesc Notó. *Un dia en la vida d'un nen. Un dia en la nostra vida*. 77 pp. (Quadern del professor) i 105 pp. (Quadern de l'alumne). Febrer 1999.
10. Enric Marín i Joan Manuel Tresserras. *Seguiment de l'impacte social de les tecnologies de la informació i la comunicació (3)*. 67 pp. Maig 1999.
11. Marta Casas i Núria Casas en col·laboració amb Cristina Cerdà, Anna Montells i David Picó. *Projecte d'educació musical de La Lluna Blava*. 121 pp. Novembre 1999.
12. Grup d'Estudis sobre els Drets dels Immigrants de la Universitat de Barcelona. *Les proposicions de reforma de la Llei d'estrangeria*. 77 pp. Setembre 1999.
13. Jaume Funes i Fina Rifà (coord.). *Adolescents i dificultats socials a l'escola*. 98 pp. Febrer 2000.

14. Laura Giménez i Laia Pineda. *La recerca social en l'administració local: una via d'aprofundiment de la democràcia*. 72 pp. Març 2000.
15. Moisès Amorós, Ferran Camps i Xavier Pastor. *Mediació comunitària i gestió alternativa de conflictes a Catalunya. Una guia per a la governabilitat*. 91 pp. Abril 2000.
16. Miquel Casanovas i Alfons Formariz. *Educació de persones adultes i immigració extracomunitària*. 62 pp. Maig 2000.
17. ECOCONCERN. Robert González (coord.). *Processos participatius en la gestió d'espais naturals*. 94 pp. Juny 2000.
18. Ana Escobar, Coro Luengo i M. José Pérez. *Aula d'acollida per a alumnes nouvinguts de l'IES Ramon de la Torre*. 92 pp. Desembre 2000.
19. Marta Comas (coord.). *L'atenció als menors immigrants no acompanyats a Catalunya. Anàlisi de la realitat i propostes d'actuació*. 210 pp. Gener 2001.
20. Marta Comas i Jaume Funes. *Educadores i educadors de carrer: de l'opció ideològica a l'opció tecnicometodològica*. 107 pp. Gener 2001.
21. Equip d'Anàlisi Política de la UAB i Fundació Jaume Bofill. *Informe sobre la consulta ciutadana per a la revisió del Pla General d'Ordenació Urbanística de Cardedeu*. 110 pp. Febrer 2001.
22. Antoni Segura (coord.), Pilar Comes, Santiago Cucurella, Andreu Mayayo i Francesc Roca. *Els llibres d'història, l'ensenyament de la història i altres històries*. 125 pp. Juliol 2001.
23. Fundació FICAT. Irma Rognoni (coord.). *Menors del carrer: visió sociojurídica*. 139 pp. Novembre 2001.
24. Equip d'Anàlisi Política de la UAB i Universitat del País Basc. *Xarxes crítiques a Catalunya i Euskadi: solidaritat internacional i antiracisme*. 124 pp. Febrer 2002.
25. Equip d'Anàlisi Política de la UAB i Universitat del País Basc. *Xarxes crítiques a Catalunya i Euskadi: antimilitarisme i okupació*. 126 pp. Febrer 2002.
26. Violeta Quiroga (relatora). *Atenció als menors immigrants: col·laboració Catalunya-Marroc*. 105 pp. Març 2002.

